

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YEREL YÖNETİMLERİN KÜRT KÖKENLİ
GRUPLARIN BÜYÜKŞEHİRLERE
GÖÇ SONRASI ENTEGRASYON SORUNLARINA YAKLAŞIMI:
ANKARA ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Nurten KÜYÜK**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN**

Ankara-2011

**T.C.
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ ANA BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YEREL YÖNETİMLERİN KÜRT KÖKENLİ
GRUPLARIN BÜYÜKŞEHİRLERE
GÖÇ SONRASI ENTEGRASYON SORUNLARINA YAKLAŞIMI:
ANKARA ÖRNEĞİ**

**Hazırlayan
Nurten KÜYÜK**

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN

Ankara-2011

TC
ATILIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

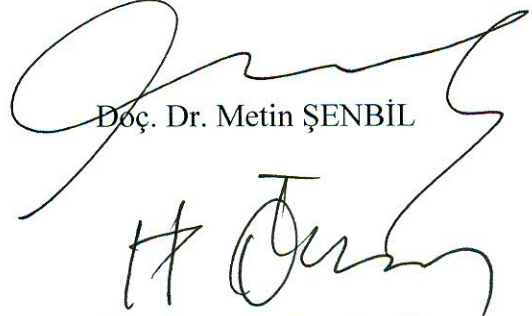
Nurten KÜYÜK tarafından hazırlanan “Yerel Yönetimlerin Kürt Kökenli Grupların Büyükşehirlere Göç Sonrası Entegrasyon Sorunlarına Yaklaşımı: Ankara Örneği “ başlıklı bu çalışma, 08/08/2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi ve Siyaset Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN
(Danışman)

Üye

Doç. Dr. Metin ŞENBİL

Üye

Yrd. Doç. Dr. Hayriye ÖZEN

ÖNSÖZ

Çeşitli sebeplerle, zorunlu olarak yaşadıkları yerleşim birimlerinden, başka yaşam alanlarına göç eden veya ettirilen insanların yaşadıkları entegrasyon (uyum) sorunlarının görmezden gelinmesi mümkün değildir. Kentleşememe, kentsel alanlara adaptasyon sağlayamama ve kentin bu insanları absorb edememesi, kentlerde nüfus yığılmasına yol açmakta ve kentin var olan düzeninin bozulmasına neden olmaktadır. Bu çalışmada , “Yerel Yönetimler” bazında bu düzenin bozulmaması için yapılan/yapılacak olan çalışmalar incelenecektir.

Yüksek lisans tezimi hazırlamamda yüksek sabır gösteren, çalışma süresince yardımlarını hiç esirgemeyen, en doğru yolu göstermeye çalışan ve çalışmam boyunca ufku açan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Savaş Zafer ŞAHİN başta olmak üzere , çalışma boyunca zamanını ayırıp mülakatlarına katılan Ankara Vali Yardımcısı Sayın Mehmet BÜYÜKTAŞ’a, “İnsana insan olduğu için değer veren ve bunu hissettiren” Ankara Vali Yardımcısı Sayın Turan ATLAMAZ’a, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu Kalkınma ve Sınır Ötesi İşbirliği Sektör Yöneticisi Sayın Füsun ÇİÇEKÇİOĞLU’na, Keçiören Belediyesi Başkan Yardımcısı Sayın Nihat YILDIZ’a, Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı Sayın Necati UYAR’a, Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. M. Murat ERDOĞAN’a, Yenimahalle Belediyesi Başkan Yardımcısı Sayın Erhan ARAS’a, Sayın Bülent KILIÇ’a, tez sürecinde hep bana destek olan , bulunduğum konumdan hep daha ilerisine gitmemi sağlayan, sabırlı, dürüst, çalışkan kişiliğiyle bana örnek olan Genel Müdürüm Sayın Güven BALKAN’a , özverisini eksik etmeyen aileme ve iş arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Cennetteki mekânından bizi izliyor olan Canım Dostum ONUR BAYKAL’a ithafen...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iv
TABLO VE GRAFİK LİSTESİ.....	v
GİRİŞ	1
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME	3
1.1.Kent	3
1.2.Kentleşme	7
1.3.Kentleşme Nedenleri	14
1.4.Kentlileşme	17
2. GÖÇ	21
2.1. Göç	21
2.2.Göçün Tarihsel Gelişimi.....	24
2.3.Göç Çeşitleri	26
3. ETNİSİTE, ETNİK KİMLİK VE ETNİK GRUPLAR	32
3.1. Etnisite	32
3.2.Etnik Kimlik ve Etnik Gruplar	35
4. ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK	39

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE’DE YEREL YÖNETİMLERİN ENTEGRASYON KONUSUNDA YAPMIŞ OLDUĞU ÇEŞİTLİ ÇALIŞMALAR	44
2.1. İGEP ve EKOSEP Projeleri.....	44
2.2. Diyarbakır , Mersin ve İstanbul’da Düzenlenen Çalışmalar	55

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANKARA VE GÖÇ	61
3.1. Ankara’nın Demografik Yapısı	61
3.1.1. Ülke ve Bölge İçinde Ankara Nüfusunun Gelişimi	61
3.1.2. Ankara Kenti Nüfusunun Gelişimi	63
3.2. Ankara ve Göç	69

SONUÇ	77
KAYNAKÇA	86
EKLER	92
ÖZET	135
ABSTRACT	137

KISALTMALAR

EKOSEP	: Göç Alan Kentlerde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi
İGEP	: İç Göç Entegrasyon Projesi
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TEPAV	: Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
VNG	: Hollanda Belediyeler Birliği Uluslararası İşbirliği Örgütü
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
MFİB	: Merkezi Finans ve İhale Birimi
PKB	:Proje Koordinasyon Birimleri
TDE	:Teknik Destek Ekibi
KADEM	: Kadın Destek ve Eğitim Merkezi
MEM	: Mesleki Eğitim Merkezi
GEİSEP	: Göçün Entegrasyonu İçin Stratejik Eylem Planı
AB	: Avrupa Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UIYOK	: Ülke İçinde Yerinden Olmuş Kişiler
TİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1	: Türkiye ve Ankara Kenti Nüfusunun Gelişimi.....	64
Tablo 2	: Ankara – Türkiye Toplam ve Kentsel Gelişim Endeksi	65
Tablo 3	: Ankara – Türkiye Nüfus Artış Hızı	66
Tablo 4	: Yıllık Nüfus Artış Hızları	68
Tablo 5	: Sayısal Nüfus Artışında Ankara'nın Payı	69
Tablo 6	: Bölgeler İtibariyle Göç Oranları.....	70
Tablo 7	: Ankara İlinin, İllere Göre Aldığı Göç Miktarı	75

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1	: 1927-2000 Yılları Türkiye ve Ankara Nüfus Artış Hızları	61
Grafik 2	: Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı	62
Grafik 3	: Türkiye, İç Anadolu Bölgesi ve İlleri Nüfus Artış Hızları	62
Grafik 4	: Türkiye, İç Anadolu ve İlleri Kır-Kent Oranları	63
Grafik 5	: Ankara-Türkiye Toplam ve Kentsel Nüfus Gelişimi	65
Grafik 6	: Yıllık Nüfus Artış Hızları	67
Grafik 7	: İç Anadolu Bölgesi İllerinde Göç	70
Grafik 8	: Ankara'da Göç	71
Grafik 9	: Ankara İlinin Aldığı Göç	71
Grafik 10	: Ankara İlinin Verdiği Göç	72
Grafik 11	: Ankara İli İçinde Yaşanan Göçler	73
Grafik 12	: Ankara İli Nüfusunun Doğum Yerine Göre Tasnifi	73

GİRİŞ

Ülkemizde, özellikle son otuz yıldır Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinden çeşitli sebeplerle Türkiye'nin batısına doğru yoğun bir kitlesel göç yaşanmaktadır. Doğudan batıya göç eden insanların sadece tek bir etnik kimliğe sahip olduğunu söylemek tabi ki mümkün değildir. Ancak bu çalışmada etnik kimlik bazında daha ayrıntılı bir inceleme yapılacak olup, “Kürt Kökenli” grupların göçleri, göç sebepleri, göç ettikleri kentte yaşadıkları sorunlar, uyum problemleri, etnik kökenlerinden dolayı –varsa- yaşadıkları ayrımcılıklar, yaşadıkları bölgede karşı karşıya kaldıkları kentlileşememe problemleri gibi başlıklar ele alınacaktır. “Kürt Kökenli” gruplar için, yerel yönetimlerin –var olup olmadığı bilinmeyen- uygulamakta oldukları politikalar incelenerek, bu grupların –ülkemiz için – daha yararlı ve daha etkin rol almalarını sağlayacak çözüm önerileri sunmak, bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır.

KURAMSAL ÇERÇEVE

İlk bölümde, genel anlamda Kent, Kentleşme, Kentlileşme, Göç, Etnisite, Etnik Kimlik ve Çokkültürlülük olguları tanımlanmaya çalışılacak, Kentleşme nedenlerinden bahsedilecek, göçün tarihsel gelişimine ve göçün daha iyi analiz edilebilmesi için göç çeşitlerine yer verilecektir.

İkinci bölümde, Türkiye'deki Yerel Yönetimlerin Entegrasyon Konusunda, Türkiye'nin çeşitli illerinde yapmış oldukları projelere ve çalışmalara değinilecek, katılımcı süreçleri, çalışmaların oluşumu, gelişimi ve sonuçları hakkında bilgilere yer verilecektir.

Üçüncü bölümde ise Ankara ilinin Demografik yapısına, Ankara ve Göç ilişkisine, dönemler içinde Ankara'nın göç verilerine değinilecektir.

Son bölümde ise, Ankara’da göç olgusunun, Etnik Gruplar açısından incelenebilmesi için , bölgede saha araştırması yapılmış, Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşlarında görevli personellerin konuyla ilgili bilgi birikimlerinden yararlanılmış, kişilerle mülakatlar ve görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler neticesinde edilen veriler karşılaştırılarak, sorunu çözebilecek veya en aza indirgeyebilecek çözümler ve öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENT, KENTLEŞME, KENTLİLEŞME

1.1. Kent

Kentlerin tarihi uygarlık tarihiyle başlar. Kent sözcüğü tarihte çoğu kez “medeniyet” sözcüğü ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bu açıdan “medeniyet” kentleşme ile ortaya çıkmış kabul edilir. Latin kökenli dillerde “civilization” sözcüğü medeniyet anlamına gelmekte, bu açıdan “civitas” sözcüğü de kent sözcüğünün ilk kullanıldığı şekli olarak bilinmektedir. Kent sözcüğü Latince “civitas” terimiyle ilk defa Roma İmparatorluğu’nda kullanılmış ve genellikle medeniyetin kökü olarak ifade edilmiştir¹ Arap kültüründe de “medeniyet” kavramı “uygarlık” sözcüğü yerine kullanılmakta ve kent anlamına gelen “Medine” sözcüğünün bu anlamda üretildiği bilinmektedir.

Tarihte pek çok kent, içinde barındırdığı toplumun sosyal ve kültürel özelliklerini yansıtarak var olmuştur. Bu açıdan bakıldığında ilk çağda kurulan kentler, ekonomik gelişmeye bağlı olarak köylerdeki yaşantının iyileşmesi, toprak sahipleri ve tüccar zenginleşerek ülkenin kontrolünü ellerine geçirmeleri sonucunda güvenliği sağlamak amacıyla duvar ile çevrelenmiş ve kale haline gelmiştir. Site biçiminde örgütlenen antik kentlerin çözülmesiyle ortaya çıkan orta çağ kentlerinin en belirgin özelliği ticaretin gelişmesi ile ortaya çıkmalarıdır. Bu sayede kentler surların dışına taşarak gelişmeye devam etmişlerdir. Ortaçağ’da Avrupa’da genişleyen ticarete dayanan kapitalist ekonominin gelişmesi, milli devletlerin kurulması gibi nedenlerle hem şehirlerin sayısı, hem de nüfusu artmıştır. Ticari ilişkilerin gelişmesi ile ticareti yöneten sınıf hinterlanda (art bölge, bir merkezin etrafında, ekonomisi o merkeze bağlı gelişen, üretimini o merkeze aktaran bölge) sahip, ulaşım olanakları kolay yörelerde küçük kentsel yerleşmeler kurmuşlardır.

¹ Mesut Ayan, **Sanayinin Kentleşmeye Etkisi, Seydişehir Örneği**, İzmir, Ege Üniversitesi GSF Yayınları, 1982,s.43

Ortaçağ kentlerinin gelişmesinde etkili olan diğer önemli bir olay da Haçlı Seferleri olmuştur. Ticaretle uğraşan sınıf loncalar halinde teşkilatlanarak ekonomik üstünlük kazanmıştır. XII. Yüzyılda Paris, Venedik, Milano , Floransa nüfusu 100 bini aşan başlıca kentler iken, XVI. Yüzyılda da Londra ve Brüksel'in nüfusu 400 bini aşıyordu. Surlarla çevrili Ortaçağ kentleri gerek savunma , gerekse güzel görünme kaygısıyla içine kapanık kentlerdir. ²

İlk olarak İngiltere'de başlayan Sanayi devrimi sonrasında tarım alanındaki ilerlemeler, mülkiyetle ilgili yeni gelişmeler köylülerin sanayi bölgelerine göç etmelerine neden olmuştur. Sanayi hareketleri kısa zamanda Almanya, Belçika ve İsviçre olmak üzere diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Böylelikle kısa zamanda Avrupa'da kent nüfusu giderek artmaya başlamış; sanayi kentleri doğmuştur. İş yaratma olanaklarına ve gelişme potansiyeline sahip bu kentler zamanla nüfus ve işyerleri yoğunluğu belirli bir limitin üzerinde bulunan; bu nedenle de yaşama ve konut koşulları zorlanan hatta sosyal dokusu bozulan yerleşim alanları haline gelmişlerdir. Sanayi devriminin kentte yarattığı bu değişme, kentin fiziki planlamasını da etkilemiş, kentin dışında ve uzağında yeni yerleşim alanları oluşturmuştur. ³

Genellikle kentler, nitelikli işgücü ve üretimde teknolojinin kullanılması gibi nedenlerle sürekli ekonomik büyüme ve genişleme içindedir. Sermaye birikimi, transferi ve pazar yönlendirmeleri nedeniyle kentler güç merkezi halindedir. Kentler pazar stratejilerini düzenleyen merkezler olarak yalnızca hinterlandı olan köy ve kasabaların üretim tarzını ve işletmelerin özelliklerini değiştirmekle kalmamakta, aynı zamanda diğer kentlerin ekonomileri üzerinde de etkili olmaktadır. Birer ekonomik merkez haline gelen kentler hükümetin, finansmanın, ticaretin, medyanın ve ulaştırmanın, ulusal ve uluslar arası merkezidir. Kentler

² Ruşen Keleş, **Kentleşme ve Konut Politikası** , Ankara, A.Ü. SBF Yayınları, 1984, s.20

³ Zerrin Toprak Karaman, **Kent Yönetimi ve Politikası**, 5. Baskı, İzmir, 2001, s.3

büyük bir önemlilik içinde büyürken, diğer kentleri ve kasabaları birleştiren bir ölçü ile genişlemektedir. ⁴

Kent, “nüfus ölçütüne, idari statü ölçütüne, ekonomik faaliyet ölçütüne ve sosyolojik yaklaşıma” göre yapılabilir. Kent olgusu üretimin sektörel kimliğine göre ortaya çıkmış ve önceleri sanayi sektörünün daha sonra ise sanayi ve hizmetler sektörlerinin ağırlıklı olduğu yaşamsal mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentle ilgili olarak yapılan tanımları incelersek;

Kent, tarımsal olmayan üretimin göreceli olarak ağırlık kazandığı, üretim araçlarının ve dolayısıyla nüfusun yoğun olarak toplandığı, örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma düzeylerinin yüksek olduğu yerleşim merkezleridir. ⁵

Kent, tarım dışı kesimlerde yoğunlaşmış 10 binin üstünde bir nüfusu bulunan, farklılaşmış ve örgütlü bir fiziksel, toplumsal ve yönetsel bütünlüğe sahip olan yerleşmelerdir. ⁶

Kent, kıra kıyasla, nüfus ve bina bakımından daha fazla ve daha yoğun, tarım dışı faaliyetlerin hakim olduğu üretimin koordine edilip, denetlendiği temel özellikleri ile kırdan ayrılabilen ve kenti yansıtan yönetim sistemine, ekolojik yapıya, sosyal organizasyonlara ve sosyal hayat tarzına sahip olan yerleşme türleridir. ⁷

Kent, kendi kendine yetmeyen bir birim, üretimde bulunan ve bunun sonucunda toplumsal ve idari yönden de çevresi üzerinde denetimci bir görev üstlenen yerleşme düzenidir. Tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, tüm üretimin denetlendiği, dağıtımın kontrol edildiği, belirli teknolojinin beraberinde getirdiği,

⁴ Ercan Tatlıdil, “Kent Sosyolojisi , Kuram ve Kavramlar”, **Sosyoloji Dergisi**, Sayı:3, İzmir, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, 1992, s.35

⁵ Ruşen Keleş, **SBF Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayını, 1980, s.7

⁶ Yakut Sencer, **Türkiye’de Kentleşme**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979, s.4

⁷ Zeki Erdoğan, “Türkiye’de Kırdan Kente Göçün Sosyal Temelleri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilim Dergisi** , Cilt 3, Sayı 2, 1989, s.153

büyüklik, yoğunluk, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış yerleşme türüdür.⁸

Kent, tarihsel ve toplumsal çıkış noktası olarak, kendi kendini yöneten ve bir arada oturan bir topluluğun işgal ettiği ve bu işgalden ötürü iskan ettiği ve buna bağlı olarak, örgütlendiği mekandır.⁹

Kentin geniş anlamda tanımını yaparsak; Tarımsal üretimin denetlendiği, ekonomisi bunu destekleyecek şekilde tarım dışı üretime dayalı bulunan, teknolojik değişimin beraberinde getirdiği teşkilatlanma, uzmanlaşma ve iş bölümünün en yüksek düzeye ulaştığı, geniş fonksiyonların gerektiği nüfus büyüklüğü ve entegrasyon düzeyi yükselmiş karmaşık ve dinamik bir mekanizmanın sürekli olarak işlediği insan yerleşimleridir.

Bütün bu kent tanımlarından yola çıkarak bir yerleşmeyi kent olarak nitelerken o yerleşmenin üretim yapısına, nüfusun sayısal niteliklerine, heterojenliğine, işbölümüne, uzmanlaşma ve örgütlenme derecesine bakmak gerekir. Kır toplumuna karşıt olarak günümüzde kentler;

- 1- Çeşitli etnik grupları, farklı inanç ve düşünce sistemini savunan insanların bir arada yaşayabildiği homojen olmayan bir yapısal özellik gösteren yerleşmelerdir,
- 2- Kentlerde hem nüfusun sayısal miktarı hem de yoğunluğu kırsal yerleşmelere oranla daha yüksektir.
- 3- Nüfusun ekonomik yapısı değişmiş, örgütlenmiş, karmaşık bir iş bölümü ve uzmanlaşma söz konusu olmuştur.
- 4- Tarımsal üretimin yerini sanayi ve hizmetler sektörü almıştır.
- 5- Kentler toplumsal hareketliliğin olduğu yerleşmelerdir.
- 6- Eğitim seviyesi kent toplumunda daha yüksektir, bireyler zamanlarının önemli bir bölümünü aile dışında geçirirler, çocukların eğitiminde aile dışı kurumlar etkilidir.

⁸ Kemal Kartal, **Kentleşme ve İnsan**, Ankara, TODAİ Yayınları, 1978, s.5

⁹ Mehmet Ali Kılıçbay, **Şehirler ve Kentler**, Ankara, Gece Yayınları, 1993, s.29

- 7- İnsan ilişkileri daha yüzeysel – geçici olup sosyal kontrol mekanizması zayıftır, sosyal normların etkisi zayıflamıştır.
- 8- Kırsal kesime özgü geleneksel – geniş aile ve onun işlevlerinin yerini kentte çekirdek aile almıştır.
- 9- Kent toplumunda kırsal toplumun karakteristik yapısal özelliği olan cemaat çözülmüş; bireysel ilişkiler ön plana çıkmıştır.

1.2. Kentleşme

Kent başlığı altında yapılan açıklamalardan yola çıkarak kentleşmeyi dar anlamda, kent sayısının ve kent nüfusunun artması olarak tanımlayabiliriz. Ancak kentlerdeki nüfus artışında etkili olan temel faktör, yalnızca doğumların ölümler aleyhinde artması şeklinde ifade edilemez, kentsel alanlardaki nüfus köylerden ve kasabalardan gelenlerle , yani göçlerle artar. Kentleşme hareketi süreç içerisinde bir değişmeyi anlatır. Bir ülkenin, ya da bölgenin kentleşme oranı, o ülke ya da bölge nüfusunun belli bir anda, belli bir tanıma göre kent sayılan yerleşme birimlerinde yaşayanların toplam nüfusa oranıdır. Yani, kentleşme hareketi demografik tanımı ile belli bir süre içinde kentleşme oranında meydana gelen değişiklik olarak algılanabilir.¹⁰

Kentleşmenin bu yönü demografiktir yani nüfus artışıyla ilgilidir. Ancak kentleşme yalnız bir nüfus hareketi değil; aynı zamanda toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel değişmelerden de kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kentleşmeyi tanımlarken, nüfus hareketinin kaynağını oluşturan ekonomik ve toplumsal değişmelere de yer vermek gerekir.¹¹

Avrupa’da XVII. Yüzyılda kısaca sanayi devrimi diye nitelendirdiğimiz büyük değişimler yaşandı. Sanayi devriminin başlangıcında kentlerin ekonomik yapısında rol oynayan etmenler kentsoylular, tüccarlar ve bankacıları. Ancak makineleşmeyle beraber kentlerin geleneksel yapısı sarsılmış, Avrupa kentleri

¹⁰ Keleş, **Kentleşme ve Konut Politikası** , s.2

¹¹ Keleş, a.g.e. s. 2

yeni bir yapısal sürece girmişti. Sanayi dalları, eski kentlerin dışına kurulmaya başladı; sanayileşmenin başladığı bu kentler enerji kaynakları ve insan gücünün ucuz ve kolay bulunabildiği alanlardı. Böylece fabrikaların yakınlarında işçi kentleri doğdu. Diğer taraftan tarımsal üretim alanlarında teknoloji ve buna bağlı modern tarım girdilerinin kullanılması verimliliği artırırken kullanılmayan yoğun iş gücünü ortaya çıkarmıştı. Kentsel alanlarda ikincil mal üretiminde kullanılan yeni enerji kaynakları ve teknoloji, yarattığı iş arzı ile bu iş gücünü kentlere transfer etmiştir. Özellikle ekonomik anlamda yatırım ve pazar olanaklarına sahip kentler hızla büyümüş, yalnız ulusal sınırlar içinde değil uluslar arası ekonomik ilişkilerde de merkezler haline dönmüşlerdi.

Kentleşme, Sanayi Devrimi ile başlayan, sanayileşme ve modernleşmenin yarattığı toplumsal bir olgudur. Sanayi Devrimi'nin birçok etkisinin yanı sıra üç önemli sonucu olmuştur. Üretimde yenilik, sosyal yapıda farklılık ve nüfus mobilitesinde hızlilik.¹²

Sanayileşme ile birlikte öncelikle üretim tarzının niteliği değişmiştir. Üretim, evden / küçük imalathanelerden fabrikalara taşınmış, yani geleneksel üretim kollarından modern üretim kurumlarına bir geçiş yaşanmıştır. Yavaş ve tekil üretimden, hızlı ve seri üretime geçilmiştir. Bu unsur kârlılık, verimlilik, kalite ve kapasitede önemli artışlara ve değişikliklere neden olmuştur. Üretim ve istihdamda ağırlık tarımdan sanayi ve hizmet sektörüne kaymakta, tarım toplumları yerine endüstri toplumunu ve gelecekte de bilgi toplumunu oluşturmaktadır.

Sanayileşmenin ikinci önemli etkisi sosyal yaşamda meydana getirdiği değişikliklerle kendini göstermiştir. Üretim tarzının niteliğinde ve niceliğinde meydana gelen bu değişimler, siyasal ve ekonomik düzende yeni yapılanmalara yol açmış; milliyetçilik ve ulus devlet modeli , bu yapılanmaların önemli sonuçları olarak ortaya çıkmıştır. Bu da yeni sınıfların, çelişkilerin ve

¹² Ahmet Özer, “Güneydoğu’da Kentleş(me)me Dramı”, **Görüş Dergisi**, Sayı 34, İstanbul, 1998, s. 28

çatışmaların başlangıcı olmuştur. Bu değişikliklerin en önemlileri , sosyal yapıda farklılaşma; işbölümü ve uzmanlaşmada görülen artış ve çeşitlenmedir. Bu nedenle eğitimin ve öğretimin önemi artmış; bununla birlikte doğuştan kazanılan statülerin önemi azalmıştır. Bu uygulama ile birlikte toplumdaki binlerce kurum, statü ve rol arasındaki ilişkileri bir düzene bağlayan sistem, bürokrasi olarak ortaya çıkmış ve şekillenmiştir. Geleneksel geniş aile, kentsel çekirdek aileye dönüşmüş, orta sınıflaşma artmış, sosyal hareketlilik hızlanmıştır.

Sanayileşmenin en önemli üçüncü sonucu ise, nüfus hareketliliğinin fiziki mekanlarda ve çevrede yarattığı değişikliklerdir. Diğer bir deyişle kentleşmedir. Sanayileşme ile birlikte kırdan kente yoğun göçler yaşanmış, kentlerin nüfus emme kapasiteleri giderek artmıştır. Nüfus emme kapasiteleri, bir yandan gelen nüfusu absorbe etmeye (emmeye) ve dönüştürmeye çalışırken; öte yandan kitle iletişim ve ulaşımındaki yeniliklerin de etkisiyle yeni göçler için çekim alanları haline gelmiştir. Kentler eski yapılarından kopmuş hem fiziki hem de yoğunluk ve işleyiş açısından yeni görünüm almıştır.¹³

Sanayi şehirleri, tarımda makineleşme, tarımsal yapının çözülmesi, kırsal nüfusunun kente göç etmeye hazır hale gelmesine ortam hazırlamıştır. Tarım dışı üretimin çoğalması; şehir sayısı ve nüfusunun artması sonucunu doğurdu. Böylece sanayi devrimi sonrasında kentleşme, sanayileşmenin bir yandan ürünü olarak oluşmuştur. Kentleşme, teknolojideki gelişmelerin, tarımsal ve tarımsal olmayan üretim biçimi ve ilişkilerinde değişmelerin bir sonucudur. Yani tarımda ve sanayideki gelişmelerin ortaya çıkardığı bir sonuçtur. Kentleşme; üretimin, ticaretin ve hizmetlerin hızla büyümesini sağlayan, özellikle sanayileşmenin etkisiyle; nüfusun şehirlerde birikmesine ve şehir sayısının artmasına neden olan aynı zamanda da buralarda yaşayanları ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi davranışlar açısından etkileyen değişikliklerdir.

¹³ Özer, a.g.e. s. 29

Kentleşmenin diğer tanımları:

Kentleşme, üretimin, ticaretin ve hizmetlerin hızlı bir şekilde büyümesini sağlayan, sanayileşmenin etkisi ile doğum oranlarının fazla olması ve bu fazlalığın kent dışı yerleşme yerlerinde iskân edilmemeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden olan, aynı zamanda buralarda yaşayanların özel hayatlarını, ekonomik, sosyal ve siyasal yönden değiştiren bir süreçtir.

Kentleşme, siyasal ve teknolojik gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan, belli bir noktadan sonra toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında ve insan tutum ve davranışlarında değişmelere yol açabilen iki yönlü bir olgudur. ¹⁴

Kentleşme, herhangi bir yerleşmeyi fizik ve ekonomik bir yapı haline getirmekle kalmayıp, kendine özgü bir yaşam biçimi ve kültür yaratmaktadır. Kentleşme, çok sayıda uzmanlaşmış, özel bilgi ve beceri ile donanmış kişilerin büyük örgütler içerisinde her birinin ne yapacağı diğerine göre açıkça belirtilmiş bir biçimde çalışmaları, bilgi, hizmet ve mal üretimidir. ¹⁵

Kentleşme, bir mekanda bir yerleşme, bir nüfus toplanması ve nüfus yoğunluğu, yerel örgütlenme, sosyal tabakalaşma, kurumlaşma, üretimde farklılaşma, uzmanlaşma, yeni bir yerleşme biçimlenmesi ve sosyo-ekonomik ve kültürel değişime yol açan bir nüfus toplanması sürecidir. ¹⁶

Bir yerleşmede ya da bir ülkenin yerleşmelerinde tarımsal olmayan üretim oranının artması ve tüm üretimin denetim ve koordinasyonun yoğunlaşmasıdır. Bir ülkede sanayileşme ve ekonomik gelişmeye paralel olarak, o ülkedeki toplam kentsel nüfusun, toplam ülke nüfusuna olan oranının artması veya kent sayısının

¹⁴ Kemal Görmez, **Kent ve Siyaset**, Ankara, Gazi Kitabevi, 1997, s.2

¹⁵ Mübeccel Kıray, **Modern Şehirlerin Gelişimi ve Türkiye'ye Has Bazı Gelişmeler: Toplumbilim Yazıları**, Ankara, Gazi Üniversitesi İTİA Yayını, 1982, s.58

¹⁶ Hande Süher, **Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları: Türkiye'de Kentleşme, Türkiye'nin Sorunları Dizisi 7**, 1996, s. 210

çoğalmasi sonucu toplum yapısının, örgütleşme, iş bölümü, uzmanlaşma vb. gibi davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü bir karakter kazanmasına yol açan, kent nüfusunun demografik artışından ayrı olarak kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru olan kayma sürecidir.¹⁷

Ekonomik açıdan yaklaşıldığında kentleşme, işgücünün tarım sektöründen sanayi ve hizmetler gibi tarım dışı sektörlerle aktarılmasıdır.¹⁸

Aşırı, sahte ya da hızlı kentleşme terimleriyle tanımlamaya çalışılan kentleşme özellikleri şöyle sıralanabilir :¹⁹

1. Kentleşme demografik bir süreç olarak hızla artan – hiç olmazsa azalmayan- bir süreç izlemektedir. Dış görüntüsüyle nüfusun kırdan kente göç etmesi veya yer değiştirmesi biçiminde beliren ve toplumun nüfus yapısını değiştiren bu süreç, öncelikle demografik bir olaydır.
2. Büyük ve çok büyük kentler orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla daha hızlı büyümektedir.
3. Kentleşme hareketi kimi coğrafi bölgelere yöneldiği için diğer coğrafi bölgelerin kentleşme oranı düşük düzeydedir.
4. Kentleşen nüfus kent ve kamu hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasında yetersizlikler baş gösterir.
5. Kentlerin nüfusu istihdam edecek temel sanayi yatırımlarının yapılmaması nedeniyle işgücü marjinal mesleklerde ve çeşitli hizmet dallarında yığılmaktadır.
6. Yine kentleşen, işgücünün tarımsal üretim uğraşısından, tarım dışı etkinliğe kaymasına bağlı olarak ekonominin bileşimini değiştirici etkiye sahiptir.
7. Kentleşme aynı zamanda, kentsel yerleşmelerin büyüyerek yeni biçimler almasında ve mekanın şekillenmesinde temel etkenlerin

¹⁷ Ayan, a.g.e., s.47

¹⁸ İhsan Sezal, “Göçler ve Şehirleşemeyen Şehirler”, **Toplum ve Göç**, Ankara, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 1997, s.22

¹⁹ Keleş, **Kentleşme ve Konut Politikası**, s.11

başında gelmektedir. Yeni kent alanları ve altyapı hizmet sorunları yaratan bu fiziksel yerleşme sürecidir.

8. Toplumsal ve kültürel değişme sürecini etkileyen bir öge olmasıdır. Kentleşme, toplumsal değişme sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazı toplumlarda da hızlandıran bir olgudur.

Bu açıklamalardan da anlaşılabileceği gibi aşırı, sahte ya da hızlı kentleşme terimleriyle az gelişmiş ülkelerdeki kentleşme farkı vurgulanmıştır. Bu kavramları geliştirirken model olarak kullanılan “normal kentleşme” ya da “doğal kentleşme” kavramlarıyla gelişmiş ülke kentlerinin ifade edildiği ve gelişmiş ülkelerdeki kentleşme biçimine uymayan kentleşme biçimleri aşırı, sahte, hızlı kentleşme ile anlatılmakla birlikte “normal kentleşme” tanımına temel alınabilecek bazı kıstaslar bulunmaktadır.²⁰

a. **Demografik Faktör:** Bu ayrımı kullananlar, gelişmiş ülkelerde nüfus artışının ve köy kent doğurganlık ayrımlarının, kentleşmede önemli rol oynamadığını varsaymışlardır. Az gelişmiş ülkelerde ise, doğurganlık oranının yüksek olması kentteki doğurganlık oranı ile köydeki doğurganlık oranının farklı olması, kentlerde ölüm oranının kırlara göre düşük olması, kentsel doğal nüfus artışının, köylerdeki doğal nüfus artışına oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir.

b. **Ekonomik Faktörler:** Gelişmiş ülkelerdeki kentleşme, sanayiye paralel olarak gelişmektedir. Başka bir deyişle kentleşmeyi doğuran sanayinin yaratmış olduğu taleptir. Az gelişmiş ülkelerde ise, kentleşme hızı sanayileşmeden hala yüksektir. Kentleşme, sanayinin talebi dışındaki faktörlerden kaynaklanmaktadır. Bunu ifade etmek için ise, aşırı , sahte, hızlı kentleşme gibi kavramlar kullanılmaktadır.

²⁰ Keleş, a.g.e., s.12-13

c. **İstihdam Faktörü:** Gelişmiş ülke kentlerinde yaşayanların büyük çoğunluğu, sanayi ya da buna bağlı olarak gelişen hizmet sektöründe istihdam edilmektedir. Oysa, az gelişmiş ülke kentlerinde nüfusun önemli bir bölümü marjinal sektör denilen alanlarda istihdam edilmektedir. Bu durumu ifade etmek için de bu kavramlara başvurulmaktadır.

d. **Toplumsal Faktör:** Gelişmiş ülkelerde kentlerin toplumsal değişmeyi başlatmada ve hızlandırmada önemli roller oynadığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Bu ülkelerde geleneksel kalıpları ortadan kaldıran, yeni değer ve yaşam biçimi ortaya koyan bir toplumsal yapıyı ifade etmektedir. Oysa az gelişmiş ülkelerde geleneksel yapı ile çağdaş yapılar bir arada yaşamını sürdürmektedir. Bu nedenle kentler, toplumsal yaşamda büyük rol oynamaktadırlar.

Kentleşmenin yukarıda belirtilen özelliklerinden de anlaşılacağı gibi, kentleşme sadece, mekanda fiziksel bir büyüme ve nüfus artışı olmayıp sosyal gelişme ve değişimin itici görev olarak değerlendirilen ve sosyo-kültürel ve ekonomik yönleri bulunan bir süreçtir. Buna göre kentleşmenin ölçülmesinde en önemli parametre nüfusun dışında istihdam ihtiyacı ve eğitim durumudur.

Kentleşme yalnızca bir sonuç değil, özellikle Türkiye gibi ülkelerde, göreceli olarak yüksek hıza ve dereceye ulaştıktan sonra, ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısını değiştirmeye zorlayan temel öğelerden biridir.²¹

Gelişmiş batı ülkeleri kentleşme sürecini XIX. Yüzyılda en hızlı şekliyle yaşarken, gelişmekte olan ülkeler ve bu arada Türkiye bu süreci 2. Dünya Savaşından sonra hızlı bir şekilde yaşamaya başlamıştır. Sanayileşme ile birlikte yürüyen kentleşmeye literatürde dengeli kentleşme de denilmektedir. Buradaki dengeden kasıt, nüfusun istihdam olanaklarına paralel olarak yer değiştirmesi, kente göçen nüfusun kentsel iş arzı paralelinde iş bulabilmesidir. Dengesiz

²¹ Kartal, a.g.e., s.43

kentleşme, sahte kentleşme, demografik kentleşme ya da çarpık kentleşme kavramları ile ifade edilen kentleşme ise sanayileşme olmaksızın kentin sadece nüfus olarak büyümesi yani demografik anlamda kentleşmesidir. Ülkemizin de içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin çoğunda yaşanan olgu dengesiz kentleşmedir. Evrensel bir nitelik taşıyan ve dinamik bir yapıya sahip olan kentleşme olgusu, farklı özellikleri olan bir süreçtir.

1950’li yılların başında kente göçenin kendisini kent yaşamına uyarlamak için geçirdiği süreç çok uzun ve sıkıntılıyken, 1980’li yılların başından beri yaşanan ikinci büyük göç dalgasıyla kente gelenlerin yaşadığı süreç göreceli olarak daha kısa ve daha az sıkıntılıdır. Çünkü 1980’lerden itibaren adına 2. Sanayi Devrimi denilen yeni bir üretim tarzı ile karşı karşıya kalınmıştır. Bu yeni üretim tarzı, ilk sanayi devriminin ürünü olan kentlerin “klasik” yapısını köklü bir değişime uğratarak, yerine yepyeni bir kent olgusuna bıraktığı bir süreçtir. Buna ek olarak Türkiye kentleri 1980’li yıllara kadar kente göçenler tarafından yaratılan dönüşümle, yeni göçenler için yabancısı olmadıkları bir sosyo-kültürel yapıyı bünyesine katarak içselleştirmiştir.

1.3. Kentleşme Nedenleri

Kentleşme hareketleri ekonomik, siyasal ve hukuksal, teknolojik ve sosyo-psikolojik etmenlerin etkisi altında oluşur. Gerçekte, bu beş kümede toplanan kentleşme etmenlerini birbirinden kesinlikle ayırma olanağı yoktur. Her biri bir diğerinden etkilenen, birbirlerinin içinde olan etmenlerdir.

Ekonomik Nedenler : Yüzyılımızdaki kentleşme olayı, ekonomik ve teknolojik gelişmenin ürünü olup bir kez ortaya çıktıktan sonra insan varlığının her cephesini etkilemiştir. İlginç olan bu sürecin, kentlerde yaşamı değiştirmiş olmasının yanında, kırsal alandaki yaşamı da etkilemiş ve bir ölçüde, değiştirmiş olmasıdır.²²

²² Nephane Saran, “Göç ve Kentleşme”, *Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi*, Sayı:4, 1986, s.157

Ekonomik nedenlerden bir kısmı, köylü nüfusu iten, tarım kesiminin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan nedenlerdir. Bunlara itici etmenler, ya da olumsuz göç nedenleri de denir. Tarımda çağdaş üretim araçlarının kullanılması, makinenin tarıma girmesi, tarımsal üretim sürecinin her aşamasında ilkel yöntemlerin terk edilmesi, buna karşılık üretimi etkileyen yeni girdilerin artan oranda kullanılması, tarımda ihtiyaç duyulan insan gücü miktarını azaltmış, yani, kapitalistleşmiş tarım işletmeleri tarımdaki iş gücünün azalmasını sağlamıştır.

Ekonomik nedenlerden bir diğeri ise, köyün yeterince beslenemeyen, köyde umduğunu bulamayan nüfusu kent merkezlerine çeken nedenlerdir. Bunlara “çekici nedenler” ya da “olumlu göç nedenleri” de denir. Sanayileşmekte olan toplumlarda, kentlerdeki iş olanakları kırsal yerleşime göre daha fazladır. Kentleşmenin ekonomik üstünlüğünü beş kategoride açıklayabiliriz. Bunlardan birincisi, uzmanlaşmadır. Uzmanlaşma, üretimi kolaylaştırarak, üretim sürecinin bölünmesini sağlamakta ve çok sayıda uzmana ihtiyaç yaratmaktadır. İkincisi tasarruflardır. Tasarruflar birbirinin tamamlayıcısı olan birbirinin ürettiği mal ve hizmetlere ihtiyaç duyan üretim birimlerinin, aynı yerleşme yerinde olmaları halinde sağladıkları ekonomik yarardır.

Üçüncüsü, kentleşme biriktirmeleridir. Bunlar ucuz ve kullanışlı ulaşım sistemi, yedek hammadde stokları yapma imkanı, işyeri yapmak için elverişli arsa, arazi ve yardımcı hizmetleri kapsar.

Dördüncüsü, ekonomik üretim araçlarının kentlerde ucuz ve kolay bulunmasıdır. Çünkü kentler, insan gücünün kolay bulunduğu yerlerdir. Son olarak da kentte yaşayanlar kira göre, mal ve hizmetlerden daha fazla yararlanırlar.

Teknolojik Nedenler : Teknolojik nedenlerin ilkinin, tarım tekniklerinin gelişmesi olarak ele alabiliriz. Sanayi ekonomisi öncesi tarım ekonomisi devrinde, çiftçiler zamanlarının çoğunu tahıl üretimi için kullanırken ve daha fazla insan gücüne ihtiyaç duyarken, tarım tekniğindeki gelişmeler hem üretim yapanların boş zamanını arttırmış, hem de tarım işçilerinin bu kesimden diğerine geçmesine neden olmuştur.

Teknolojik nedenlerin bir diğeri ulaşım tekniklerinin gelişmesidir. Ulaşım teknolojisindeki gelişmeler kentleşmeyi iki yönde etkilemiştir. Her şeyden önce yetersiz ulaşım nedeniyle yalnızca çevresi için üretim yapan küçük sanayi kuruluşları ile yerel ticaret alanları ulaşımındaki ilerlemeler nedeniyle büyük üretim merkezleri haline gelmiştir. İkinci olarak, ulaşım nedeniyle insanların hareket edebilme olanakları artmıştır. İnsanların ulaşımını kolaylaştıran araçlardan faydalanarak kendilerine daha iyi yaşama olanağı sağlayacakları yerlerde toplanmaya başladıkları ve buraların genellikle zamanın sanayi bölgeleri oldukları görülmektedir.²³

Sosyo-Psikolojik Nedenler : Sosyo-psikolojik etmenler, köy ve kent yaşam biçimleri ve standartları arasında farklılıktan kaynaklanır. Bunlara genellikle, kentlerin çekici özellikleri gözü ile bakılır. Gerçekten, kentlerin sahip bulunduğu birçok toplumsal ve kültürel olanaklar ve hizmetler çok çekicidir. Kentlerin özgür havası, daha geniş bir kümeye mensup duygusu, kentli olmanın gururunu paylaşma, bu etmenlerin başlıcalarıdır. Kimi yerlerde ise, köyden kente göç etmeyi, belli bir toplumsal aşağılık duygusunu ortadan kaldıran bir “yükseliş” gözüyle bakılır.

²³ Eyüp İsbir, **Kentleşme ve Metropolitan Alan Yönetimi**, Ankara, Atilla Yayınları, 1982, s.30

Siyasal ve Hukuksal Nedenler : Ülkenin toprak mülkiyetini düzenleyen kanunlar da kentleşmeyi etkileyebilir. Toprak mülkiyetinin veraset yoluyla, intikal etme çeşidi ve toprağın büyüklüğü veya küçüklüğü de kentleşmeyi olumlu ve olumsuz etkileyebilir.²⁴

Ülkenin kentleşmeyi belirli bir plan çerçevesinde geliştirmek istemeleri, onları bu konularla ilgili kanun yapmaya yöneltmiştir. Nitekim kentleşmenin en üst düzeyde gerçekleştiği İngiltere sırasıyla 1946-1965-1968 senelerinde çıkartmış olduğu “yeni kentler kanunları” ile bu alanı düzenlemiştir.

1.4. Kentlileşme

Kentleşme sürecine bağlı olarak ortaya çıkan kentlileşme, kentleşmenin toplumsal değişme boyutunu ifade etmektedir. Kentte toplumun her tabakasından insan bir araya gelmektedir. Kent yaşamının ve fiziksel mekan belirleyicilerinin empoze ettiği koşullar insanların karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde yaşamalarını gerektirmektedir.

Kentlileşme, kente göç etmiş ve yaşamakta olan insanların her alanda kente özgü davranışlarında kentlere özgü değişikliklere rastlanır. Kentinin sorunlarına ilgi duymaya başlayan, kent yönetiminde karar alma süreçlerine katılma isteğine sahip olan insan, gerçekten kentli, kenttaş durumuna gelmiş olan kimse sayılır.²⁵

Kentlileşme , ya da kentli olmak birey ölçeğindeki bir değişim sürecidir. Bu süreç toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansımasıdır ve sosyal psikolojik yönü ağırlıklı olan bir süreci içerir. Kentlileşme süreci kırdan kente göç sonucu kişinin kente özgü işlerde çalışması, hem kente özgü davranış

²⁴ Eyüp İsbir, **Şehirleşme ve Meseleleri**, Ankara, Baran Ofset, 1991, s.29

²⁵ Ruşen Keleş, **Kentleşme Sürecinde Türkiye**, İzmit, KOSİAD Yayınları , 1996, s.10

kalıplarını benimsemesi, hem de kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması yönünde bir değişimdir.

Bir başka tanıma göre ise kentlileşme, bir toplumsal değişme, uyum ve bütünleşme sürecidir. Kısacası, kente göç eden nüfusun yeni koşullara uygun ilişkiler biçimi geliştirerek kentin bir ögesi olma durumudur.²⁶

Kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratma sürecine kentlileşme denir.²⁷

Kentlileşme, “kırdan çözülme” ve “kentte yoğunlaşma” nedeniyle kırdan kente göçen nüfusun ekonomik ve sosyal yönlerden kırsal özelliklerinden arınarak kentin özelliklerini kazanması sürecidir.²⁸

Sanayileşme ve tarımda modernleşmenin bir sonucu olarak, kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru olan iç göç, tarımsal iş gücünün kentsel gücüne dönüşümüne, kentleşmenin hızlanmasına, kentlerin nüfusça artmasına neden olmaktadır. Ancak kent ve kente göçen yeni kentlinin kentleşme süresince “kentlileşmesi” tamamlanmış değildir. Çünkü, kentlileşme süreci, kırdan kente göç sonucu bireyin kente özgü işlerde çalışması, kente özgü davranış kalıplarının benimsenmesi ve kentin sunduğu fırsat ve olanaklardan yararlanması yönünde ortaya çıkan bir değişim süreci olarak tanımlanmaktadır.

Kentlileşme tanımlarında ortak vurgulanan konu, kentleşmenin bir değişim süreci olduğudur. Buna göre kentlileşme, kente göçle birlikte başlayan nüfus devinimlerinin (dinamiğinin) kentin belirli bir kesiminde kararlılık kazanmasına kadar süregelen bir aşama olarak ve her şeyden önce bir toplumsal

²⁶ Rüstem Erkan, **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Ankara, Bilim adamı Yayınları, 2002, s.20

²⁷ Keleş, **SBF Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, s.50

²⁸ Kemal Kartal, **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentlileşme**, Ankara, 1983,s.23

değişme süreci, bir uyum ilişkisi olmakla birlikte, aynı zamanda bir fiziksel yerleşme süreci olarak tanımlanmaktadır.

Kırsal kesimden kentsel alanlara göç, çeşitli toplumsal tabakada yer alan bireylerin kentlerde bir araya gelmelerine yol açmış ve kentsel yaşam koşullarına karşı, bireylerin karşılıklı bağımlılık ilişkileri içinde yaşamalarını gerekli kılmıştır. Bu insanlar, kendilerinin dışında belirlenen kentsel politikalar karşısında katılım ilkesinden hareketle demokratikleşmeyi savunabilmektedirler.

29

Kente göçen insanlar zaman içinde ekonomik ve sosyal bakımlardan kentlileşmektedirler. Ekonomik bakımdan kentlileşme, kişinin geçimini tamamen kente veya kente özgü işlerle sağlıyor duruma gelmesiyle gerçekleşir. Sosyal bakımdan kentlileşme ise, kır kökenli insanın türlü konularda kentlere özgü tavır ve davranış biçimlerini, sosyal ve tinsel değer yargılarını benimsemesi ile gerçekleşmektedir. Herhangi bir zaman kesitinde, kentlileşme sürecini yaşayan bir kişinin “ekonomik mekânı” ve “sosyal mekânın” değişik oranlarda kırsal ve kentsel öğeleri içerebileceği belirtilmiştir. Kırsal insanın kentsel insana dönüşmesi sürecinde, bu iki mekânın kapsamı kırı yavaş yavaş dışlayarak, kenti adım adım kapsar duruma gelmektedir. Sosyal mekânın içeriğini şu şekilde sıralayabiliriz.

- Siyasal tutum ve davranışlar
- Örgütlenme biçimleri ve tutumları
- Dayanışma ve yardımlaşma konusunda benimsenen değerler
- Uyulan-benimsenen, benimsenmeyen gelenek ve görenekler
- Eğitim ve öğretim konusundaki görüşler , tutum ve davranışlar
- Bilgilenme biçimleri
- Dini tutum ve davranışlar
- Hak arama yöntemleri
- Kadın ve erkekle ilgili düşünce , tutum ve davranışlar

²⁹ Kürşat Bumin, **Demokrasi Arayışında Kent**, İstanbul, İz Yayıncılık, 1998, s.186

- Toplumdaki farklılıkları açıklama biçimleri ve gerekçeleri

Bir göçmenin kentte yaşadığı kentlileşme süreci, bireyin sosyalleşmesi gibi bir temel süreçten çok farklı değildir, ancak göçmen bu sürece önceden oluşmuş bir sosyal etmenden başlamaktadır. Kent ortamında bir kişisel yeniden uyum süreci gerekmektedir. Kente göçen bireyin kurumsal yayılması, ekonomik, siyasal, kültürel örgütlere ve etkinliklere katılımı ve bu etkinliklerle ilgili kent donatılarına erişebilmesi bireyin yeni sosyal kimliğini oluşturacak, öte yandan yeniden uyum sürecini kolaylaştıracaktır. İnsan toplumlarında, sosyo-kültürel devamlılığı sağlayan çeşitli faktörlerden en önemlisi sosyalizasyon sürecidir. Bu süreç ile bireyler, toplumun standart ve ortak değerlerini öğrenerek davranışlarını ayarlayacaktır. Bu süreç hem kültürel devamlılığı sağlar, hem de sosyal denetim mekanizmalarını teşvik eder.

2. GÖÇ

2.1. Göç

Göç, sosyo-kültürel, politik ve ekonomik yönleri bulunan, çok geniş boyutlu, sosyolojik bir olgu olmakla beraber, hızlı değişimlerin yaşandığı toplumlarda gözlenen önemli sorunlar arasında yer almaktadır.

Göç, tüm toplumları ve toplulukları etkileyen, pozitif ve negatif yönlere sahip olan bir olgudur. Neredeyse insanlık tarihi ile bütünleşik olarak anılan bu olgu toplumları ve toplulukları etkileyen bir değişkendir.

İnsanların yer değiştirme hareketi, neredeyse insanlık tarihinin başlangıcından bu yana sosyal hayatın en önemli öğelerinden birisi haline gelmiştir.

Ulus devletlerin oluşumu ve uluslar arası siyasi sistemin temel aktörü olmasını takiben ise, bu hareketlilik sınır ötesi dolaşım şeklini alarak farklı siyasi, ekonomik ve sosyal anlamlarda kazanmıştır.³⁰

İnsanlık tarihine etki eden en önemli unsurlardan biri olan göç; toplumların gelişimine katkıda bulunmuş, birçok kültür ve uygarlığı zenginleştirmiştir. Globalleşme süreci içerisinde dünyanın farklı bölgelerinde toplulukları, kültürleri, ekonomileri bütünleştirmiş ve birbirine bağlı hale getirmiştir. İnsanlık tarihi incelendiğinde her çağda insanların yer değiştirme hareketliliğine rastlamak mümkündür.

İnsanlar çoğunlukla kendilerini veya ailelerini düşünerek, kişisel veya ekonomik koşulları değiştirmek üzere göç eylemini gerçekleştirirler. Göç hareketi ilk bakışta bir yer değiştirme hareketi olarak değerlendirilse de nedenleri ve sonuçları ile birlikte bireylerin ve toplulukların üzerinde geniş çaplı

³⁰ Songül Sallan Gül, “Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt 23-24, 2002,s.80

değişiklikler yarattığı bir gerçektir. Toplumsal formasyonların ekonomik, politik ve kültürel yapılarında ve bu yapılar içindeki ilişkiler sisteminde yaşanan değişimlerin sonucunda ortaya çıkan göç, söz konusu yapılarda önemli dönüşümlere yol açmaktadır.³¹

Göçler , doğrudan doğruya ülkelerin veya daha küçük toplulukların nüfusunun gelişmesini (artış veya azalmasını) etkileyen önemli faktörlerden biri olup, nüfusun yaş ve cinsiyet yapısında değişmeye sebep olurlar. Bu değişimler göç alan ve göç veren çevrelerde birbirine zıt bir şekilde gerçekleşir. Göç alan yörenin nüfusu artarken diğerinde azalma olacaktır. Göçe katılan kitlenin cinsiyet ve yaş gruplarına bağlı olarak, göç alan yerlerde adı geçen özellikler yönünden yığılmalar, göç veren yerlerde de azalmalar görülecektir. Ayrıca nüfusun kalitatif yapısında da (okur-yazarlık, eğitim, iş ve meslek bilgisi ile bunlara bağlı olarak kalifiye eleman miktarında ve diğer konularda) değişmelere sebep olacaktır. Meydana gelen bu değişimler toplumun yapısını, kültürünü, ekonomik, politik vb. bütün kurumlarını kısa zamanda, göçün hacmiyle doğru orantılı olarak etkileyecektir. Bunlar, sorunun önemini ortaya koyarak göçün üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir konu olduğunu saptayan özelliklerdir.³²

Nedenleri, sonuçları ve bununla beraber yarattığı problemleri ile derinlemesine incelendiğinde göç olgusunun çok yönlü bir karaktere sahip olduğu görülmektedir. Toplumun, toplumsal, kültürel ve ekonomik yapısıyla yakından ilişkilidir. Göç, özellikle nüfus yapısında etkili olurken, nüfusların nitel ve nicel özellikleri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Göç olgusu, ülkelerin veya ülke nüfuslarının gelişmesini sağlayabileceği gibi, azalmasına da sebep olacak gücü kendinde bulundurmaktadır.

³¹ Atilla Göktürk, Sevilay Kaygalak, **Göç ve Kentleşme**, Ankara, 1999, s.111

³² Taylan Akkayan, **Göç ve Değişme**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979,s.20

Dinamik bir süreç olarak göçü tanımlayacak olursak; bir yerleşmede yaşayan nüfusun belli bir kesimin çeşitli nedenlerle, bulunduğu yerden kalkıp başka bir yere yerleşmek üzere ya da nispeten sürekli olarak gitmesidir.³³

Türk Dil Kurumu, göç olgusunu, ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret , muhaceret olarak tanımlamıştır. (www.tdk.gov.tr)

Literatürde çeşitli tanımlara yer verilmiştir.

Kent, köy gibi bir yerleşme biriminden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketidir.³⁴

Coğrafi mekan değiştirme sürecinin toplumsal, ekonomik , kültürel ve siyasal boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir.³⁵

Nüfusun kalıcı veya yarı kalıcı olarak yer değiştirmesidir.³⁶

Kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere tamamen yahut geçici bir süre için bir iskân ünitesinden (şehir, köy gibi) diğerine yerleşmek amacıyla yaptıkları yer değiştirme eylemleridir.³⁷

Coğrafik, ekonomik , kültürel, sosyal ve siyasi sonuçlar doğuran nüfus hareketi olarak tanımlanabilir.³⁸

³³ Zeynel Gökçe Akgür, **Türkiye’de Kırsal Kesimde Kente Göç ve Bölgelerarası Dengesizlik (1970-1993)**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997, s.41

³⁴ Sunday Üner, **Nüfusbilim Sözlüğü**, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 22 (1), 1972, s.23

³⁵ İsmail Aydınül, Ahmet İçduygu ve İbrahim Sirkeci , “Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkileri”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı - Bolu-Gerede 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.207–240

³⁶ Everett Lee, “A Theory Of Migration”, **Theories of Migration**, Robin Cohen (ed.), Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 1996 s. 16

³⁷ Müzeyyen Gönüllü, “Dış Göç”, **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Sayı:1, 1996 s.94

Bütün tanımlarda 2 ortak unsur bulunmaktadır.

- Bunların ilki, yer değiştirme eylemidir. Göç olgusunun özünde yer değiştirme eylemi olduğu için, yapılan bütün tanımlar içinde yer değiştirme eylemine rastlanmakta ve iki farklı nokta arasında yer değiştirmeden bahsedilmektedir.
- İkincisi ise, yapılan yer değiştirme eyleminin kimler tarafından yapıldığıdır. Bu eylem bireysel veya toplu nüfus hareketi olarak gösterilmektedir.

Yapılan tanımlardan ve ortak unsurlardan yola çıkarak bir tanım yapmak gerekirse ;

Göç; ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir. ³⁹

Göç olgusu, siyasal, ekonomik , toplumsal, dinsel vb. nedenlerle, ister zorunlu , isterse gönüllü olarak yapılsın, sosyo-ekonomik yapıda önemli toplumsal sonuçlar doğurmaktadır. Yalnızca nüfus hareketliliği olması nedeniyle değil bu olguya yol açan faktörler ve göç olgusuyla birlikte düşünülmesi gereken sonuçlar bakımından da önemli olması nedeniyle , hem göç veren, hem de göç alan toplumlar bakımından irdelenmesi gereken bir olgudur. ⁴⁰

2.2. Göçün Tarihsel Gelişimi

Göç olgusu, insan türü ile sınırlanamayacak kadar geniştir. Bazı hayvanlar, beslenme ve doğal koşullar gereği göçebe bir hayat yaşamaktadır. İnsanlık tarihi ile göç, birbiriyle paralel giden bir varoluş içinde olmuşlardır. Avcılık ve toplayıcılık ile geçinen ilkel dönem insanları da bir bölgede yiyecek bulma ve yaşama olanakları daralınca başka mekanlara göç etme çabası içinde olmuşlardır.

³⁸ İnan Özer, **Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişim**, Bursa, Ekin Kitapevi, 2004,s.11

³⁹ Cemal Yalçın, **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Anı Yayınları, 2004, s.13

⁴⁰ Gönüllü, a.g.m. s.95

Tarih öncesi dönemde, göçlerin yoğun bir şekilde yaşandığı söylenebilir. Bazı araştırmacılara göre insanlık, ilk önce Afrika’da ortaya çıkmış ve oradan da göç hareketleri neticesinde dünyanın diğer alanlarına yayılmıştır.

Bir mekanın bağlılığı, o mekandaki beslenme ve barınma olanaklarıyla ilişkili olan avcı-toplayıcı dönem insanların göç hareketleri, ondan sonra gelen ve mekana bağlılığın daha fazla olduğu toplumsal formasyonlara göre daha yoğun yaşanmıştır denilebilir.

Tarımcı toplumlarda ise doğanın işlenmesi ve tarımsal üretimin başlaması ile mekana bağlılığın arttığı görülmektedir. Bu dönemden sonra insanlar, avcı-toplayıcılıkta olduğu gibi doğadaki besinleri tüketen, besinler tükenince de göç eden bir pozisyonundan, doğayı işleyen ve besleneceği ürünü kendisi üreten toprağa ve mekana bağımlı bir hale gelmiştir.

İnsanların göç etmemek için nedenleri artmıştır. Tarımcı toplumlarda göç, çoğunlukla savaşlar, kıtlıklar, salgın hastalıklar ile beraber yaşanmıştır.

Tarihsel perspektifte göç irdelenirken önemli sayılabilecek bir aşama da coğrafi keşifler sonrası dönemdir. Bu dönemden sonra yeni keşfedilen yerlere yoğun bir göç dalgası yaşanmıştır.⁴¹ Örneğin 19. yüzyılda Avrupa nüfusundaki yıllık artış % 0,8 iken coğrafi keşifler sonrası Avrupalıların yerleştiği Birleşik Devletlerde % 2,4 , Kanada’da % 1,6 ve Avustralya’da % 4,4 ve Yeni Zellanda’da % 6,8’e ulaşmıştır.⁴² Avrupa’ya oranla yeni yerleşime açılan bölgelerdeki nüfus artışında ana sebebin göç olduğu söylenebilir. 1830 ile 1930 arasında yalnız Kuzey Amerika’ya Avrupa’dan 60 milyon dolayında insan göç etmiştir.

Sanayileşme ile birlikte göçün arttığı görülmektedir. 18. yüzyılda Batı Avrupa’da başlayan “sanayi devrimi” sosyal yapıda kökten değişmelere neden

⁴¹ Bozkurt Güvenç, **İnsan ve Kültür**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996, s.198

⁴² Server Tanilli, **Yüzyılların Gerçeği ve Mirası**, İstanbul , Adam Yayınları, 1997,s.317

olmuştur. Sanayi devrimi ile teknolojiadaki gelişmelere koşut olarak makineli seri fabrika üretimine geçilmiştir. Şehirlerdeki sanayi tesisleri, üretimin merkezini evden, kitlesel üretimin yapıldığı fabrikalara yönlendirmiştir. Bunlara bağlı olarak kentlerde göz olgusu artmış, kentleşmeyle birlikte geleneksel geniş aile kentsel çekirdek aileye dönüşmüş, iş bölümü artmış, eğitim ve öğretimin önemi artarak, eğitimle statü elde edilmesi önem kazanmış orta sınıf artmış, ulaşım ve haberleşme araçları gelişmiş, dolayısıyla sosyal hareketlilik hızlanmıştır.

Göç olgusuna birey açısından yaklaşım, diğer bir tanımlayıcı açıklama biçimidir. Bireylerin toplumda yaşarken güdelerini gerçekleştirmek için başvuracağı yollardan biri de göç ederek yaşam yerlerini değiştirmektir. Birey açısından yer değiştirmenin çok yönlü işlevleri bulunmaktadır. Bireyleri yeni yerlere giderek öncelikle yararlanabilecekleri fırsatların sayısını arttırmaktadır.⁴³ Yer değiştiren birey mesleki ve sosyal hareketlilik sağlayabilmektedir. Göç ederek yeni bir yaşam biçimi seçebilmektedir.

2.3.Göç Çeşitleri

Göç olgusu, gelişme şekline, yapısına veya oluşumuna bağlı olarak kendi içerisinde bir çok ayrıma maruz kalmıştır. Göç hareketi iki ana esasa ayrılmaktadır.

- *Ülke Sınırı Esasına Göre Göç çeşitleri*

Göç olayı genellikle dış göç (external migration) ve iç göç (internal migration) olmak üzere iki şekilde meydana gelmektedir.

İç göçler, bir ülke içerisinde yerleşim birimleri arasında bir yere yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri iken ve toplumun yaşadığı üretim biçimindeki ve mekansal yapıdaki dönüşümleri ifade ederken, dış göçler ise ,

⁴³ İlhan Tekeli, “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı - Bolu-Gerede 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.11

uzun süre kalmak, çalışmak ve yerleşmek için bir ülkeden diğerine yapılan nüfus hareketleridir.

Dış Göçler : Belirli bir süre ya da devamlı olarak kalmak üzere çalışmak veya yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını aşarak başka ülkelere yapılan nüfus hareketidir.⁴⁴ Başlangıcında bireysel ve serbest olarak başlayan dış göç olgusu, öncü göçerlerin olumlu bilgi vermeleri üzerine sayıca yoğunlaşmıştır. Dış göç olgusunun gerçekleşmesinde gelineen ülkedeki itici faktörler önemli bir yer tutar. Göç eyleminin gerçekleştirileceği ülkenin çekici faktörlerinden ziyade, göç için terk edilen ülkenin itici faktörleri daha çok önemlidir. İtici faktörler olarak sosyo-ekonomik denge, istihdam ve eğitimi söylemek mümkündür. İnsanlar istedikleri sosyo-ekonomik refah seviyelerinde olmadıkları veya ülkelerinde işsiz pozisyonunda olmaları nedeniyle dış ülkelere göçerler. Bu sebeplerle dış göç “Yurtdışına işçi akımı”, “işçi göçü” veya “beyin göçü” olarak ifade edilebilmektedir. Dış göçleri işgücü ve beyin göçü olarak ikiye ayırabiliriz. Dış ülkelere doğru gelişen işgücü göçü hareketini, ülkelerinden çeşitli nedenler ile (ekonomik, eksik istihdam, çalışma koşullarının uygunsuzluğu vb.) ayrılıp, başka ülkelere çalışmak üzere giden kişiler oluşturur. Bununla beraber gidilmesi düşünülen ülkenin çekici faktörleri arasında , işgücü ihtiyacı olmalıdır. İşgücü göçü fiziksel göç olup, göç edenler fizik güçlerini, daha iyi şartlar karşılığında kullanmak için göçerler. Beyin göçünü dış göç olgusu içerisinde ayrı olarak incelemek gerekmektedir. Beyin göçü tanımı içine üniversite derecesine veya bir alanda geniş bilgiye sahip olan yüksek nitelikli kişiler girmektedir. Bu ifade tam bir açıklama vermemekle birlikte, bunun içinde, yüksek nitelikli uzmanlar, bağımsız yöneticiler, kıdemli işletmeciler, teknik alanda uzman kişiler, tüccarlar, yatırımcılar, fizikçiler, işadamları anahtar alanlardaki işçiler ve taşeron çalışanları bulunmaktadır.⁴⁵ Dış göç olgusu Türkiye örneği ile açıklanabilir.

⁴⁴ Üner, a.g.e., s.77

⁴⁵ Aytül Çolak , Ayhan Gençler, “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, Kocaeli Üniversitesi I. Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi, İzmit, 2002

Dış göç olgusu bir dönem Türkiye’de yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Türkiye’nin yurt dışına işgücü göçü İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan işgücü açığının ülkelerin işgücü açığını kendi kaynaklarından karşılanamaması, buna karşın bu ülkeleri güneyden çevreleyen ve gelişmekte olan Akdeniz Havzası ülkelerinin kendi ekonomileri tarafından istihdam edilemeyen fazla işgücü arzıyla karşı karşıya kalması ve bu nedenle kendi artan işgüçlerini gelişmiş ülkelere ihraç ederek başlamıştır. ⁴⁶ Türkiye bu akımın bir parçası olmuş, fazla işgücünü gelişmiş olan ülkelere ihraç etmiştir. 1950’li yılların sonlarında ülkemizden Batı Avrupa ülkelerine doğru bireysel planda başlayan dış göç, 1960’lı yılların başından itibaren de yurt dışı istihdam politikaları ile devlet tarafından özendirilmiştir. Anayasanın her vatandaşın seyahat özgürlüğü sağlaması da Türk işçilerinin yurt dışına çalışmak üzere göç etmelerini kolaylaştırmıştır.

2004 yılında yurt dışında tahmini olarak 3.519.804 Türk vatandaşı olduğu düşünülmektedir. Özellikle batı Avrupa ülkelerinde toplam 3.027.067 Türk vatandaşının bulunduğu varsayılmaktadır. Batı Avrupa ülkeleri arasında yoğun olarak 1.924.154 kişi ile en çok Türk göçmen Almanya’da bulunurken, Fransa’da 341.728, Hollanda’da 330.709, Avusturya’da 130.000 Türk göçmenin bulunduğu düşünülmektedir. Arap ülkelerinde 109.800, Eski Sovyet Cumhuriyetinde ise 40.650 Türk vatandaş bulunduğu varsayılmaktadır. Bu grupların dışında ABD’de 220.000, Avustralya’da 556.261 , Kanada’da 40.000 Türk göçmenin yaşadığı tahmin edilmektedir. ⁴⁷

İç Göçler : Bir ülke içerisinde, bölge , kent ve köy gibi yerleşim alanlarından, bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır. ⁴⁸ Ülke içerisinde bu nüfus hareketleri, ülkenin genel nüfus sayısını değiştirmezken, kent ve kırsal kesim nüfus oranlarını değiştirmektedir. İç

⁴⁶ Nermin Abadan Unat, **Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri**, Ayhan Kaya – Bahar Şahin (der.), “Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950’li Yıllardan 2000’li Yıllara”, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007, s. 3-4

⁴⁷ Ahmet Murat Alper, **İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik etkenler: Türkiye Örneği**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005, s.32

⁴⁸ Üner, a.g.e. s. 77

göç olgusu neticesinde, kentsel yerleşim birimlerinin nüfus oranları artarken, kırsal yerleşim birimlerinin nüfus oranları azalmaktadır.

İç göç olgusu çeşitli yönlerde (göç yollarına) sahiptir. Bunlar ;

- Kırsal alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç,
- Kırsal alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- Kentsel alanlardan, kentsel alanlara doğru yapılan iç göç,
- Kentsel alanlardan, kırsal alanlara doğru yapılan iç göç

İç göç olgusu hem oluşum aşamasında, hem de göç eylemi gerçekleştikten sonra göç edilen yer itibariyle beklentiler, oluşan koşullar, karşılaşılan durumlar neticesinde incelenmesi gereken bir olgudur.

- ***Oluşumuna Göre Göç çeşitleri***

Ekonomik – Siyasi Göçler : Ekonomik göç, insanların, toprağın miras yoluyla parçalanması sonucu tarım arazisinin yetersizliği, tarımda modernizasyon ile tarıma traktörlerin girmesi, hızlı nüfus artışı, geçim sıkıntısının artması ve bölgesel eşitsizlikler gibi nedenlerle gerçekleştirdikleri nüfus hareketleridir.

Hızlı nüfus artışı sonucunda tarımdan elde edilen gelirin yetersiz kalması, tarımdaki işgücü fazlası insanı, iş bulmak, kendisinin ve ailesinin refah düzeyini yükseltmek ve kendisinden sonra gelen kuşağa daha iyi bir yaşam ortamı hazırlamak amacıyla büyük kentlere göçe zorlamıştır.

Sürekli – Geçici Göçler : Sürekli göç, bireylerin çeşitli nedenlerle yaşadıkları yerleri terk edip, başka bir yere göç etmeleri ve buralarda devamlı kalarak yaşamlarını sürdürmeleridir.

Geçici göç ise, insanların genellikle ekonomik temelli nedenlerle göç ettikleri yerlerde ömür boyu kalmayıp, belli bir süre sonra yaşadıkları yerlere geri dönmeleridir.

Gönüllü – Zorunlu ve Zorlama Göçler : Göç, bir taraftan bireylerin kendi istekleri ile gerçekleştirdikleri bir hareket olabileceği gibi, diğer taraftan bireylerin istekleri dışında, çok farklı etkenlerin zorlamasıyla oluşan gönülsüz bir harekette olabilmektedir.

Serbest ya da gönüllü göçler, kişilerin maddi kazanç, yenilik yapma, macera arama ya da geleceğini garanti altına alma gibi kişisel isteklerin sonucunda gerçekleşen nüfus hareketleridir.

Zorunlu göçler ise, can ve mal güvenliği, cezalandırılma korkusu, baskı ve doğal afet gibi etmenlerin gündeme getirdiği gönüllü olmayan göçlerdir. Zorunlu göçte, bireyin karar verme durumu söz konusu olmazken, gönüllü göçte bireyin veya aile, çeşitli seçeneklerden bir veya birkaçı üzerinde karar vermektedir.

Yatay – Dikey Göçler : Yatay göç, coğrafi anlamda yer değiştirmeyi ifade etmektedir. Bu ayrımı gündeme getiren toplumbilimciler, yatay göç kavramının yanında meslek değiştirme, toplumsal tabaka atlama, unvan elde etme gibi çeşitli değişimlerin de “dikey göç” adı altında birer yer değiştirme olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedirler.

Sonuç olarak, bütün göç süreçlerinde, göç edenlerin geldikleri yerlerden kültürlerini ve alışkanlıklarını da birlikte getirdikleri bir gerçektir. Özellikle göçün ilk zamanlarında bu birikimlerin etkisi önemli olmaktadır. Göç edilen yerdeki koşullar ve deneyimler, zamanla bu birikimleri değiştirmekte, bunların etkisi bazen azalmakta bazen de daha belirgin hale gelebilmektedir.

Kente göçün ilk yıllarında kişi kentte içinde bulunduğu koşullarla ve imkânlarla kırsal alanı karşılaştırmaktadır. Bu karşılaştırmada kentteki koşulların ve olanakların geldikleri yerden görelî olarak daha üstün olduğu sonucuna varmakta, bu ise var olan durumdan kişinin hoşnut olması sonucunu doğurmaktadır. Bireyin çeşitli konulardaki tercihlerinde ve özellikle siyasi tercihlerinde, bu durum önemli rol oynamaktadır.

3. ETNİSİTE, ETNİK KİMLİK VE ETNİK GRUPLAR

3.1. Etnisite

Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiş olan “etnik” sözcüğü kavimle ilgili, budunsal anlamına gelmektedir. Fakat bu anlam etnisite, etnik grup yada etnik topluluk kavramını karşılayamamaktadır. Aslında bu durum sadece Türkçe'ye özgü değildir. Birçok dilde de etnisite kavramını karşılayan bir terim yoktur.⁴⁹ Etnik kelimesinin kökeni, Eski Yunanca'ya kadar uzanmakla birlikte bu dilde halk anlamına gelen “ethnos” kelimesinden türetilmiştir. Kelime, Eski Yunanca'da farklı anlamlar içerse de daha çok pagan veya putperest sözcüklerine karşılık gelecek şekilde kullanılmıştır.⁵⁰

1950'li yıllarda etnisite terimi sosyal bilimlerde çok fazla yer almazken, 1960'lar, kavramın giderek önem kazanmasına tanıklık etmiştir. 1960'larda sömürgelerin çözülmesi Afrika ve Asya kıtalarında yeni devletlerin kurulmasıyla birlikte, sömürge ve ırkçılık karşıtı sosyologlar arasında “kültürel bir gruba ait olmaktan kaynaklanan pozitif duygular” olarak kullanılmıştır.⁵¹

14. yüzyılın ortalarından 19. yüzyıla kadar İngilizce'de de pagan veya putperestler için kullanılmış olan etnik kelimesi, İkinci Dünya Savaşı zamanında baskın İngiliz soyundan gelenlere göre İrlandalı, Yahudi ve İtalyanlar'ın daha aşağı seviyede olduklarını belirtmekte kullanılarak ırksal özellikleri ima etmeye başlamıştır.⁵² Yani etnisite kavramı, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Eski Yunanca'daki anlamını terk ederek ırksal özellikler ifade edecek şekilde kullanılmıştır. Günümüzde ise etnisite farklı bir anlam taşıdığı halde dil, din ,

⁴⁹ Hüseyin Kalaycı, “Etnisite ve Ulus Karşılaştırması”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi** , Sayı:44, 2008, s.104

⁵⁰ Kalaycı, a.g.e. s.104

⁵¹ Stephen Steinberg, **The Liberal Retreat from race since the Civil Right Act**, Guibernau Montserrat ve Rex John (der.), “The Nature of Ethnicity in the Project of Migration”, Cambridge, Polity Pres, 1997, s.229-247

⁵² Thomas H. Eriksen , **Ethnicity, Race , And Nation**, Guibernau Montserrat - Rex John (der.), “The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism, and Migration”, Cambridge, Polity Press, 1997, s.33-43

mezhep, sınıf, ırk, ulus, kültür gibi birçok kavramla karıştırılmakta yada bunlarla eş anlamlı şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle, etnisitenin daha iyi anlaşılabilmesi için, bu kavramlarla etnisite arasındaki farkı bilmek gerekmektedir.

Etnisite ile bir tutulan kavramlardan biri belirtildiği gibi ırktır. Aslında, etnisite ve ırk birbirlerinden farklı olan kavramlardır. Fakat etnisitenin üyeleri arasında ortak soyu/kökeni vurgulamaya yönelmesinden beri, ırk ve etnisite arasındaki ayrımı yapabilmek bir sorun haline gelmiştir. Etnisitenin bu özelliğinden dolayı bazı bilim insanları ırk ile etnisiteyi benzer kavramlar olarak ele almışlardır. Örneğin P. Van den Berghe , etnisiteyi ırk ilişkileri içerisinde özel bir vaka olarak incelemiş, etnik ve ırksal duyguların akrabalık duygularının genişlemesi olduğunu savunan ve sosyobiyojolojiye dayanan bir teoriye inanmıştır. Ancak etnisitede daha çok kültürel, dilsel, toplumsal benzerlikler var olduğu için vurgulanan ortak köken ırkta olduğu gibi biyolojik değil, sosyolojiktir.⁵³ Ayrıca, ırk ve etnisite arasında ayırım yapılmasını savunan bir görüşe göre ırkta insanların sınıflandırılması, etnisitede ise grup kimliğinin olması ve etnisitenin grup kimliğiyle birlikte yapılması zorunludur. Buna göre etnisite “biz” kimliği ile ilgilenirken, ırk daha çok “onları” kategorileştirmeye çalışmaktadır. Dahası, ırk etnisitenin bir parçası olabilir veya olmayabilir; onun varlığı veya yokluğu etnisite için kesin bir faktör olmadığından etniklikte biyolojik fark mutlaka aranmamaktadır.⁵⁴ Etnisite ve ırk birbirlerinden farklı olan kavramlardır. Bu nedenle, ırk ilişkileri çalışmaları etnisite veya etnik ilişkiler çalışmalarından mutlaka ayrılmak zorundadır.

Etnisite ile belki de en fazla bir tutulan kategorinin ulus olduğunu söylemek mümkündür. Etnisite ve ulus terimleri arasındaki ilişki oldukça muğlak olmakla birlikte, etnisite terimi gibi ulus da oldukça eski bir tarihe sahiptir ve birçok dilde

⁵³ Erol Kurubaş, “Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, Sayı:44, 2008, s.13

⁵⁴ Eriksen, a.g.e. s. 34-35

çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak , Ulus, sosyopolitik , etnisite ise sosyokültürel bir kategoridir.

Smith, etnisiteyi oluşturan öğeleri “ortak soy miti”, “tarih ve kültürleriyle birlikte bir teritorya” (toprak parçası, anavatan) ve “dayanışma duygusuna sahip olan insan nüfusu” olarak sınıflandırır. Etnisiteyi oluşturan bu temel unsurlar birbirleriyle temas ederek etnik kimliği belirginleştirir. Ortak bir bellek ve soy miti insanları yakınlaştırır, bunlara bağlı olarak sürekli zikredilen, bağ kurulan bir teritorya yani toprak ya da anavatan ve dil gibi ortak kültürel paydalardır.⁵⁵

“Atalara ait ortak mirasla karakterize edilen bir topluluktan geldiğine inanan kimseleri ifade etmek için kullanılan ve ortak köken ve akrabalıktan ortaya çıkan kültürel birliğe uygun düşen bir kavramdır.”⁵⁶

Etnisite kavramına yönelik genel kuramsal yaklaşımlar :

- **Veri Etnisite:** “Evveliden gelen ilk veya mantiki olmayan, toplumsal yaşamın değişmez verisiymişçesine algılanan kültürel bağlılıklar.” Bu anlayışa göre etnisite sabit temel bir tutkudur ve doğumun değiştirilemeyen koşullarından kaynaklanır.
- **Akışkan veya Faydacı Etnisite :** “Koşullar gerektirdiğinde amaca ulaşmak için, araç olarak kullanılan grup aidiyeti.”
- **Mantiki Seçim Modeli :** Zenginlik, prestij ve iktidar için bazı özgürlüklerin etnik örgütlenmelere devrini açıklayan bir kavrayış.
- **İnsan Yaratısı veya Toplumsal/Düşünsel Olarak Yapılandırılmış Etnisite:** Etnisite gibi kolektif kimlik ve deneyimlerin “veri” olmadığını, tarihsel, siyasal ve kültürel olarak yapılandırıldığını iddia eden yaklaşım.

⁵⁵ Anthony D. Smith, **Ulusların Etnik Kökeni**, S. Bayramoğlu - H. Kendir (çev.), Ankara, Dost Yayınları, 2002, s.46

⁵⁶ Kurubaş, a.g.e., s.13

- **Postyapısalcı Ekol:** Dil dışında, gerçek, özne, kimlik ya da etniklik gibi kategorilerin olmadığını bunların evrensel gerçekler değil, dilde gerçeğin yerine geçen tanımlar olduğunu vurgular.⁵⁷

Etnisite kavramında ve etnisitenin oluşumunda dört aşama olduğu belirtilmiştir. İlk aşama, biraradalığın en gevşek aşaması olarak grupla grup dışındakiler arasında algılanan basit bir kültürel farkın, bir sınır algısının olduğu etnik kategori. İkinci aşama, etnik grubun üyeleri arasında düzenli bir etkileşimin olduğu etnik ilişki ağı. Bu etnik ilişki ağı üyeler arasında kaynakların dağılımını sağlayabilir. Üçüncü aşama, bir kollektive içinde üyelerin ortak çıkarlar ve bunları ifade etmek için politik organizasyonlar geliştirdiği etnik birlik / kurumlaşma aşaması (korporatif aşama). Son olarak, sürekli, fiziksel olarak sınırlı bir bölgeye (territory) ve onun üzerindeki politik organizasyonlara sahip bir etnik topluluk aşaması.⁵⁸

3.2. Etnik Kimlik ve Etnik Gruplar

Etnik kimlik, bir devlet içinde egemen/başat çoğunluk dışında kalan, kendini farklı gören ve düşünen, birbirlerine çeşitli bağlarla bağlı oldukları iddiasıyla, millet ve milliyetçilikte olduğu gibi kan bağı, dil, din , tarih birliği gibi duygusal bağlarla bir araya gelmiş olan insanların oluşturdukları birliktir.

Etnik bir topluluğun, kolektif özel bir ad, ortak bir soy miti, paylaşılan tarihi anılar, ortak kültürü farklı kılan bir ya da daha fazla unsur, özel bir “yurt” la bağ ve nüfusun önemli kesimleri arasında olan dayanışma duygusu olarak tanımlanmıştır. Bu nitelikler doğrultusunda etnik gruplar kendilerine özgü duygu ve düşüncelere sahip toplumdaki nüfusun farklı bir kategorisi olarak kendilerini görürler.

⁵⁷ Semra Somersan, **Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004, s.26-30

⁵⁸ John Hutchinson , Anthony D. Smith, **Ethnicity**, Oxford, Oxford University Press, 1996, s.6

Her etnik grup, farklılığını korumak için, kendini diğerlerinden ayıran farklılıkları tanımlamak zorundadır. Bütün etnik cemaatlerin kendi grupları içinde tipik olan “kabul edilebilir” olanı, “anormal” olanı ve beklenen tutum ve davranış biçimlerini tanımlamaları gerekmektedir. Bu, gruba özgü olan kültürel esasların bir parçasıdır.⁵⁹

Etnik grup, gelişmiş veya geri kalmış toplumlarda miras kalmış ortak bir kültür tarafından (dil, müzik, giyecek, adet ve uygulamalar gibi) birleşen ırksal benzerliği, ortak dini, tarihi ve soya duyulan inancı olan ve bir gruba ait olmaya yönelik çok güçlü psikolojik bir his taşıyan kişilerden oluşan büyük ya da küçük bir insan gurubudur.⁶⁰

Etnik grupların iki ana tipi vardır. Yerli toplumlar ve göçmen diasporaları. Yerli toplumlar, belirli bir bölgeyi uzun zaman işgal etmiş etnik gruplardır. Bu nedenle orayı yönetmenin ahlaksal bir hak olarak sadece onlara ait olduğunu iddia ederler. Sık sık iddiaların gerçek veya hayali tarihi ve arkeolojik kanıtlara dayandırırılar. Etnik diaspora toplulukları ise, dış ülkelerde bulunurlar ve göçmen nüfusun bir sonucu olarak doğarlar.⁶¹

Etnik grubu çoğunlukla hayali bir temeli olmasına rağmen, bir topluluğun oluşmasına yol gösteren çok güçlü ortak bir soydan gelme inancına sahip insan grupları olarak ifade eden Weber ise, bu inancın grup oluşumunun ortaya çıkmasında çok önemli olduğunu, fakat objektif bir kan ilişkisinin olup olmamasının önem arz etmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte, etnik üyelik de etnik grup oluşumunun meydana gelmesi için gerekli olmamaktadır. Çünkü etnik üyelik bir grup meydana getirmemekte sadece siyasi bir harekete yönelen bir grup için kaynakların sağlanmasında gereklilik arz etmektedir. Kolektif bir özel ad, ortak bir soy miti, paylaşılan tarihi anılar, ortak kültürü farklı kılan bir yada

⁵⁹ Ayşe Güneş - Ayata, **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, N. Bilgin (der.), “Kentsel Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Etnik Kimlik”, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2001, s. 197

⁶⁰ Rajat Ganguly, Raymond C. Taras, **Understanding Ethnic Conflict**, The International Dimension, New York, Longman Inc., 1998, s.9

⁶¹ Ganguly - Taras, a.g.e., s.9

daha fazla unsur, özel bir yurtla bağ ve nüfusun önemli kesimleri arasında dayanışma duygusu olarak altı ana niteliği olan etnik gruplar sosyal ve kültürel bir nitelik taşırlar. Etnik gruplar ortak soy mitlerini ve tarihi anılarını önemle belirttikleri ve ortak kültürlerindeki diğerlerine göre farklı olan unsurlara dayandıkları için tarihsel ve kültürel özelliklerini öne çıkartarak bir araya gelen gruplardır.⁶²

Öte yandan , etnilerin etnik cemaatin bir bölümünün yeni bir grup kurmak üzere kopması suretiyle alt bölümlere ayrılmasıyla (bölünme) veya ayrı birimlerin birbiriyle kaynaşması ya da bir birimin bir başkası tarafından yutulması ile (birleşme) oluştuğunu savunan Smith⁶³, aynı zamanda etnik topluluğunun iki türünden bahseder. Bunlardan ilki yatay ve yaygın iken, ikincisi dikey ve yoğunudur. Birincisinde toplumsal ölçekte derin etki yaratmayan ama bir mekanda düzensiz ve gevşek olarak hayatını sürdüren topluluklar bulunur. Bu etni tipinde genellikle aristokratlar ve yüksek din adamları vardır. Bu tipe yatay denmesinin nedeni, aynı anda hem toplumsal olarak üst tabakayla sınırlanmalarından hem de komşu yatay etnilerin üst basamaklarıyla sık sık yakın bağlar kurmak üzere coğrafi yayılma eğiliminde olmalarından dolayıdır. Bu nedenle, bu kategori toplumsal derinlikten yoksundur ve ortak etniklik duygusu statüsü yüksek bir tabaka ve yönetici sınıfa bağlıdır. Dikey etni tipi ise, yatay etniye göre daha yoğun ve dışlayıcıdır; etniye kabulün önündeki engeller daha yüksektir. Öteki toplumsal tabaka ile sınıflara yayılma eğilimindedir. Bu etni tipi, kent kökenli ticaret yapanlardan ve zanaatçılardan oluşan bir kompozisyon çizer. Toplumsal bölünmeler kültürel farklılıklardan destek görmez; aksine farklı sınıfları ortak bir miras ve gelenekler etrafında bir araya getiren ayırt edici bir tarihi kültür vardır. Bu durum özellikle dışarıdan gelebilecek bir tehdit söz konusu olduğunda oluşur. Kısaca, yatay aristokratik etninin ilk göze çarpan özelliği dayanıklılığı ve sürekliliğidir. Fakat bununla birlikte sınırları belirsiz ve gevşektir. Dikey etni ise daha esnek ve açık etni türünün tersine düşman veya

⁶² Anthony D. Smith, **Milli Kimlik**, Bahadır Sina Şener (çev.), İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, s.41

⁶³ Smith, **Milli Kimlik**, a.g.e., s.42

yabancı karşısında topluluğu bir arada tutan etnik ilişkiye önem verir. Bu da topluluğun kesinleşmiş sınırlarını vurgulamayı gerektirir. ⁶⁴

Görüldüğü gibi, etnik gruplar hakkında bilim insanları tarafından öne sürülen birbirlerinden farklı görüş ve düşünceler vardır. Hatta bazı bilim insanları arasında etnik grupları azınlıklarla eş tutan bir eğilim bile mevcuttur. ⁶⁵ Ancak etniklik bir toplumda azınlık ya da çoğunluk olmakla belirlenen bir kavram değildir. Çünkü her ne kadar çoğunluk gruplarının etnikliği bir şekilde görünmez olmuşsa da, onlar azınlıklardan daha az etnik olarak kabul edilemezler. Öte yandan, etnik azınlık bir toplumda nüfusun sayıca daha aşağısında olan, politik olarak baskın olmayan ve yeni doğmuş bir etnik kategori olarak tanımlanabilir. ⁶⁶ Dolayısıyla etnik grupları sadece egemen gruba göre azınlıkta olan grup olarak tanımlamak, bu grupların niteliğinden çok niceliğine önem vermek anlamına gelir. Oysa etnik grupların nicelikleri değil, nitelikleri daha önemli ve daha ayırt edicidir. ⁶⁷

⁶⁴ Anthony D. Smith, **Ulusların Etnik Kökeni**, s.113

⁶⁵ Y. Furkan Şen, **Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet**, Ankara, Yargı Basımcılık, 2004, s.84

⁶⁶ Thomas H. Eriksen, **Ethnicity And Nationalism, Anthropological Perspectives**, London, Pluto Press, 1993, s.121

⁶⁷ Şen, a.g.e. s.83

4. ÇOKKÜLTÜRLÜLÜK

Çokkültürlülük söylemini ilk olarak 1960'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkan insan hakları hareketi ile başlatmak mümkündür.⁶⁸

Günümüz toplumlarının çoğunluğu sosyolojik anlamda çokkültürlü bir yapıya sahiptir. Bu çokkültürlü yapının meydana gelmesi ise iki sebebe bağlanabilir. Bunlardan ilki, modern ulus devletin birçoğunun birden fazla etnik, dini ve bölgesel kültürü kapsayacak şekilde inşa edilmiş olması, ikincisi ise boyutları ve yönü zamana göre değişen göç olgusudur.

18. yüzyılda Fransız Devrimi'nin Fransa'ya bir kültür beşiği yapmasıyla, bu bölgede üretilen kültürel değerler tüm dünyayı etkilemiştir. Birçok ülkenin fikirlerini ithal ve taklit ettiği Fransa'nın o dönem öne çıkardığı siyasal vizyon tek ulus tek devlet üzerinedir.⁶⁹ Tek ulus tek devlet fikrinin mutlak bir gerçek gibi kabul edildiği bu dönemde çokkültürlülüğün gelişmesi beklenemezdi. Çünkü ulus devletlerde kültürel dokunun hakim ulusa göre kurulması, hukuksal sistemin ve kamusal düzenlemelerin farklılıklar görmezden gelinerek oluşturulması söz konusudur. Bu çerçevede kamusal alanda farklı kültürlerin kendi kimliklerini ifade edememeleri çokkültürlülük düşüncesinin uygulanma ihtimalini ortadan kaldırmıştır.⁷⁰ Ancak 20. yüzyılın ilk yarısı ırk ve ideoloji temelli homojenlik iddiaları taşıyan siyasi modellerin insanlığa yaşattığı acılar bu yöndeki projelerin savunulabilirliğini azaltmıştır. Aksine modern dünyada homojen bir toplumun söz konusu olmadığı ve dahası çeşitliliğin daha iyi olduğu anlayışı dile getirilir olmuştur.

⁶⁸ Cemal Yalçın, "Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye'den Batı Avrupa Ülkelerine Göç", **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:26, Mayıs, 2002, s.145-160

⁶⁹ Musa Akkum, "Etnik Kümeler Küreselleşmeden Nasıl Etkilenecek ?", **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.39

⁷⁰ Yılmaz Ensaroğlu, "Modernleşme Sürecinde Çokkültürlülük", **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.85

Aslında çokkültürlülük modern dönemin nesnel bir durumu, bir nevi “gerçekliğin kendini duyması”dır.⁷¹ Çünkü tanımsal olarak her ulus, kültürleri, toplumsal çevreleri, dinleri, bölgesel ya da ulusal kökenleri itibariyle farklı topluluklardan oluştuğu için, toplumsal yaşamın çokkültürlülüğü de bir olgudur. Bu olgusal durum, modern dönemde uluslar icat edilirken bu sınırlar içindeki alt kültürlerin zamanla kaybolacağı şeklindeki varsayımın beklenildiği ölçüde başarılı olmasını engellemiştir.

1960 sonrasında gelişen zihinsel ve ampirik gelişmeler sonucunda toplumsal ilginin ekonomik ve siyasal alandan kültürel alana kayması toplumların çokkültürlü yapısının yeniden keşfini sağlamıştır. Bir nevi ulusallığın alt kültürleri yok etme hızı küreselleşmenin yoğunlaşmasıyla yavaşlamış veya tersine dönmüştür denilebilir. Bu hızın azalmasına neden olan küresel gelişmeler; iletişim alanındaki yaşanan ilerlemelerle farklı ulus devletin yurttaşları olan belli bir etnik topluluğun üyeleri arasındaki iletişimin kolaylaşması, küresel göçler sayesinde aynı etnik topluluğa ait bireylerin bulundukları ülkelerde dayanışma ihtiyacı duyması ve bu bağlamda geliştirilen kültürel ilişkiler, tüketim toplumunda bireylerin otantik arayışının etnik ve yerel kültürü pazara dönük üretim yapmaya teşvik ederek canlandırması, siyasal küreselleşmenin sonucunda devletlerin bütünleşme politikalarını tek başlarına belirleyememesi, bu süreçte ulus devletin kimlik oluşturma yeteneğinin azalmasıyla yeni kimlik ve anlam sistemleri arayışlarının ortaya çıkması olarak sıralanabilir.⁷²

Çokkültürlülük bağlamında modern toplumun kültürel bakımdan türdeş olmadığını ve bu çeşitliliğin barışçıl bir beraberlik için engel olmadığını tespit etmek önemli bir noktadır. Bir ülkede farklı uluslara mensup bireylerin yaşamakta olması, o toplumun çokkültürlü olduğu anlamına gelmemektedir, bunun anlamı “çok etnikli” bir devlettir. Ancak bu olgu, hem bireysel bir kimlik hem de siyasi hayatın önemli bir unsurunu teşkil ediyorsa o devlet

⁷¹ Hasan Kaya, “Modernleşme Sürecinde Çokkültürlülük ve Türkiye”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.119

⁷² Cevat Özyurt, **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma**, İstanbul, Açılım Kitabevi, 2005, s.209

“çokkültürlü”dür.⁷³ Fakat sadece bu durumu tespit etmek yetmez. Bu çeşitliliğin toplumsal alandan siyasal alana aktarılışı ve çokkültürlülüğü dikkate alan ve ona dayanan bir siyasal tasavvurun niteliği de büyük önem taşır. Çünkü bu etnik, dini , kültürel ve benzeri kimliklerin yükselişi zaman zaman toplumun siyasal ve hukuki organizasyonunun bu kimlikler üzerinden yapılması önerilerine dönüşebilmektedir.⁷⁴ Bu ortaya çıkan durum ise çokkültürcülük ideolojisi anlamına gelmektedir.

Çokkültürcülük ve Çokkültürlülük kavramları kimi zaman birbiri yerine kullanılabilir olsa da bu iki kavramın arasında belirgin bir fark mevcuttur. Buna göre, “çokkültürlülük” bir olgu veya vaka olarak farklı kültürlerin bir aradalığına işaret eden sosyolojik bir kavram olarak kullanılırken, “çokkültürcülük” ise merkezi ya da yerel siyasal iktidar tarafından uygulamaya konan bir ideoloji olarak kullanılabilir. Nitekim bu ayrım “bir olgu olarak çokkültürlülük” ile “bir siyasal ideoloji olarak çokkültürcülük” arasındaki farkın altını çizmesi açısından oldukça anlamlıdır.⁷⁵

Kavram kargaşasını engellemek için çokkültürlülük ile eş anlamlı olarak kullanılan çokkimlilik kavramını bilmek gerekmektedir.

Çok kimlilik her bireyin yaşamında edindiği kültürel, siyasal, mesleki gibi kimliklerin eşdeğerlik içerisinde ele alınmasına dayanır. Evrensel ya da nesnel hiyerarşiye kapalı olan bu alan tamamıyla bireye bırakılmalıdır. Birey birçok kimliği ile toplumsal alanda bulunup toplumsallaşabilmelidir.⁷⁶

⁷³ Will Kymlicka, **Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi**, Abdullah Yılmaz (çev.), İstanbul, Ayrıntı yayınları, 1998, s.49

⁷⁴ Ensaroğlu, a.g.m. , s.86

⁷⁵ Thomas Humphrey Marshall, Tom Bottomore , **Yurttaşlık ve Toplumsal Sınırlar**, Ayhan Kaya(çev.), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, s.116

⁷⁶ Ahmet İnsal, “Çokkültürlülük, Çokkimlilik, Çoğulculuk”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.100-103

Çokkültürlülük konusunda yapılan birçok çalışmanın vurguladığı üzere kavramın muğlak nitelik taşıması söz konusu anlamlarının dışında ona daha olumlayıcı görülebilecek bir karakter de kazandırır. Bu bakış açısında çokkültürlülük devletin kendini toplumun üstünde konumlandığı, çeşitli açılardan farklı kesim ve toplulukların eşit haklara sahip olarak ortak değer, ilke ve kurallar çerçevesinde yaşamalarını sağlamak yerine tek bir kültürel modelin empoze edildiği ülkelerde bu otoriter, devletçi ve milliyetçi uygulamalardan kurtulmanın bir yoludur.⁷⁷ Bir başka ifadeyle çokkültürcü model, asimilasyoncu uygulamalara alternatif olarak ABD, Kanada ve Avustralya gibi nüfusu esas olarak göçmenlerle oluşmuş ülkelerde ve halen yığınsal şekilde göç alan ülkelerde, göçmenlerin kültürel taleplerine çözüm bulmak açısından formüle edilmiştir.

Çokkültürcülüğün modern dönemin nesnel bir durumu olduğu görüşüne katılan Charles Taylor, çoğulcu bir toplumda kültürel kimlik taleplerinin görmezden gelinemeyecek ya da bastırmayla engellenemeyecek toplumsal gerçekler olduğunu savunur. Bu sebeple de çoğulcu modern toplumlarda kültürel kimlik taleplerinin siyasallaşmasını tanınma siyaseti şeklinde ifade eder. Bu tanınma siyaseti çerçevesinde kültürel kimliğin kişisel ve kamusal düzeyde tanınması ve saygı duyulması her şeyden önce insani bir gereksinime dayanır.⁷⁸

Çokkültürlülüğün eleştiriye uğrayan bir başka yönü, çokkültürcü siyasaların kültürel gettolara yol açabilmesidir.⁷⁹ Bu durumu daha açık ifade etmek gerekirse farklı gruplara kültürel haklarını kullanmalarına izin vermek onları iktisadi ve siyasal açıdan marjinalleşmekten kurtarmaya yetmez. Bu zaten hakim kültürün asimilasyonuna karşı durmak açısından her kültürel kendiliğinden hakkıdır. Bunun yanı sıra, hakim kültürle ve onun siyasal aygıtlarıyla nasıl bir

⁷⁷ Ömer Laçiner, “Çokkültürlülük”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.157-159

⁷⁸ Charles Taylor, **Çokkültürlülük, Tanınma Politikası**, Amy Gutmann (der.), “Tanınma Politikası”, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005, s. 43

⁷⁹ Sibel Özbudun, Temel Demirer, **Avrupa Birliği ve Çokkültürcülük Yalanı**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006, s. 109

ilişki sürdüreceğine ve kendi toplumsallığını nasıl örgütleyeceğine özgür iradesiyle karar vermek çokkültürcülüğün sağladığı / sağlayacağı haklar arasında olmalıdır. O halde çokkültürlülük kavramının iki ucu olduğundan bahsedilebilir. Birinci uçtaki tutum “kültürel görecelik”i fazlasıyla vurgulayarak her kültürü kendi içine kapanmaya zorlarken, öteki uçtaki tutum kavramı yerel sınırlara hapsedmeyerek, karşılıklı bir zenginleşme imkânı olarak görmektedir.⁸⁰

⁸⁰ Nazan Aksoy, “Çokkültürlülük Üstüne”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, Nazan Aksoy – Melek Ulagay (ed.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s.48

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE, YEREL YÖNETİMLERİN ENTEGRASYON KONUSUNDA YAPMIŞ OLDUĞU ÇEŞİTLİ ÇALIŞMALAR

2.1.İGEP ve EKOSEP Projeleri

Türkiye’de göç alan kentler için yerel yönetimler bazında düzenlenen çeşitli entegrasyon projeleri bulunmaktadır.

Bunlardan birisi EKOSEP (Göç Alan Kentlerde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Projesi) , bir diğeri de İGEP (İç Göç Entegrasyon Projesi)’dir.

EKOSEP, Avrupa Birliği ile Diyarbakır, Gaziantep , Erzurum Büyükşehir Belediyeleri ve Şanlıurfa Belediyesi tarafından finanse edilen bir projedir. Proje, WYG International , TESEV, TEPAV, VNG International Konsorsiyumu’nun teknik desteğiyle yürütülmektedir. Bu projenin sözleşme makamı Merkezi Finans İhale Birimi’dir.

EKOSEP, yönetim ofisi Diyarbakır’da olmak üzere, dört ayrı ilde yapılandırılan proje ofisleri aracılığıyla uygulamalarını gerçekleştirecek ve 3 Aralık 2007 tarihinde başlatılan proje 18 ay süresince uygulanacaktır. Teknik Destek Ekibi (TDE) proje faaliyetlerine ilişkin sonuçlarını üç ayda bir toplanan Yönlendirme Komitesi ile paylaşmaktadır. Yönlendirme Komitesi çalışmalarını Valilik ve Belediye Başkanlarının temsilcileri, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB) VE Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu temsilcileri, Proje Koordinasyon Birimleri (PKB) çalışanları, TDE temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilmektedir.

Bu program, göçle gelenlerin kentsel yaşama katılımlarının sağlanmasını hedefleyen ve Türkiye’de ilk kez uygulanan doğrudan müdahaleleri içeren ortak çözüm projelerinden oluşmaktadır.

Türkiye’de ilk kez kentsel alanlarda göçün olumsuz etkilerinin azaltılmasını hedefleyen, yerel düzeyde çok sektörlü / çok aktörlü yaklaşımın benimsendiği, “Ana Göç Alan Merkezler Olarak Belirlenen Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum ve Şanlıurfa İllerinde Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin çözümüne destek için yapılan İnşaat işleri, inşaat kontrollük hizmetleri , ekipman alımı ve teknik destek (EKOSEP) projeleri yapılandırılmıştır.

EKOSEP’in iki temel amacı bulunmaktadır:

- Seçilen illerde iç göçten kaynaklanan ekonomik, sosyal katılım ve altyapı sorunlarının çözümünde çok aktörlü / çok sektörlü projeler gerçekleştirebilmesi için yerel yönetimlerin kapasitelerinin iyileştirilmesine teknik destek sağlamak,
- Yerel yönetimlerin planlama, sundukları hizmetlerin çeşitliliği, hizmetlerin niteliği / niceliği konusunda ve kaynak yaratma süreçlerinde kapasite artışına teknik destek sağlamak.

Hızla artan nüfusun ihtiyacını karşılayacak kamu hizmetlerinin planlanması, düzenlenmesi, sunulması ve yönetilmesi için kapasite geliştirilmesi ise EKOSEP’in genel faaliyetini oluşturmaktadır. Kırdan kente göç politikalarının oluşturulması için kurumsal çerçevenin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi, göç konusunda Diyarbakır, Gaziantep, Erzurum, Şanlıurfa kentlerinde belediyelerin ve valiliklerin stratejik planlama kapasitelerinin geliştirilmesi ise alt faaliyet başlıklarını oluşturmaktadır.

Her ilde katılımcı platformların oluşturulması, her ilde göç sorunlarını ele almak üzere kurumsal çerçevenin belirlenmesi, eğitim ve bilgilenme ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitim programlarının gerçekleştirilmesi, her ilde karar üretmeye , politika geliştirmeye destek olmak üzere göç ve ilgili sosyal ve ekonomik verileri içeren bir veri tabanının oluşturulması, her il için stratejik eylem planları ve yatırım planları , her il için ortalama üç adet ileriye yönelik, uluslar arası finansman kuruluşlarına sunulabilecek proje teklif raporları , faydalancı kuruluşlarda görevli en az 100 uzmana yönelik veri tabanı oluşturma, ihtiyaç analizleri/fizibilite/çevre etki değerlendirme çalışmalarını yürütme ve stratejik eylem planlarının hazırlanması konusunda uygulamalı eğitim, proje geliştirme , proje uygulama ve proje döngüsü yönetimi eğitimi , 18 pilot proje için yönetim planları, bu projelerin uygulanması için ihtiyaç duyulan eğitim çalışmalarının planlanması ve uygulanması, nihai yararlanıcı izleme sistemleri ise bu projenin somut çıktıları oluşturmaktadır.

Göçle gelen nüfusun kentsel yaşama katılımlarının sağlanmasında yerel yönetimlerin kapasitelerinin artırılmasına yönelik proje süresince gerçekleştirilecek faaliyetler bulunmaktadır. Bu faaliyetler incelendiğinde genel olarak, yerel yönetimler için öngörülen yeni rol ve sorumlulukları dikkate alan proje faaliyetleri dört ilin valilik ve belediyelerinin birlikte etkin ve verimli hizmetler sunmasına da yardımcı olurken iç göçün kentsel yaşam üzerindeki olumsuz etkilerinin hafifletilmesi konusunda iller arasında işbirliği yollarını da geliştirecektir. EKOSEP, iç göçün sonuçları ile mücadelede yeni yaklaşım ve stratejilerin geliştirileceği çoğaltılabilir ve sürdürülebilir bir model yaratmayı hedeflemektedir.

Göçle gelen kişilerin içinde de öncelikli olarak kadınlar, çocuklar, gençler, yardıma ihtiyacı olanlar ve engelliler projenin öncelikli hedef gruplarını oluşturmaktadır.

Pilot projeler aracılığıyla göç ve kentleşme ilişkisinde ekonomik, sosyo-kültürel altyapı sorunlarının çözümü hedeflenmektedir. Kadınlar, çocuklar, gençler, engelliler, bakıma ihtiyaç duyan kişiler ve toplum gönüllülerini hedefleyen 18 pilot

proje ile dezavantajlı grupların kentin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılımlarının sağlanması planlanmaktadır.

18 Pilot projenin iller arası dağılımı şu şekildedir:

Diyarbakır – 6 pilot proje,

Yeni Yaşam Merkezi Sümerpark,
Dezavantajlı Gruplara Yönelik Hizmetler,
Kent Gönüllüleri Platformu,
Meslek Edindirme Merkezi,
Sağlık Hizmetleri ve Kadınlar için Çamaşırhaneler,
Spor Tesisleri

Gaziantep – 3 pilot proje ,

Çocuk ve Gençlik Rehabilitasyon Merkezlerinin kapasitelerinin arttırılması,
Göçle gelen ailelerinin çocukları için danışma/rehabilitasyon ve eğitim/mesleki eğitim merkezleri kurulması,
Yoksullar evinin yenilenmesi

Erzurum – 5 pilot proje,

Göçle gelen ailelere danışma ve bilgilendirme hizmetleri,
Sosyal, kültürel ve spor olanakları sağlayacak bir merkezin kurulması,
Mesleki Eğitim Merkezinin Kurulması,
Çocuk Bakım Merkezinin etkinliklerinin geliştirilmesi, Sağlık merkezinin hizmet sunum kapasitesinin arttırılması ve gezici sağlık biriminin kurulması,

Şanlıurfa - 4 pilot proje,

Kadınlara yönelik eğitim ve mesleki eğitim hizmetlerinin sunulması,
Gezici Sağlık Birimi,
Mesleki eğitim ve spor merkezi
Gençlik merkezi ve spor tesisleri.

EKOSEP tarafından, belirlenmiş olan bu dört ilde belirlenen zamanlarda komite toplantıları düzenlenmektedir. Bu toplantılarda, bugüne kadar yapılmış olan faaliyetler incelenmekte, bundan sonra yapılması gereken başlıklar tartışılmaktadır. Bu toplantılarda konuşulan ve yapılması planlanan faaliyetlerden bazıları şöyledir:

Gaziantep'te 1-2 Mayıs 2008 tarihinde düzenlenmiş olan komite toplantısında Şanlıurfa'daki göç olgusu tartışılmış ve Şanlıurfa ile ilgili yapılacak faaliyetler üzerinde durulmuştur. EKOSEP kapsamında yapılan çalışmaların ilk bulguları Şanlıurfa'da göçle gelmiş nüfusun bölge illerinden farklı olarak ağırlıklı oranda kendi kırsalından olduğu, bu nedenle de kendi sosyal örgüsünü kente taşıdığını ve yaşadığını, ve bu kesimlerde güçlü bir sosyal kontrol mekanizmasının var olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Şanlıurfa'da var olan geleneksel hoşgörü ortamı ve kır-kent uzantısının geçmişten bu yana süren keskin varlığı ve bunun kentte yaşayan bütün kesimlerce kabullenilmişliği, bu nüfusun sorunlarına yaklaşımda EKOSEP çalışmaları için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Yine EKOSEP'in ilk bulguları, Şanlıurfa'da belediye bünyesinde kurulan Kent Bilgi Sistemin proje çalışmalarında önemli bir veritabanı oluşturacağı ve bunun EKOSEP'in Şanlıurfa'daki çalışmalarını daha da yukarı bir boyuta taşıyacağı yönündedir. 450 bin nüfuslu kentte 300 bin'in üzerinde bir örneklem büyüklüğüyle göç konusu dahil 70'e yakın sorudan oluşan anket çalışmasının sonuçları mevcuttur. Uzmanların bildirdiklerine göre bu Türkiye'de bir ilktir.

Şanlıurfa Belediyesi bu proje kapsamında öngördüğü 4 adet pilot proje uygulamalarını 2005 yılından itibaren mevcut Kadın Destek Merkezleri, Sürekli Eğitim Merkezi ve Mobil Sağlık hizmetleri uygulamalarıyla başlatmış ve bu deneyimlerini EKOSEP çerçevesinde kullanma fırsatı yakalamıştır.

Kadın Destek ve Eğitim Merkezi (KADEM) 'de, okuma yazma kurslarının yanı sıra sağlık, hijyen , aile planlaması ile ilgili eğitimlerde yapılacaktır. Merkeze gelen kadınların çocuklarına yönelik faaliyetlerle çocukların da sosyal ihtiyaçlarının giderilmesi planlanmaktadır. Projenin yürütüldüğü semtte hijyen şartlarını iyileştirmek ve kadınların KADEM'e yönelmesini sağlamak amacıyla merkezde bir de çamaşırhane kurulmaktadır.

Meslek Eğitim Merkezi (MEM), özellikle eğitimi olmayan gençlere yönelik ara mesleklerde yapılacak olan eğitim için uzmanlarla birlikte ayrıntılı bir program oluşturacaktır. Meslek Eğitim Merkezi'nin eğitim vereceği meslek dalları seçimi Şanlıurfa'daki iş imkanları göz önünde bulundurularak tasarlanmış, mesleğin sürekliliği, geçerliliği ve istihdam kapasitesi göz önünde bulundurulmuştur.

Mobil Sağlık Aracı, sağlık taramaları ve poliklinik olarak , diğeri de engellilerin mobilizasyonu için kullanılmak üzere iki mobil araç alınarak sağlık ocaklarına gelemeyen, gecekondü mahallelerinde oturan insanlara sağlık hizmetlerini götürmek ve sağlık konusunda göç almış bölgelerde yaşayan halkı bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Engelli Mobilizasyon Aracı Şanlıurfa Belediyesince teslim alınmış ve kullanılmaya başlanılmıştır.

Spor Sahaları ve Gençlik Merkezi, göçle gelmiş çocuklara ve gençlere spor, kendini ifade etme, geliştirme imkanlarını sunarak kentteki diğer akranlarına yetişme fırsatı sağlayacaktır. Bu tesisler spor, kitap okuma, ders çalışma imkanlarını sağlamanın yanı sıra , göç almış bölgedeki çocuklar ve gençleri imkanlar dahilinde, suç ortamından uzaklaştırıp bilinçlendirerek, toplumla uyum içinde yaşayan ve çalışan birer fert haline gelmelerini sağlamayı da hedeflemektedir.

3 Şubat 2009'da Ankara'da düzenlenen toplantıda ise, toplantıya katılan temsilcilere EKOSEP projesi ile ilgili bilgiler verilmiştir. Projenin genel hedefinin göç alan kentlerin hızlı göçten kaynaklanan olumsuz etkilerini azaltmak olduğu belirtilmiş, başlıca sorun alanlarının istihdam, belediyelerin göç ile gelenlere uygun

hizmetler sunma konusundaki kapasiteleri, göçle gelenlerin kent yaşamına uyum sağlayamamaları, göç ile gelenlere karşı olumsuz tutum ve davranışlar, barınma, sağlık, eğitim, planlama, altyapı, sosyal hizmetler olduğu bildirilmiştir. Bu projeden beklentilerin ise, hızla artan nüfus için yeterli derecede kamu hizmetinin planlanması, sağlanması ve yönetimine katkıda bulunmak üzere yerel yönetimlerinde kapasite geliştirilmesi, önceden yapılandırılan pilot projeler aracılığıyla , göç ile gelenlerin entegrasyonu için doğrudan katkıda bulunulması olduğu belirtilmiştir.

Göçün entegrasyonu için hazırlanacak olan stratejik eylem planı (GEİSEP) ise, valilikler arası ve belediyeler tarafından ortak olarak sahiplenilmiş aynı zamanda da strateji ve amaçlama açısından diğer kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından da benimsenmiş kurumlar arası bir eylem planı olmalıdır.

Konut/şehir planlaması, temel yerel altyapı ve hizmetler, eğitim ve sağlık hizmetleri, işgücü piyasasına erişim, mesleki eğitim, çocuk işçiler, sosyal yardım ve sosyal hizmetler, suya yönelik ve uyuşturucu alışkanlığının önlenmesi, vatandaşlık hak ve ödevleri, göçle gelenlere karşı toplumsal davranışların yönlendirilmesi gibi çeşitli alanlarda strateji ve hedefleri geliştirilmiş bir plan olmalıdır.

Göç eden nüfusun ekonomik ve sosyal entegrasyonunun geliştirilmesi amaçlanmalı ve göçmenlerin kent düzeyinde oluşturdukları sorunlara odaklanmalıdır. Planların her aşamasında belediyelerin güçlü liderliği mevcut olmalıdır.

Bu eylem planların hazırlanmasında valiliğe ve merkezi yönetime büyük görevler düşmektedir. Kamu politikalarının, hizmetlerinin ve kaynaklarının hedefe getirilmesi, uygulanması ve karar-verme süreçleri büyük ölçüde valiliklere ve hatta merkezi yönetime aittir. Bu nedenle, yerel ve merkezi düzeyde devlet yönetiminin katılımı ve taahhüdü sağlamadan göçe yönelik planların başarılı olması gerçekçi değildir.

Hükümet dışı, yarı kamusal kuruluşlar (üniversiteler, ticaret ve sanayi odaları, meslek kuruluşları) planlarının tüm aşamalarına dahil edilmelidir ve bazı eylem ve projelerde de doğrudan sorumluluk almalıdırlar. Bu yaklaşım diğer sosyal ortaklar (işçi, işveren sendikaları gibi) ve sivil toplum kuruluşları içinde uygulanmalıdır.

İGEF , ise “Önemli Göç Alan Kentler Olarak İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa’nın Ekonomik ve Sosyal Entegrasyon Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi” olan İç Göç Entegrasyon Projesi, yoğun göç alan büyük şehirlerdeki göçten kaynaklanan sosyo-ekonomik sorunların çözümü için teknik destek almayı amaçlayan, AB katılım çerçevesine dayanan AB finansmanı ile yürütülen bir projedir.

Büyükşehir belediyeleri, 2004’te yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri kanunu ile stratejik planlarını hazırlayarak bu konuda çalışma zorunluluğu yüklenmişlerdir. Etkinliğin artırılması ve kaynak kullanımının daha şeffaf hale getirilmesi bakımından mevcut yönetim kapasitesinin ve teknik destek kapasitesinin daha fazla geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu dört büyükşehir belediyesi ile işbirliği yapmış ve projeye finansal destek sağlamıştır. İstanbul, İzmir, Ankara ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri bu projenin faydalanıcıları olarak belirlenmiş, DeLeeuw International liderliğinde bir Konsorsiyum , Kasım 2008’de Teknik Destek Hizmetlerini sunmak üzere projeyi kazanmıştır. Projenin sözleşme makamı Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB) olup Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu projeyi her aşamasında desteklemektedir.

Projenin genel hedefi , “iyileştirilmiş ekonomik, sosyal ve kültürel imkanlar aracılığıyla, bütün vatandaşlar için kentsel farklılıkları gidermek”tir.

İGEp'in amacı, "İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin, göçten kaynaklanan sosyo-ekonomik entegrasyon ve çevre bağlantılı problemlerini azaltmaları için kurumsal kapasitelerini arttırmalarına ve hedef bölgelerdeki sokak çocuklarının rehabilitasyonlarına ve toplumla tekrar bütünleşmelerine destek sağlamak"tır.

Proje, Büyükşehir Belediyelerinin sunacakları hizmetlerin yönetsel ve teknik olarak uzun dönemli planlanmasında, özellikle sosyo-ekonomik entegrasyona odaklanarak, görevlerini yerine getirmeleri için gerekli kapasite artırımını hedeflemektedir.

Proje çerçevesinde, Büyükşehir Belediyelerindeki, "stratejik planlama sürecini" geliştirmek hedeflenmektedir, belediyelerdeki tüm sektörler için tam bir Stratejik Eylem Planı hazırlamak söz konusu değildir. Planlama etkinliklerinin hedefi, metropol içerisinde toplumla en az bütünleşmiş olan ya da en dezavantajlı grupların sosyo-ekonomik ve çevresel koşullarını geliştirmeyi desteklemek olacaktır.

Aynı zamanda proje, özellikle en çok etkilenenler olan ve sokakta yaşayan veya çalışan çocuklara hizmet vermeyi hedefleyen, uygun şekilde eğitilmiş personeli bulunan pilot "sokak çocukları merkezleri" kurularak sosyal alanda da bir müdahaleyi sunmayı amaçlamaktadır.

İGEp projesi 1 Aralık 2008 tarihinde başlamış olup, 31 Mayıs 2010 tarihinde bitmesi planlanmaktadır. Projenin resmi başlangıç toplantısı, dört büyükşehir belediyesinden temsilcilerin katılımıyla 15 Ocak 2009 tarihinde gerçekleşmiştir. Bütçesi 8.1 milyon Euro'dur.

Teknik Destek Ekibi (TDE) bütün etkinliklerde, faydalanıcı ve paydaşlarla yakın işbirliği içinde eğitimler sağlayarak, iyi uygulamalardan öğrenme fırsatları yaratarak (çalıştaylar, metodlar ve prosedürler, çalışma ziyaretleri) tavsiyelerde bulunarak ve işbaşında uzman danışmanlık sunarak büyükşehir belediyelerinde kurulmuş Proje Koordinasyon Birimleri'ni (PKB) destekleme ve kolaylaştırma rolünü oynamaktadır.

PKB , stratejik planlama, kentsel gelişim ve dönüşüm, konut, toplu taşıma, altyapı, sosyal hizmetler, kültür, sağlık ve eğitim, halkla ilişkiler, yasal konular, bilişim teknolojileri, Coğrafi bilgi sistemi, istatistik ve stratejik planlama süreci ve sokak çocuklarının toplumla yeniden bütünleşmesi ile ilgili diğer daire / müdürlüklerden temsilcileri içerir.

Projenin 2 bileşeni vardır, Kapasite Geliştirme ve Stratejik Planlama bileşeni ve Sosyal Önlemler bileşenidir.

Kapasite Geliştirme ve Stratejik Planlama bileşeni, Ankara'da göçle gelen, fakir, işsiz, eğitimsiz, engelli, yaşlı, genç ve çocuklar gibi dezavantajlı grupların ekonomik ve sosyal entegrasyon problemlerinin çözümü için Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin kapasitesini geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Sosyal Hizmetler Dairesi bünyesinde İGEP Proje ofisi kurulmuş ve de belediyenin farklı birimlerinden oluşan Proje Koordinasyon Birimi (PKB), yerel teknik destek ekibi ile birlikte çalışmalarına başlamıştır.

Çalışma grupları, proje süresince stratejik eylem planı çalışmalarını katılımcı bir anlayışla sürdürecektir, ve de bu şekilde Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin göçle gelen dezavantajlı gruplara sunacağı hizmet ve desteğin uzun dönemli planlaması ve de sürdürülebilir sonuçlar elde edilebilmesi sağlanacaktır.

Sosyal Önlemler çerçevesinde ise, İç göçe hedef olmuş merkezler, gerçekleşen hızlı nüfus artışına paralel olarak birçok soruna zemin oluşturur hale gelmiş, bu durum özellikle büyükşehirler etrafında dezavantajlı çöküntü alanların oluşmasına sebep olmuştur. Bu alanlarda yaşayan çocuklar şüphesiz göçün getirdiği sorunların en ağır biçimde deneyimlemektedirler. Ailenin sosyo-ekonomik sıkıntılarına destek olabilmek amacıyla çalışma hayatına dahil olarak ilk aşamada sokakta çalışmaya başlayan çocuklar, sokakta karşılaşılabilecekleri her türlü riske açık hale gelmeye başlamış olurlar. (Cinsel , sözel, fiziksel istismar, alkol ve madde kullanımı, suça karışma, eğitime başlayamama ya da eğitimin yarıda bırakma vs.)

Çocuğun “biricikliği” esasına dayalı olarak merkezi hükümet kurum ve kuruluşları tarafından hayata geçirilen çalışmalar yanında yerel yönetimle de konuyla ilgilenmeye başlamakta ve bu yönde çalışmalar yapmaktadırlar. Ankara Büyükşehir Belediyesi Sokakta Yaşayan ve Madde Bağımlı Çocuklar Sosyal Rehabilitasyon Merkezi de bu yönde hayata geçirilen çalışmalardan biridir ve merkeze teknik destek ve yönlendirme verilmesi için İGEP’in Sosyal Önlemler/Hizmetler bileşeni altında bir takım çalışmalar yürütülmektedir.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu’nun her aşamasındaki finansal desteğiyle sürdürülen ve ana hedefi iyileştirilmiş ekonomik, sosyal ve kültürel imkanlar aracılığıyla, bütün vatandaşlar için kentsel farklılıkları gidermek olan İç Göç Entegrasyon Projesi (İGEP) , söz konusu kentlerin göçten kaynaklanan sosyo-ekonomik entegrasyon ve çevre bağlantılı problemlerini azaltmalarını amaçlıyor.

Ankara, İstanbul, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri ile ortaklaşa yürütülen İGEP’in gerçekleştirilmesinin nedenlerinin başında köylerden kente, kentler arası, bölgeler arası hızlı nüfus hareketleri, yani iç göç olgusu olduğunu ve bu durumun da özellikle dört büyük kentte nüfus baskısını arttırarak, sosyo-ekonomik bir takımlar sonuçlar oluşturmaktadır. Ayrıca, bu proje Avrupa Birliği’nin Türkiye’yi desteklediği en büyük projelerden bir tanesidir.

2.2. Diyarbakır, Mersin ve İstanbul’da Düzenlenen Çalışmalar

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden, batıdaki illere göç eden Kürt Kökenli kişilerle yapılmış olan mülakatlarda⁸¹, hepsinin ortak bir rahatsızlığı dile getirdiklerini görebiliyoruz. Kürt kökenli oldukları için dışlandıklarını ve diğer şehirlerdeki insanlar gibi insani muamele göremediklerini belirtiyorlar. Batıda yaşayan insanların sahip olduklarına sahip olamadıklarını, onlar gibi yaşayamadıklarını, insan olarak hiçbir şey ifade etmediklerini söylüyorlar. Oysa devlet, yerel yönetimler kanalıyla ve birçok STK işbirliğiyle, bu kişilerin kentsel hayata entegre olabilmeleri için Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da güzel ve başarılı projelere imza atmaktadır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, gecekondu bölgelerinden araçlarla kadın ve gençlerin alarak, alışveriş merkezlerine, tiyatro ve sinemalara götürerek onların kentsel hayata entegre olabilmeleri için çalışmalar yapmaktadır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’ne bağlı, Bağlar Belediyesi kanalıyla bir eğitim ve öğretim merkezi çocukların eğitimi için faaliyetler üretmekte, gönüllü öğretmenler aracılığıyla çocuklara OKS kursu vermektedir. 108 gönüllü öğretmen 2000 öğrenciye, kent ve çocuk, arkeoloji, seramik, müzik, edebiyat, ekoloji ve benzeri alanlarda ders vermektedir.

Ailelere psikolojik danışmanlık hizmetleri verilmekte, bu merkezin ihtiyaçları için Japonya Büyükelçiliği’nden destek alınmış olup, yaz atölyelerinin finansmanı içinde İtalya’dan destek alınmıştır.

AB finansmanı ile “engelleri aşmak için sosyal sorumluluk projesi” geliştirilmekte, engellilere mesleki formasyon verilmesi, yaşam alanlarının engellilere göre düzenlenmesi, engellilerin istihdamı ve benzeri konularda çalışmalar yapılmaktadır. Bağlar kadın kooperatifi kurulmuş, çocuk bakıcılığı eğitimi alan 60

⁸¹ Ayhan Kaya, **Türkiye’de İç Göçler Bütünleşme mi, Geri Dönüş mü ? İstanbul, Diyarbakır, Mersin**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009

tane kız çocuğu istihdam edilmiştir. AB kültürel haklar fonundan destek alınarak, çiftçiye bilinçlendirme projesi hazırlanmıştır. Ayrıca, 15 günde bir TV'den Kürtçe halk sağlığını yayını yapılmaktadır.

Yine Bağlar Belediyesinin kurmuş olduğu Kardelen Kadın Merkezinde, kadınlara hukuksal danışmanlık, psikolojik danışmanlık hizmeti, şiddete karşı bilinçlendirme, el sanatları, bilgisayar, okuma-yazma konularında faaliyetler sunulmaktadır.

Ramazanda, her belediyenin katılımıyla yoksul ailelere 1 aylık gıda yardımının yapılmış ve bugün itibarıyla 7 bin kişiye bu yardımlar ulaştırılmıştır.

KAMER, kadın merkezi ise kadına yönelik şiddet, töre ve namus cinayetleri, cinsiyet ayrımlığı ile mücadele etmekte ve devletin yardımıyla birçok töre ve namus cinayetini engellemektedir.

Diyarbakır'da birçok mahallede faaliyet gösteren Özgür Yurttaş Girişimleri Derneği, mahalle sakinlerinin örgütlenerek kendi sorunlarına çözüm bulmasını hedeflemektedir. Kurulan mahalle halkevlerinde, yerinden yönetim ve çözüm parolası etrafında toplanan sakinler, mahallelerinde yaşanan kentsel şiddet, aile içi şiddet, eğitimsizlik, fuhuş, işsizlik ve siyasal katılım gibi temel sorunlara çözüm bulmayı amaçlıyorlar.

Göç eden, Zorunlu göç ettirilen ve Ülke içinde yerinden olmuş kişilerin kentsel hayata entegrasyon çalışmalarında, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesinin dışında çeşitli illerde de çalışmalar yapılmıştır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Ülke İçinde Yerinden Olmuş Kişiler (ÜİYOK) sorunu ile ilgili olarak, Van Valiliğinin hazırlamış olduğu “Eylem Planı”⁸², Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarafından başta güvenlik olmak üzere çeşitli nedenlerle yerinden olan vatandaşların gönüllülük esasına bağlı kalarak güvenlik içerisinde geri dönüşlerinin sağlanması, bu kişilerin yaşadıkları topluma entegrasyonu ve maddi kayıplarının telafisi konularında çok sayıda somut önlemler almıştır.

Bu planın amacı, Van’da ÜİYOK’lerin yaşam koşullarını iyileştirmeye yönelik muhtemel stratejileri ortaya koymaktır.

Bu eylem planında, “Seyahat Hürriyeti, Tercih Özgürlüğü ve Gönüllülük İlkesi, Güvenliği Sağlamak, Hizmetlerden Yararlananların Görüşlerine Duyarlı Olmak, Katılım ve Ortaklığı Teşvik Etmek, Cinsiyet Duyarlı Yaklaşımları/Politikaları Benimsemek ve Gençlerin Katılımını Vurgulamak, Çevresel Sürdürülebilirliği Sağlamak, Kültürel Miras ve Geleneğin Yanısıra Yaş Farklarına Saygı Göstermek, Hizmet Sunumunda Kent-Kır Ayrımını Gözetmek, Bütüncül Bir Yaklaşım Dayanmak, Süreç Yönelimli Yaklaşım İhtiyaçlara Yanıt Verilmesi, Hizmetlerden Yararlananlar Olarak ÜİYOK’lerin Katkısının Sağlanması, Mükerrerlik ve İsrafın Azaltılması, Sürdürülebilirlik, Hizmet Sunumunda Dinamik Planlama ve Uygulama Anlayışının Yaygınlaştırılması, Tazminat Yasası ile Uyum “ başlıklarından oluşan genel kabul görmüş ilkeler incelenmiş ve bu konularda çalışmalar yapılmıştır.

Bu ilkeler ışığında, Eylem Planı uygulanmaya başlanmış ve geri bildirimlerinden başarıyla uygulanmış olduğu gözlemlenmiştir.

Entegrasyon ve Yeniden Yerleşme konusunda, Valilik, Kaymakamlıklar, Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, Akademisyenler, STK’lar , TİK işbirliğiyle, Geri

⁸² <http://www.undp.org.tr/demGovDocs/VanEylePlanFinal-10102006.doc> (erişim tarihi 20.10.2010)

Döner ÜİYOK'lerin güvenli bir şekilde dolaşmaları sağlanmış, tapu ve kadastru çalışmalarının tamamlanmasından sonra tapuları verilmeye başlanmıştır.

Örnek köy kurmaya uygun yerleşim yerleri tespit edilmiş, ÜİYOK'lere uygun yerler belirlenmiş ve köyler oluşturulmuştur. Bu köyler oluşturulurken, komşu yerleşimler arasında küskünlük yaratmamaya özen gösterilmiştir.

Kentsel entegrasyon konusunda da örnek yerleşimler oluşturulması kararı alınmıştır. ÜİYOK'ler ve yoksul halkla işbirliği içerisinde kentsel dönüşüm projeleri nihai hale getirilmiş olup, bu projeler hayata geçirilmiştir, böylece ÜİYOK'ler sağlıklı barınma imkânına sahip olmuşlardır.

Altyapı ve Sosyal yardım hizmetler konusunda da, coğrafi yapı, mevcut doğal kaynaklar gibi faktörler incelenerek farklı modeller geliştirilmiş, barınma hizmetlerine yönelik şikâyetlerin azaltılması sağlanmıştır. İnşa edilecek evlerin büyüklükleri belirlenip, sağlıklı yapılaşma konusunda çalışmalar yapılmış, konutların kalitesinde iyileşme sağlanmıştır. ÜİYOK'lerin memnuniyetleri artırılmasına özen gösterilmiştir. Kadın, çocuk ve engelli dostu altyapılar tamamlanarak sosyalleşme alanları artırılmıştır. Valilik, ulusal ve uluslar arası fon kaynakları ile ortaklıklar kurulması sonucunda, hizmetin kesintisiz devamını sağlayıcı fon hizmeti geliştirilmiştir.

Hizmetlerin sunumunu değerlendirmeye yönelik araçlar hazırlanmış olup eğitimler verilmiş, kırsal ve kentsel alanda pilot uygulamaların yapılması sağlanmıştır. Hizmetlerden yararlanan ÜİYOK'lerin bu değerlendirmelere katılım süreçleri gerçekleştirilmiş ve hazırlanan çizelgelerin hizmet sunumunu değerlendirme aracı olarak yaygın bir şekilde kullanımı sağlanmıştır. Vatandaş memnuniyetinde artış gözlemlenmiştir. Valilik ve Sağlık İl Müdürlüğü katılımıyla, Sağlık merkezlerine imkanlar dahilinde psikolog kadrosu kurulmuş, mobil sağlık birimleri temin edilmiş, periyodik sağlık kontrolleri ve taramaları yapılmaya başlanmıştır.

Van Valiliğinin, İl Özel İdaresinin ve Turizm ile ilgili kamu kuruluşlarının katılımıyla Van'ın ekonomik ve turistik potansiyelini içeren rapor hazırlanmış olup, üretkenliği iyileştirme çalışmaları başlatılmıştır. Van'ın turizm noktaları hakkında baskılı ve kaliteli broşürler düzenlenmiş, turizmi desteklemeye yönelik medya haberlerinde artış sağlandığı gözlenmiştir.

Kırsal alanda yaşayanlara gelir alternatifleri yaratılmasıyla ilgili olarak mikro krediler araştırılmaya başlanmıştır. Talepleri karşılamak üzere fon kaynakları yaratılmış ve girişimciliği teşvik eden uygulamalara yönelik destek arttırılmış ve daha fazla kişilere ulaşılarak, fondan daha çok kişinin özellikle de ÜİYOK'lerin kullanımının artırımı sağlanmıştır. Fide dağıtımları yapılmıştır.

Girişimcilikle ilgili bilgilendirme ve destekleme çalışmaları, kadın ve gençlerin katılımlarıyla sağlanmıştır. Farklı kamu kuruluşları ve STK'lar tarafından yürütülen meslek edindirme programları tanıtılmıştır.

Bilinçlendirme ve iletişim uygulamaları arttırılarak, halka açık toplantılar düzenlenmiş, kırılgan grupları destekleyici çabaları gösteren iletişim stratejileri geliştirilmiştir.

İl ve İlçe düzeyinde “Bir Fincan Kahve Projesi” gerçekleştirerek sürekli katılımların artışı sağlanmıştır.

Valilik, Sosyal Yardımlaşma ve dayanışma fonu, uluslar arası kuruluşlar, STK'lar, ÜİYOK'ler, özel sektör, üniversiteler, kaymakamlık işbirliği ve ortaklığıyla çeşitli konularda çalışmalar yapılmıştır. Valilik yerel paydaşlarla birlikte istişare ve diyalog stratejisi hazırlayarak, kırılgan gruplardan, özellikle ÜİYOK'lerden bilgi ve geribildirim alma yollarını belirlemiş, STK'lar ile görüş alışverişinde bulunarak ihtiyaç duyulan eğitim konuları belirlenmiş ve yılda iki kez eğitim atölyeleri düzenlenmiştir. Valilik, il düzeyinde STK'ların rolünü arttırıcı düzenlemelere

yönelik fizibilite çalışmaları yapmış, katılımcı planlama ve istişare mekanizmaları konusunda çalışmalara başlanılmış, ilçelerde yılda bir kez katılımcı toplantılar düzenlenmiştir. Çerçevenin ilerlemesini değerlendirmek üzere, çok paydaşlı kurullar oluşturulmuş, 10-12 farklı kuruluşun temsilcilerinden bir kurulla, alınan ve uygulamaya konulan kararlar değerlendirilmiştir.

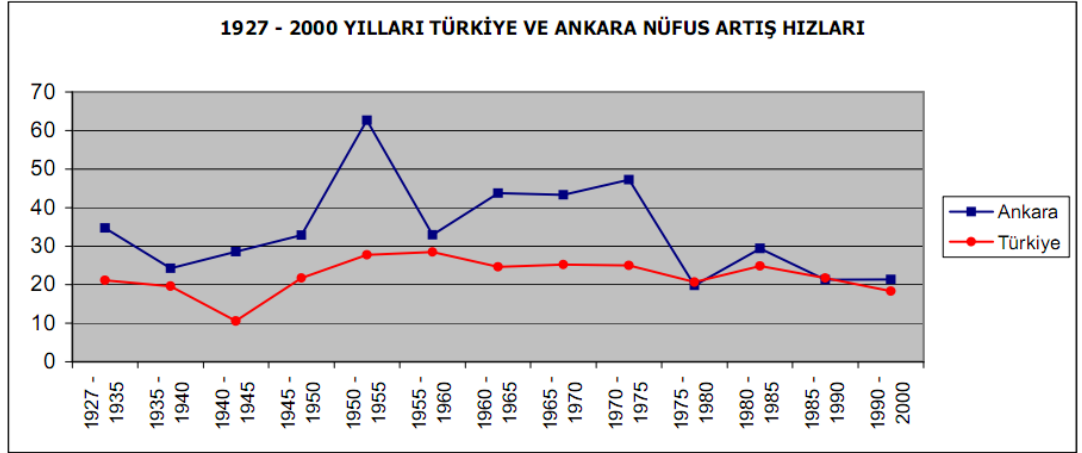
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANKARA VE GÖÇ

3.1. ANKARA’NIN DEMOGRAFİK YAPISI

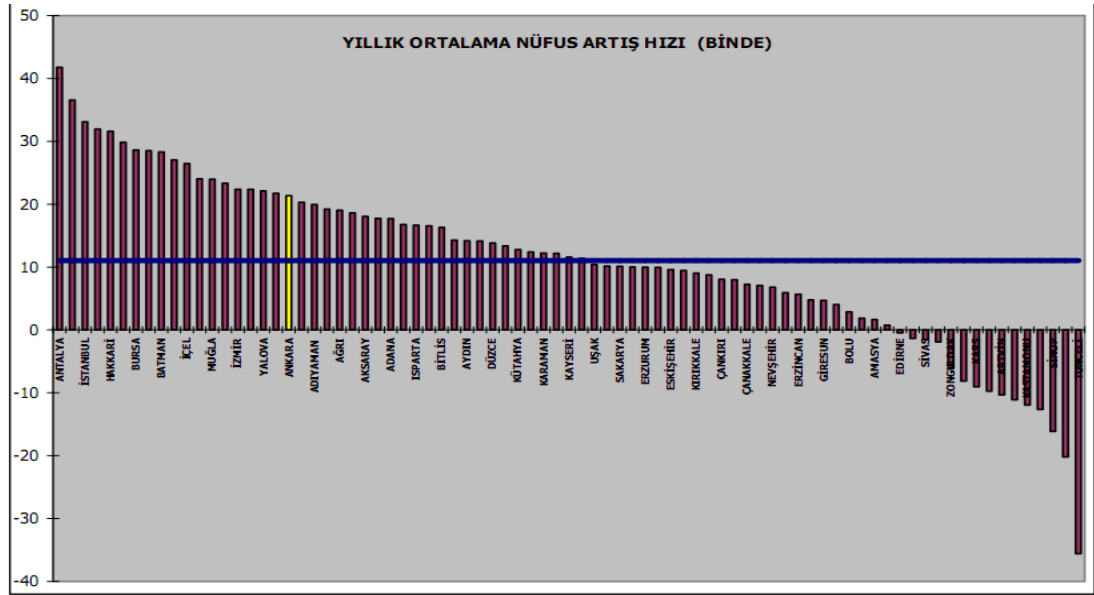
3.1.1. Ülke ve Bölge İçinde Ankara Nüfusunun Gelişimi

Ankara ilinin nüfus gelişimi, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, ülke ortalamasının üzerinde bir nüfus artış hızı yakalandığı görülmektedir. Ankara ilinin, 1927-1935 döneminde yıllık nüfus artış hızı ‰ 34.7 iken 1990 – 2000 döneminde yıllık nüfus artış hızı ‰ 21.4 olarak tespit edilmiştir. Hızlı bir nüfus artışının gözlemlendiği 1927-1975 döneminde Ankara ilinin nüfusu yaklaşık 6 kat artış göstermiştir.

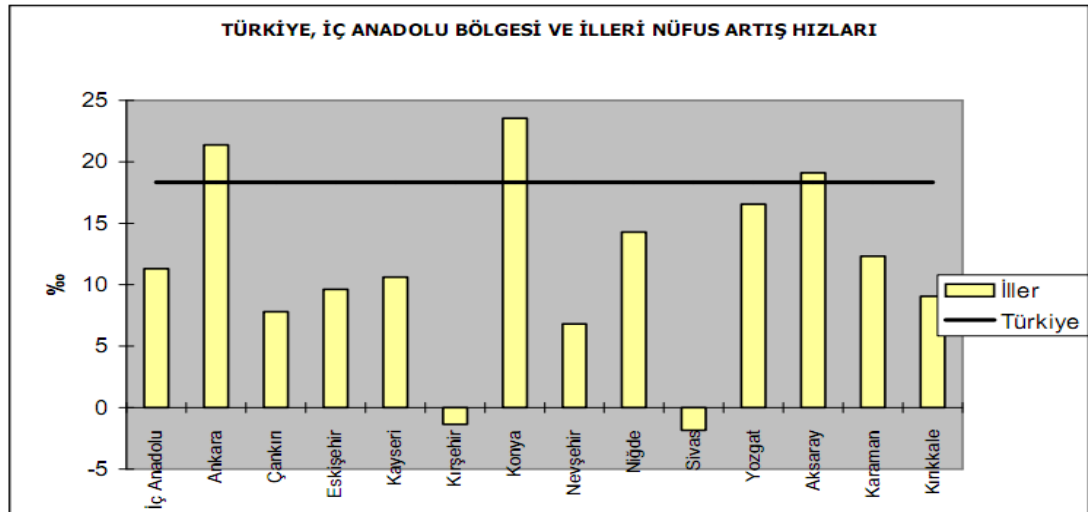
Grafik 1 : 1927-2000 Yılları Türkiye ve Ankara Nüfus Artış Hızları

İlin nüfusunun sürekli arttığı yaklaşık 75 yıllık periyotta, nüfus artış hızı daha değişken bir yapı göstermiştir. 1955-1960 ve 1970-1975 dönemlerinde bir önceki döneme göre düşüş gösteren nüfus artış hızı , 1980’li yıllardan itibaren daha durağan bir hal almıştır. 1989 yılında Ankara’dan ayrılarak il statüsü kazanan Kırıkkale, 1985-1990 dönemindeki azalan nüfus artış hızının açıklaması olarak ön plana çıkmaktadır.

Grafik 2 : Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı

Türkiye geneli ve İç Anadolu Bölgesi nüfus artışı , Ankara nüfus artışı ile birlikte irdelendiğinde; İç Anadolu bölgesinin ülke nüfusundan aldığı payın 1975 yılına kadar artmakla birlikte, bu tarihten sonra sistematik bir düşüş içinde olduğu görülmektedir. Ankara'nın ülke nüfusundan aldığı pay 1975-1985 döneminde en yüksek noktasına ulaşmış, bu dönemde Ankara-İstanbul arasındaki denge de, sırabüyükölük kuralının tanımlandığı orana yaklaşmıştır.

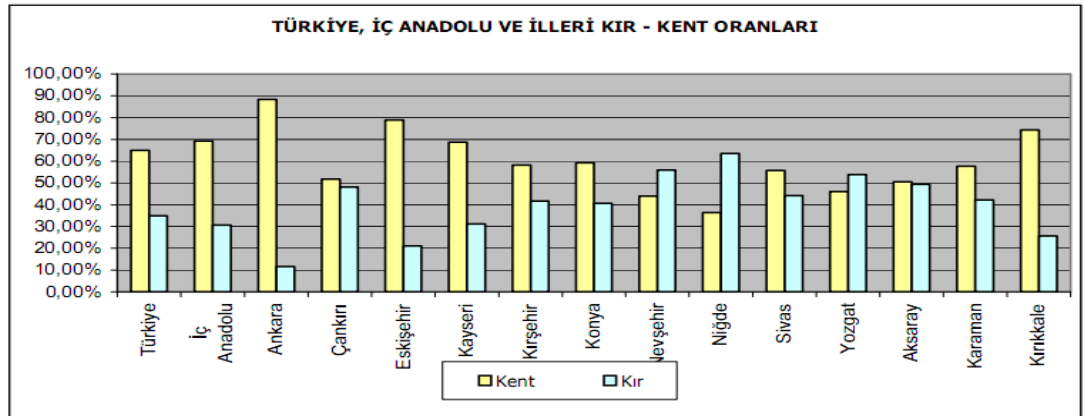
Kaynak: Die 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Grafik 3 : Türkiye, İç Anadolu Bölgesi ve İlleri Nüfus Artış Hızları

İç Anadolu Bölgesi içindeki nüfus artış hızları irdelendiğinde ise, Ankara'nın nüfus artış hızının Türkiye ve İç Anadolu nüfus artış hızlarının üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak, İç Anadolu Bölgesinde, nüfus artış hızı bakımından Konya'dan sonra 2. sırada görülmektedir.

Ankara'nın 1985-2000 döneminde , % 2 düzeyine oturan nüfus artışı, kentsel nüfusun artışı ve doğum oranlarındaki azalma yanında, kente gelen göç oranının da, 1985 öncesine göre azalıyor olmuşu ile açıklanabilir.

Ankara'da kent nüfusu olarak nitelenen nüfusun 2000 yılı itibariyle % 90'a yaklaştığı görülmektedir.

Kaynak: Die 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Grafik 4 : Türkiye, İç Anadolu ve İlleri Kır-Kent Oranları

3.1.2. Ankara Kenti Nüfusunun Gelişimi

2000 yılı nüfus sayımına göre Ankara Büyükşehir Belediye Sınıırını oluşturan 8 ilçenin, il nüfusunun yaklaşık % 83'ünü oluşturduğu görülmektedir. Ankara kenti nüfusu, Cumhuriyetin ilanından sonra ve Başkent seçilmesiyle çok hızlı bir şekilde artmıştır. 1920'lerden 2000'e kadar geçen süreçte, ülkesel ölçekte merkezi karar ve kontrol işlevlerini yüklenmesiyle kamu ve hizmet sektöründeki hızlı gelişmelerle kentin nüfusu 100 kattan fazla artmış, toplumsal ve mekansal yapı da, bu işlevler ve nüfus artışına koşut hızla değişmiştir. 1923 yılında Ankara yaklaşık 30.000 kişinin

yaşadığı küçük bir Orta Anadolu kentiyken 1927’de nüfusu 74.553’e, 1990’da 2.584.594’e, 2000 DİE nüfus sayımı sonuçlarına göre 3.356.877’ye yükselmiştir. 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 sayılı Kanun ile belediye sınırlarının genişlemesi ile 2000 yılı verilerine göre yeni belediye sınırı içinde 3.593.476 kişi yaşamaktadır.

YILLAR	TÜRKİYE NÜFUSU (bin)	TÜRKİYE KENTSEL NÜFUSU 10,000 ÜSTÜ YERLEŞMELER (bin)	ANKARA KENTİ NÜFUSU	TÜRKİYE KENTLİ NÜFUS ORANI (%)	ANKARA’NIN KENTLİ NÜFUS İÇİNDEKİ ORANLARI (%)	ANKARA KENTİNİN TOPLAM İÇİNDEKİ ORANI (%)
1927	13,648	2,223	74,553	16,280	3,35	0,55
1935	16,158	2,721	122,720	16,840	4,51	0,76
1940	17,821	3,216	157,242	16,850	4,89	0,88
1945	18,790	3,466	226,712	18,440	6,54	1,21
1950	20,947	3,924	288,536	18,730	7,35	1,38
1955	24,065	5,425	451,241	22,540	8,32	1,88
1960	27,755	7,200	650,067	25,940	9,03	2,34
1965	31,391	9,343	905,660	29,760	9,69	2,89
1970	35,605	12,724	1,236,152	35,740	9,72	3,47
1975	40,347	16,707	1,701,004	41,410	10,18	4,22
1980	44,736	20,330	1,877,755	45,440	9,24	4,20
1985	50,664	26,418	2,304,166	52,140	8,72	4,55
1990	56,473	31,804	2,584,594	56,320	8,13	4,58
2000	67,803	41,804	3,356,877	61,655	8,03	4,94

-Ankara kenti, 2000 yılı itibarıyla Büyükşehir Belediye Sınırları içindeki Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Gölbaşı, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle ilçelerini kapsamaktadır.

-1985 nüfusu, 1990 nüfus sayımı günündeki idari bölünüşe göre yeniden düzenlenmiştir.

Kaynak: DİE, 2000, Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş

Tablo 1 : Türkiye ve Ankara Kenti Nüfusunun Gelişimi

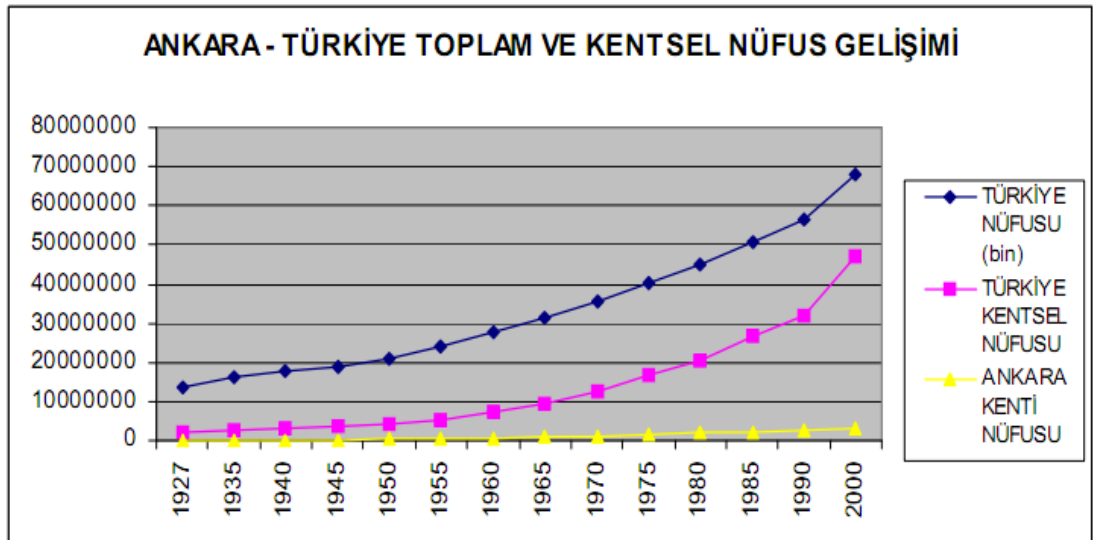
Ankara , başkent seçildikten sonra yarım yüzyıl boyunca bir büyüme odağı olarak Türkiye’de nüfus çekim merkezi işlevi görmüş, daha sonra çekim merkezi olma niteliği zayıflamıştır.

1975 yılına kadar ülkedeki kentleşme hızının çok daha üzerinde bir kentleşme hızına sahip görünen Ankara’da, bu tarihten sonra ülke ortalamasına yaklaşan bir durağanlaşma olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, Başkente olan göçün görece azalması ve ülkede yine çekim unsuru olabilecek yerleşimlerin ön plana çıkmasıyla açıklanabileceği gibi, Ankara ili içindeki ilçelerin bir bölümünün de bazı sosyo-ekonomik gelişmelere sahne olmasıyla açıklanabilir.

YILLAR	TÜRKİYE TOPLAM NÜFUSU	TÜRKİYE KENTSEL NÜFUSU	ANKARA KENTİ NÜFUSU
1927	100	100	100
1935	118	122	165
1940	131	145	211
1945	138	156	304
1950	153	177	387
1955	176	244	605
1960	203	324	872
1965	230	420	1215
1970	261	572	1658
1975	296	752	2282
1980	328	915	2519
1985	371	1188	2998
1990	414	1431	3467
2000	497	1881	4502

Tablo 2 : Ankara-Türkiye Toplam ve Kentsel Gelişim Endeksi

Kentsel büyüme endeksleri (1927 yılı nüfusları 100 kabul edilerek , sonraki dönem nüfus değerlerinin bu bazda ifadesi) açısından Ankara, her dönemde Türkiye geneli ile Türkiye kentsel nüfus büyüme oranlarının devamlı üzerinde seyretmiştir. Ülke nüfusu 2000 yılında 1927 yılı nüfusunun yaklaşık 5 katına, Türkiye kentsel nüfusu 20 katına ulaşırken aynı dönemde Ankara nüfusu ise yaklaşık 45 katına ulaşmıştır. Ankara 2000 nüfus endeksi, Türkiye genel nüfus endeksinin 8 katını aşmış, Türkiye kentsel nüfus endeksinin yaklaşık 2.5 katı bir sayıya erişmiştir.

Grafik 5: Ankara-Türkiye Toplam ve Kentsel Nüfus Gelişimi

Ankara'nın geçirdiği büyümeyi Türkiye toplam nüfus artışı ve kentsel nüfus artışı ile daha ayrıntılı olarak karşılaştırabilmek için, her nüfus sayımı dönemindeki yıllık artış hızlarını gösteren tablo hazırlanmıştır.

YILLAR	1927-35	1935-40	1940-45	1945-50	1950-55	1955-60	1960-65	1965-70	1970-75	1975-80	1980-85	1985-90	1990-00
TÜRKİYE NÜFUS ARTIŞ HIZI	21,10	19,59	10,59	21,73	27,75	28,53	24,62	25,19	25,00	20,65	24,88	21,71	18,3
10000+ NÜFUS ARTIŞ HIZI	25,27	33,43	14,97	24,82	64,78	56,61	52,11	61,77	54,47	39,25	52,39	37,11	20
ANKARA NÜFUS ARTIŞ HIZI	62,30	49,58	73,18	48,69	88,98	73,01	66,32	62,22	63,84	19,77	40,93	22,97	21,4

Tablo 3 : Ankara – Türkiye Nüfus Artış Hızı

Buna göre, 1990-2000 yılları arasında, Ankara'nın Türkiye ortalamasının ve nüfusu 10.000 kişiyi aşan yerleşmelerin nüfus artış hızından daha yüksek bir nüfus artışı yaşadığını göstermektedir. 1975-1980 dönemine kadar, nüfusu 10.000'i aşan yerleşmelerin nüfus artış hızından daha yüksek bir nüfus artışına sahip olan Ankara, bu dönemden sonra 1990'a kadar ülke kentlerinden daha yavaş bir nüfus artışı yaşamış, 1990-2000 döneminde ise Ankara, tekrar ülke kentleri ortalamasının üzerine çıkmıştır. Bunda, Ankara'nın gerçekleştirdiği bir sıçramadan çok ülke kentlerindeki nüfus artışının daha önceki dönemlere göre azalarak, Ankara ve Türkiye değerlerine yaklaşması etkili olmuş görünmektedir.

Nüfus gelişimi açısından Ankara'nın büyüme süreci 4 dönemde incelenebilir:

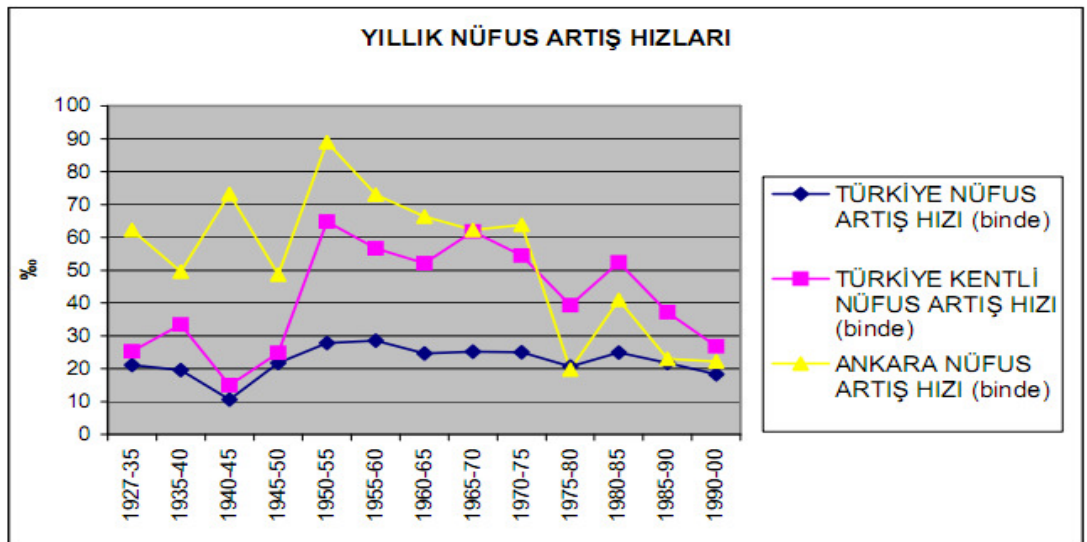
1927-1950 Dönemi: Bu dönemde Türkiye'de kentleşme hızı genel nüfus artış hızının biraz üstündedir. Oysa Ankara yeni başkent olmasının getirdiği ivme ile Türkiye'deki kentleşme hızının iki katından fazla bir hızla büyümektedir.

1950-1975 Dönemi: Bu dönemin temel farkı, Türkiye'nin hem nüfus artış hızının artması, hem de kentleşme hızının tüm Türkiye'de bir önceki dönemin Ankara'sının büyüme hızına yükselmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bu dönemde Ankara,

Türkiye'nin kentleşme hızı ortalamasının üstünde kalan bir büyümeyi sürdürebilmiştir.

1975-1990 Dönemi: Bu dönemde, Türkiye kentsel nüfusu (10.000 üstü yerleşmeler) artış hızı ve Ankara nüfus artış hızlarında belirgin bir düşüş gözlenmektedir. 1975'ten bugüne kente kırdan ve diğer illerden gelen göçte gözlenen düşüşün yanı sıra doğal nüfus artış oranlarında da bir azalma vardır. Yine bu dönemde Ankara nüfus artış hızının Türkiye kentsel büyüme hızının altına düştüğü görülmektedir.

1990-2000 Dönemi: Bu dönemde, yıllık nüfus artış hızı yaklaşık ‰ 21 olup Büyükşehir sınırları içindeki alanda yıllık nüfus artış hızı ile yakındır. Ülke nüfus artış hızı ve kentsel yerler nüfus artış hızının 1990 öncesindeki ivmesini yitirdiği bu dönemde Ankara, mevcut nüfus artışını korumakla birlikte, ülke içinde nüfusu en hızlı artan 1. ya da 2. odak olarak sürdürdüğü gelişiminden uzaklaşarak bir doygunluğa ulaşmıştır. 1990'lı yıllara kadar metropoliten kent odaklı yoğunlaşan nüfus, metropoliten kentin çevresinde ilçe ve beldelere sıçramış ve kentin desantralizasyon stratejisine koşut bir nüfus yayılması da başlamış görünmektedir.

Grafik 6: Yıllık Nüfus Artış Hızları (binde)

YILLAR	TÜRKİYE NÜFUS ARTIŞ HIZI	TÜRKİYE KENTLİ NÜFUS ARTIŞ HIZI	TÜRKİYE KIRSAL NÜFUS ARTIŞ HIZI	ANKARA İLİ NÜFUS ARTIŞ HIZI	ANKARA KENTLİ NÜFUS ARTIŞ HIZI	ANKARA KIRSAL NÜFUS ARTIŞ HIZI
1927-35	21,10	25,27	20,28	34,70	54,08	27,71
1935-40	19,59	33,43	16,67	24,28	42,04	16,71
1940-45	10,59	14,97	9,61	28,56	78,86	0,72
1945-50	21,73	24,82	21,03	32,85	44,16	24,88
1950-55	27,75	64,78	18,15	62,59	91,72	37,92
1955-60	28,53	56,61	19,56	32,92	70,36	-11,56
1960-65	24,62	52,11	14,02	43,73	62,19	13,32
1965-70	25,19	61,77	7,42	43,29	63,20	-0,07
1970-75	25,00	54,47	6,53	47,22	61,74	4,46
1975-80	20,65	39,25	6,38	19,82	22,78	9,45
1980-85	24,88	52,39	-1,32	29,38	40,18	-15,74
1985-90	21,71	37,11	3,46	-4,28	7,11	-70,48
1990-00	18,3	20,00		21,4		

Tablo 4: Yıllık Nüfus Artış Hızları (binde)

Ankara ili nüfusu 1927-1950 döneminde Türkiye’deki kentleşme hızının yaklaşık 1.5 katı bir hızla büyümüştür. 1927-1975 döneminde sürekli bir büyüme gösteren Ankara’nın nüfusu, 1975’den sonra düşme eğilimine girmiştir. 1985-1990 döneminde ise, Kırıkkale’nin de ayrılmasıyla Ankara ili nüfus artış hızı düşerek – 4.28 olmuştur. Buna paralel olarak kentli nüfus artış hızı da 7.11 olmuştur.

Türkiye’nin nüfus artışı içerisinde (sayısal artan nüfus) Ankara kentinin payı 1927-1975 döneminde genelde düzenli bir artış göstererek % 9.8’e ulaşmıştır. 1975-1980 döneminde, ülkede yaşanan siyasi ve ekonomik krizin etkisiyle de büyük kentlere olan göçün ve kentleşme oranının görece düşüşüyle birlikte, Ankara kenti nüfus artışının ülke nüfus artışına oranı yarı yarıya düşmüştür. Ancak, 1980 – 1990 döneminde tekrar artma eğilimine girmiş, % 6.2’ye ulaşmıştır. Bu eğilimin 1990-2000 döneminde de küçük bir artışla bir önceki dönem özelliklerine benzer bir seyir taşıdığı ifade edilebilir.

YILLAR	TÜRKİYE NÜFUS ARTIŞI	ANKARA KENTLİ NÜFUS ARTIŞI	ANKARA'NIN PAYI (%)
1927-35	2600000	48167	1,85%
1935-40	1663000	34522	2,08%
1940-45	969000	69470	7,17%
1945-50	2157000	61824	2,87%
1950-55	3100000	162705	5,25%
1955-60	3690000	198826	5,39%
1960-65	3636000	255593	7,03%
1965-70	4214000	330492	7,84%
1970-75	4742000	464852	9,80%
1975-80	4389000	176751	4,03%
1980-85	5928000	357280	6,03%
1985-90	5809000	349559	6,02%
1990-00	11330927	703720	6,2%

Tablo 5: Sayısal Nüfus Artışında Ankara'nın Payı

3.2. ANKARA VE GÖÇ

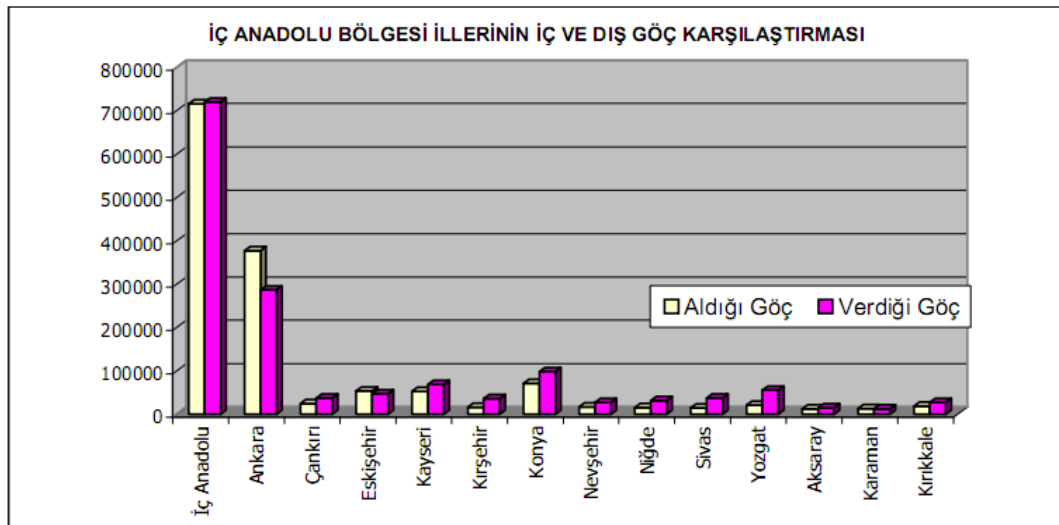
Kentsel gelişme sürecinde kentin nüfus yapısının oluşumunda göç çok önemli bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Ankara'nın Cumhuriyetin Başkenti olması, ülke ve ulaşım ağlarının kesişme noktasında bulunması, tüm bölgelerle direk ulaşımının sağlanması, altyapı ve sosyal donatı alanlarının göç edilen diğer illere oranla daha yüksek olması göç alma sebeplerinin en temel nedenlerindendir.

Bölgelerin net göç oranları dikkate alındığında, Marmara Bölgesi ve özellikle İstanbul'un, ülke içi nüfus hareketleri için çok büyük bir çekim noktası oluşturduğu görülmektedir. Bunu Ege ve Akdeniz Bölgeleri izlemektedir. Bu, kıyısallaşma biçiminde açıklanabilecek kıyı bölgelerine doğru yoğunlaşan bir hareketlenmeyi işaret etmektedir. Nüfus alan bu 3 bölge dışındaki bölgeler içinde net göç oranı eksi olmakla birlikte Ankara, görece kıyı bölgelerine yakındır.

	1985	1990				NET GÖÇ
BÖLGELER	NÜFUSU	NÜFUSU	İÇ GÖÇ	DIŞ GÖÇ	NET GÖÇ	ORANI (Binde)
AKDENİZ B.	6124316	7026489	487276	-356159	131117	19.94
D.ANADOLU B.	5170031	5347659	238865	-671255	-432390	-82.22
EGE B.	6746769	7595221	564679	-381698	182981	25.52
G.ANADOLU B.	4346947	5158013	211653	-355819	-144166	-30.33
İÇ ANADOLU B.	9216834	9942793	671609	-821715	-150106	-15.67
KARADENİZ B.	7962047	8107253	365896	-793984	-428088	-53.28
MARMARA B.	11097514	13295607	1525195	-684543	840652	68.93
TÜRKİYE	50664458	56473035	4065173	-4065173	.	.

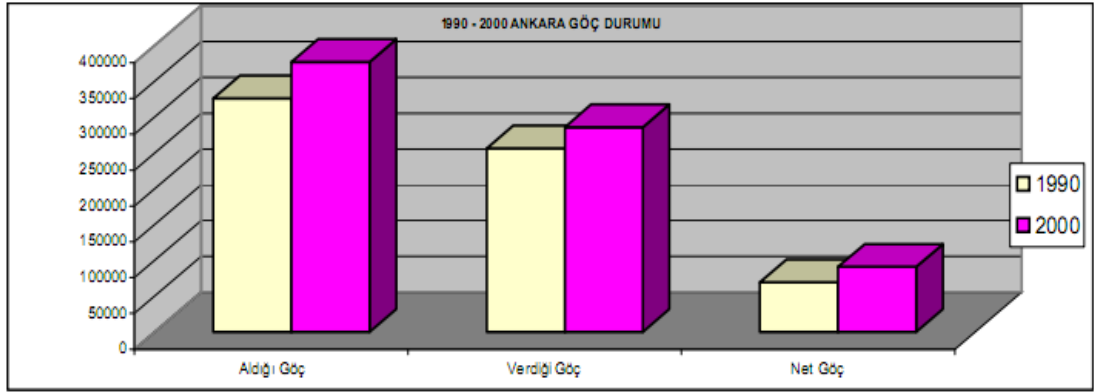
Tablo 6 : Bölgeler İtibariyle Göç Oranları

İç Anadolu Bölgesi genel yapı itibariyle göç veren bir bölgedir, fakat Ankara, bölge içinde göç alan önemli bir odak olması yanı sıra, bölgedeki illerden de önemli oranda göç almaktadır. Ankara, İç Anadolu bölgesinin en önemli nüfus odağı olarak, bölgenin göç hareketliliğinin yaklaşık yarısına sahip görülmektedir. Aldığı göç, yıllar itibariyle hep verdiği göçten daha fazla olan Ankara, bu yoğun hareketliliğini son 20 yılda önceki dönemlere göre daha durağan bir döneme bıraksa da, 2000 yılı itibariyle, halen bölgenin en önemli göç hareketliliği yaşayan merkezi ve net göç oranı en fazla olan merkezidir.

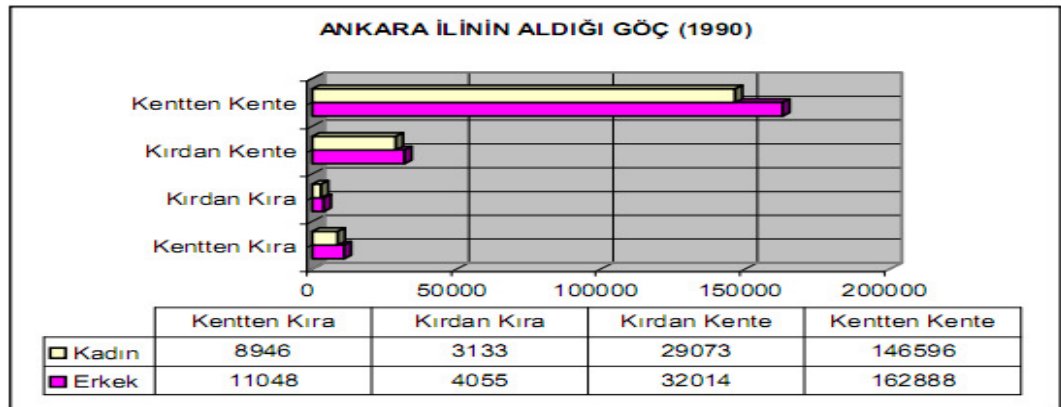
Grafik 7: İç Anadolu Bölgesi İllerinde Göç (2000)

İç Anadolu bölgesinin temel nüfus çekim merkezi olan Ankara, 1990 yılı itibariyle 326.301 kişi göç almış, 256.790 kişi ise göç vermiştir. Kentin aldığı ve verdiği göç 1990-2000 yılları arasındaki dönemde hareketlenmiş görülmektedir. Net göç oranı açısından bakıldığında, bölgenin tamamen dışa göç veren yapısını dengeleyen merkezin Ankara olduğu görülmektedir.

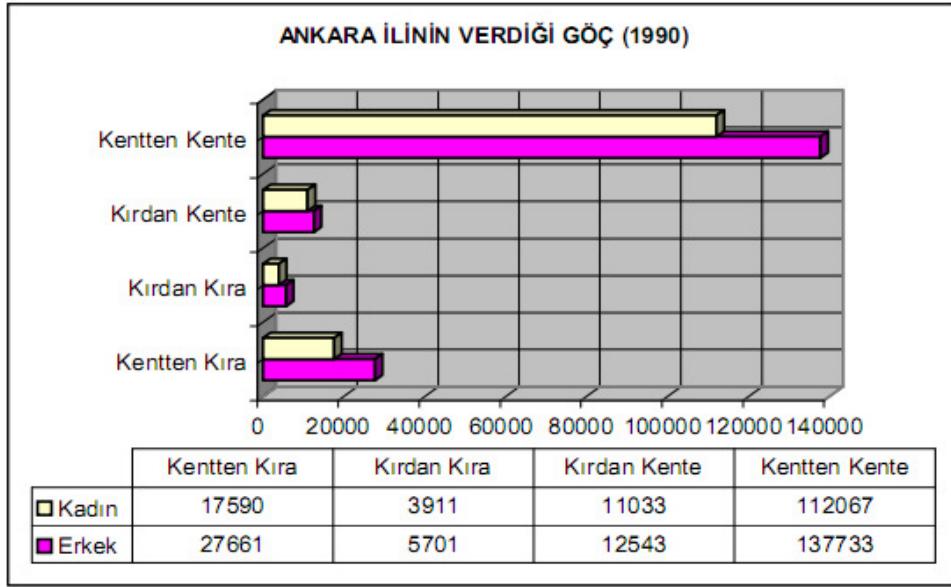
Grafik 8: Ankara'da Göç (1990-2000)

1930'lu yıllarda kent nüfusunun artışında doğal artışın payı % 15 düzeyindeyken, artışın % 85'i net göç nedeniyledir. 1975 yılına kadar göç önemini korumuştur. Bu yıllarda yaklaşık olarak doğal artış Ankara kentinin nüfus artışının % 30'unu, net göç % 70'ini karşılıyordu. Net göç hareketinin büyük bir bölümünü 35 yaş oluşturmakta olup, bu yaştan sonra net göçün önemi azalmaktadır.

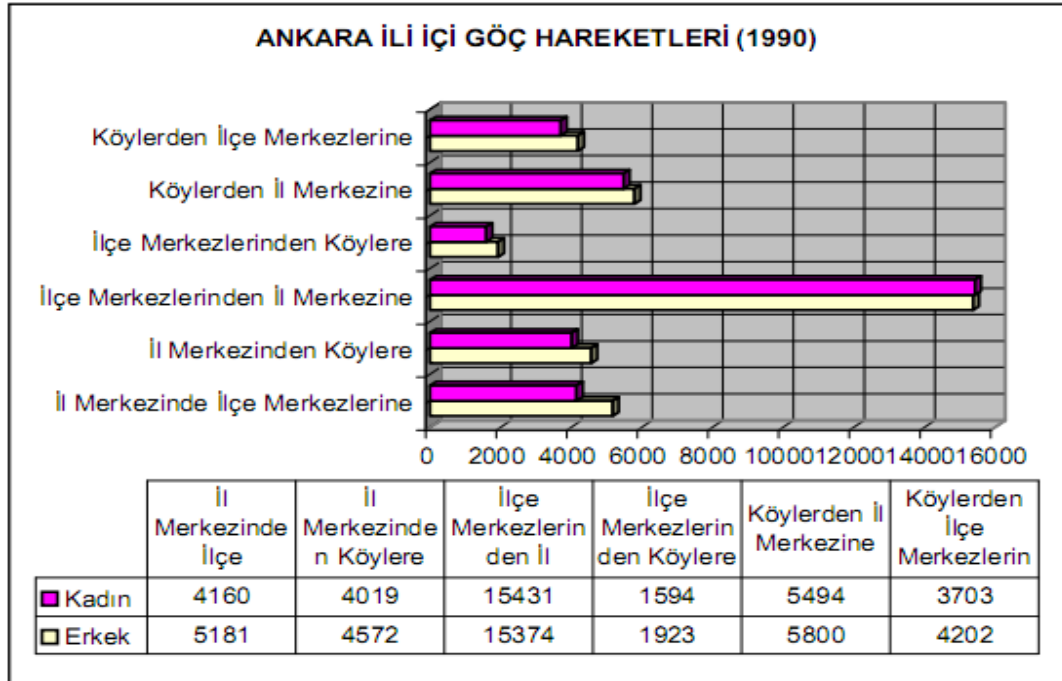
Grafik 9: Ankara İlının Aldığı Göç (1990)

Ankara'nın diğer illerden aldığı göçün büyük bir kısmı kentten kente ve kırdan kente şeklinde gerçekleşmektedir. Ankara'da en yoğun biçimde ilçe merkezlerinden il merkezine göç yaşanmaktadır. Bunun sebebi, metropoliten kentteki çalışma alanlarının fazlalığı ve daha yüksek yaşam kalitesi-standardı yakalayabilme umudu olarak açıklanabilir.

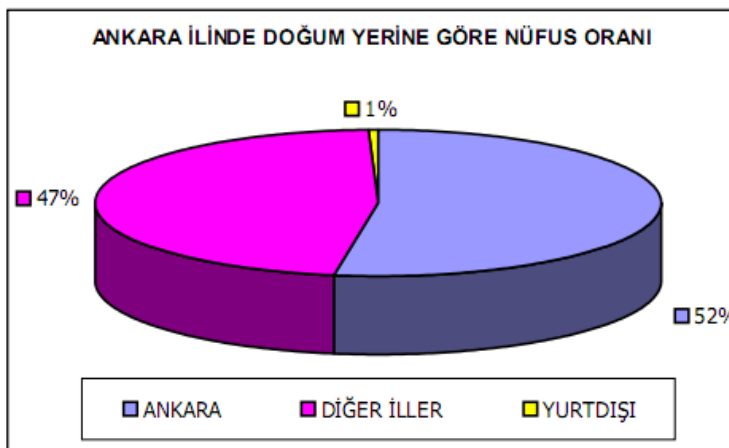
Grafik 10: Ankara İlının Verdiği Göç (1990)

Ankara'nın aldığı göçlere bakıldığında, kentten kente göçün temel unsur olduğu görülmektedir. Bu durum, bölge içinde önemli bir çekim merkezi olan Ankara'nın İç Anadolu Bölgesi illerinden aldığı göçle açıklanabilir. Ankara'nın verdiği göçler incelendiğinde ise, özellikle erkek nüfusun kentten kente göç etmekte olduğu görülebilir. Bu, çalışma amaçlı göç hareketlerinin ağırlıklı olduğu biçiminde yorumlanabilir. Bunun yanında, kentten kıra da, önemli bir göç eğiliminin başladığı da görülmektedir. Ülkede nüfus çeken kıyı bölgelerinin Ankara'dan önemli bir nüfus aldığı da ifade edilebilir.

Grafik 11 : Ankara İli İçinde Yaşanan Göçler (1990)

Ankara ili içinde yaşanan göç hareketleri irdelendiğinde, ilçe merkezinden il merkezine olan göçlerin en önemli unsur olduğu görülmektedir. Bunu, köylerden il merkezine olan göç hareketleri izlemekte, il merkezinden köylere ve ilçe merkezine olan göç hareketlerinde de son dönemde önemli bir hareketlenme görülmektedir.

Grafik 12 : Ankara İli Nüfusunun Doğum Yerine Göre Tasnifi (2000)

Ankara nüfusunun doğum yerine göre dağılımı incelendiğinde, Ankara doğumluların, toplam nüfusun %52'sine ulaştığı görülmektedir. İlin yoğun göç aldığı 1980'li yılların ortalarına kadar, il dışında doğanların oranının daha fazla olduğu bilinirken, göç sonrası ikinci kuşak nüfusun Ankara'da doğması, toplam nüfus içinde Ankara doğumluların sayısını arttırmaktadır. Göç hızının azaldığı 1990 sonrasında bu oranının artmasını beklemek yanlış olmaz.

Doğum yerine göre nüfus, göçün yorumlanmasında kullanılan göstergelerden biridir. Göç alan illerde, doğduğu ilde yaşayanların payı azalmakta, göç almayan illerde ise doğduğu ilde yaşayanların payı zaman içinde önemli bir değişim göstermemektedir. 1935 yılında Ankara ilindeki nüfusun % 80'i bu ilde doğmuştur. Ankara ilinde doğanların oranı günümüze kadar sürekli azalmıştır. 2000 yılında Ankara nüfusunun % 53'ü bu ilde doğanlardan oluşmaktadır.

Ankara ili dışındaki illerde doğanlar içinde en yüksek paya Çorum ili doğumlular sahiptir. 2000 yılında Ankara ilindeki nüfusun % 4.3'ü Çorum ilinde doğmuş kişilerden oluşmaktadır. Bunun yanında Yozgat, Çankırı ve Kırşehir doğumlu olanlarda önemli bir paya sahiptir.

SIRA NO	İLLER	ALDIĞI GÖÇ			VERDİĞİ GÖÇ			NET GÖÇ			ORAN (%)	GÖÇ SIRA NO
		T	E	K	T	E	K	T	E	K		
1	Adana	5 679	3 141	2 538	4 549	2 672	1 877	1 130	469	661	1,63	24
2	Adıyaman	970	555	415	1 287	754	533	- 317	- 199	- 118	-0,46	62
3	Afyon	2 588	1 340	1 248	1 882	1 106	776	706	234	472	1,02	31
4	Ağrı	2 077	1 317	760	1 402	1 003	399	675	314	361	0,97	32
5	Amasya	4 200	2 140	2 060	2 080	1 216	864	2 120	924	1 196	3,05	15
6	Ankara	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00	48
7	Antalya	3 949	2 146	1 803	13 103	6 986	6 117	- 9 154	- 4 840	- 4 314	-13,17	72
8	Artvin	2 446	1 207	1 239	1 069	681	388	1 377	526	851	1,98	23
9	Aydın	2 629	1 428	1 201	3 549	2 006	1 543	- 920	- 578	- 342	-1,32	66
10	Balıkesir	4 701	2 450	2 251	5 060	2 837	2 223	- 359	- 387	28	-0,52	64
11	Bilecik	646	339	307	843	492	351	- 197	- 153	- 44	-0,28	56
12	Bingöl	723	423	300	586	361	225	137	62	75	0,20	43
13	Bitlis	1 021	619	402	946	561	385	75	58	17	0,11	46
14	Bolu	7 162	3 577	3 585	4 074	2 254	1 820	3 088	1 323	1 765	4,44	11
15	Burdur	853	480	373	773	480	293	80	0	80	0,12	45
16	Bursa	4 455	2 351	2 104	6 830	3 759	3 071	- 2 375	- 1 408	- 967	-3,42	70
17	Çanakkale	1 714	986	728	1 918	1 133	785	- 204	- 147	- 57	-0,29	58
18	Çankırı	13 631	6 924	6 707	7 195	3 969	3 226	6 436	2 955	3 481	9,26	7
19	Çorum	23 551	12 303	11 248	6 604	4 314	2 290	16 947	7 989	8 958	24,38	1
20	Denizli	1 782	974	808	1 987	1 206	781	- 205	- 232	27	-0,29	58
21	Diyarbakır	4 628	2 616	2 012	4 872	2 737	2 135	- 244	- 121	- 123	-0,35	59
22	Edirne	1 575	1 005	570	1 846	1 101	745	- 271	- 96	- 175	-0,39	60
23	Elazığ	2 835	1 548	1 287	2 566	1 411	1 155	269	137	132	0,39	38
24	Erzincan	2 755	1 429	1 326	1 838	1 066	772	917	363	554	1,32	28
25	Erzurum	8 796	4 765	4 031	3 100	1 861	1 239	5 696	2 904	2 792	8,19	8
26	Eskişehir	6 241	3 117	3 124	6 393	3 457	2 936	- 152	- 340	188	-0,22	54
27	Gaziantep	3 028	1 797	1 231	2 028	1 234	794	1 000	563	437	1,44	27
28	Giresun	1 678	806	872	1 174	717	457	504	89	415	0,73	33
29	Gümüşhane	2 296	1 120	1 176	859	529	330	1 437	591	846	2,07	21
30	Hakkari	604	442	162	321	193	128	283	249	34	0,41	37
31	Hatay	3 652	2 072	1 580	2 532	1 481	1 051	1 120	591	529	1,61	25
32	Isparta	2 274	1 208	1 066	2 311	1 307	1 004	- 37	- 99	62	-0,05	50
33	İçel	4 829	2 487	2 342	6 918	3 732	3 186	- 2 089	- 1 245	- 844	-3,01	68
34	İstanbul	23 440	13 101	10 339	44 394	24 262	20 132	- 20 954	- 11 161	- 9 793	-30,14	73
35	İzmir	11 770	6 646	5 124	20 611	11 184	9 427	- 8 841	- 4 538	- 4 303	-12,72	71
36	Kars	10 793	5 790	5 003	2 772	1 794	978	8 021	3 996	4 025	11,54	5
37	Kastamonu	2 528	1 235	1 293	1 695	966	729	833	269	564	1,20	29
38	Kayseri	8 586	4 557	4 029	4 850	2 945	1 905	3 736	1 612	2 124	5,37	9
39	Kırklareli	1 318	818	500	1 405	881	524	- 87	- 63	- 24	-0,13	53
40	Kırşehir	13 538	6 639	6 899	3 243	1 930	1 313	10 295	4 709	5 586	14,81	3
41	Kocaeli	3 269	1 728	1 541	5 407	2 927	2 480	- 2 138	- 1 199	- 939	-3,08	69
42	Konya	10 001	5 230	4 771	6 614	3 678	2 936	3 387	1 552	1 835	4,87	10
43	Kütahya	1 574	909	665	1 393	794	599	181	115	66	0,26	40
44	Malatya	5 033	2 865	2 168	3 321	1 877	1 444	1 712	988	724	2,46	19
45	Manisa	2 070	1 123	947	2 133	1 262	871	- 63	- 139	76	-0,09	51
46	Kahramanmaraş	2 949	1 615	1 334	1 202	753	449	1 747	862	885	2,51	18
47	Mardin	2 120	1 327	793	1 394	873	521	726	454	272	1,04	30
48	Muğla	2 230	1 233	997	3 670	2 118	1 552	- 1 440	- 885	- 555	-2,07	67
49	Muş	1 041	600	441	795	482	313	246	118	128	0,35	39
50	Nevşehir	4 067	1 891	2 176	2 058	1 125	933	2 009	766	1 243	2,89	16
51	Niğde	2 636	1 339	1 297	1 577	915	662	1 059	424	635	1,52	26
52	Ordu	4 136	2 153	1 983	2 583	1 699	884	1 553	454	1 099	2,23	20
53	Rize	3 023	1 601	1 422	1 628	982	646	1 395	619	776	2,01	22
54	Sakarya	1 669	886	783	1 866	1 050	816	- 197	- 164	- 33	-0,28	56
55	Samsun	6 599	3 537	3 062	4 300	2 692	1 608	2 299	845	1 454	3,31	14
56	Silivri	1 041	678	363	896	537	359	145	141	4	0,21	42
57	Sinop	1 321	660	661	979	555	424	342	105	237	0,49	35
58	Sivas	9 611	4 800	4 811	3 113	1 880	1 233	6 498	2 920	3 578	9,35	6
59	Tekirdağ	1 662	1 026	636	2 553	1 551	1 002	- 891	- 525	- 366	-1,28	65
60	Tokat	5 103	2 536	2 567	2 319	1 296	1 023	2 784	1 240	1 544	4,01	13
61	Trabzon	4 157	2 229	1 928	2 352	1 568	784	1 805	661	1 144	2,60	17
62	Tunceli	1 040	575	465	698	420	278	342	155	187	0,49	36
63	Şanlıurfa	1 944	1 182	762	2 016	1 218	798	- 72	- 36	- 36	-0,10	52
64	Uşak	694	346	348	681	383	298	13	- 37	50	0,02	47
65	Van	1 911	1 170	741	1 912	1 176	736	- 1	- 6	5	0,00	49
66	Yozgat	18 145	9 064	9 081	3 920	2 386	1 534	14 225	6 678	7 547	20,46	2
67	Zonguldak	6 140	3 076	3 064	3 240	1 822	1 418	2 900	1 254	1 646	4,17	12
68	Aksaray	2 682	1 423	1 259	2 527	1 391	1 136	155	32	123	0,22	41
69	Bayburt	745	377	368	383	236	147	362	141	221	0,52	34
70	Karaman	617	317	300	511	298	213	106	19	87	0,15	44
71	Kırıkkale	14 007	6 843	7 164	5 548	2 956	2 592	8 459	3 887	4 572	12,17	4
72	Batman	635	365	270	964	570	394	- 329	- 205	- 124	-0,47	63
73	Şırnak	488	352	136	772	539	233	- 284	- 187	- 97	-0,41	61
	YURTDIŞI	22 439	13 392	9 047	1 090	569	521	21 349	12 823	8 526		
	TOPLAM	326 301	172 954	153 347	256 790	146 587	110 203	69 511	26 367	43 144	100,00	

Tablo 7 : Ankara İlinin, İllere göre aldığı göç miktarı

Ankara'nın aldığı göçün illere göre dağılımı incelendiğinde, Ankara'ya en yoğun göçün çevre illerden (İç Anadolu Bölgesinden) geldiği görülmektedir. İç Anadolu'da olmamakla birlikte, Ankara çevresindeki illerden Çorum ili % 24.38'lik oranla, Ankara'ya olan toplam net göç içinde en yüksek orana sahiptir. Yozgat (% 20.46), Kırşehir (14.81) illeri, Çorum'u takip etmektedir. Ankara'nın aldığı göç itibariyle diğer ağırlıklı bölgeler Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesi olmakla birlikte, tüm bölgelerden dengeli göç aldığı ifade edilebilir. ⁸³

⁸³ 2023 Başkent Ankara, Nazım İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, Ankara Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, 2006.

SONUÇ

Türkiye’de yaşayan Kürt Kökenli grupların, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden, Türkiye’nin Batı illerine doğru göçlerini, göç etme sebepleri açısından dönemler halinde incelemek mümkündür. Böyle bir dönemlemenin temel amacı Cumhuriyet tarihi boyunca çok farklı gerekçelerle göç eden kitlelerin göç ettikleri yerlerde de çok farklı kentleşme deneyimleri yaşadıklarını göstermektir. Bu anlamda Kürt kökenli grupların büyükşehirlere göçleri de 1950-1980 dönemleri arası ve 1980 sonrası göç edenler olarak iki dönemde ele alınabilir.

1950-1980 arasında göç eden Kürt Kökenli grupların; Türkiye’nin diğer bölgelerine göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin daha az gelişmiş ve daha az sosyal, ekonomik imkanlara sahip olması dolayısıyla, kentleşme sürecinin de bir sonucu olarak göç etmeye başladığı, zorlayıcı unsurların görece az olduğu söylenebilir. Daha çok işsizlik ve ekonomik sorunlardan dolayı batıya göç etmiş ve göç ettikleri kente, kültürel ve sosyal açıdan entegre olabilmişlerdir. Daha iyi bir yaşam, çocukları için daha iyi bir eğitim gibi amaçlarla gerçekleşen bu göçler, uzun bir döneme yayıldığı için, Kürt kökenli göçmen gruplar kentleşme sürecinin doğal bir parçası olarak kentsel gelişmeye eklenmişlerdir. Yer yer hemşehrilik bağlarına atıfla gecekondü bölgeleri oluşmuşsa da gettolaşma ve etnik kimlik bağlamında kentsel sosyal yaşamla uyumsuzluk gibi sorunlar ciddi boyutlarda gözlemlenmemiştir.

Oysa 1980 sonrasında yaşanan göçlerde, Kürt Kökenli gruplar; zorunlu yerinden edilmeler ve köy boşaltmalar ile karşı karşıya kalmışlardır. Kimi zaman 24 saat içinde bulundukları köyü, kasabayı, evlerini bırakıp, bir valizle zorunlu olarak batıya göç ettirilmişlerdir. 1980’lerde başlayan köy boşaltmalarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi Göç Araştırma Komisyonu’nun raporuna göre, 2.663 adet köy ve mezra boşaltılmıştır. 4 Milyon Kürt Kökenli insan, köylerinden ve yaşadıkları mekanlardan sürgün edilmiştir. Bu insanların yoğunluk açısından göç ettiği iller; İstanbul , Adana, Mersin, İzmir , Ankara illeridir. İstanbul’da Gaziosmanpaşa -

Gazi Mahallesi (Alevilerin ve Kürt Kökenli insanların yoğun olarak yaşadıkları mahalledir) son dönemlerde yaşanan göçlerle, Kürt kökenli nüfusun artış gösterdiği bilinmektedir. Beyoğlu – Tarlabası semti, (Mardinliler, Siirtliler, Diyarbakırlılar, Batmanlılar, Romanlar, Zimbabveliler, Ruandalılar, Romanyalılar yaşamaktadır.) 35 bin nüfusa sahip olan bu semtin nüfusunun, % 35'i Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinden göç edenlerden oluşmaktadır.

Gittikleri kentte, kendilerini bekleyen halihazırda bir ev veya yaşam alanı onları beklemediği için, öncelikle onları kente adapte edebilecek olan akrabalarının yanına yerleşmiş, zamanla kendilerine derme-çatma gecekondular yaparak yaşamlarını bu yerlerde sürdürmeye başlamışlardır. Kırdan kente göç eden kişilerin izlediği yol bu şekilde olduğu için, kentte bir hemşerilik olgusu başlamış, kendilerine ait mahalle, kahvehane ve sadece bu kişilerin çalıştığı iş kolları ortaya çıkmıştır. Kendilerine kurmuş oldukları altyapıları olmayan bu mahallelerde, taşıma sularla ve kaçak elektrik bağlantılarıyla, sağlıklı ve güvenli bu ortamlarda yaşamaya başlamışlardır. Göç eden bu kişilerin çoğu, Türkçe dilini dahi konuşamadıkları için göç etmiş oldukları kentte büyük sorunlar yaşamışlardır. Hastanelerde sorunlarını anlatma ve çalışacak iş bulma konusunda sıkıntı çekmelerine neden olmakta, devlet dairelerinde alacakları hizmetleri tam anlamıyla alamamakta ve hatta komşuluk ilişkilerini dahi etkilemektedir. Kente yerleşik olan kimi insanlar, Kürt Kökenli grupları, hep bir tehlike olarak görmekte ve onlarla iş ilişkisi, komşuluk ilişkisi kurmamaya özen göstermektedirler. Hatta bu insanların oldukları yerlerde bir anarşik olay veya bir kavga çıkması durumunda bile, bu olaylar Kürt Kökenli gruplara mal edilebilmektedir.

Bu dönemde yaşanan diğer bir sorun da 1980 öncesi dönemde göç eden kürt kökenli guruplarla 1980 sonrası göç edenler arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Büyük oranda kentlileşen, kentle bütünleşen, mülk ve iş sahibi olan önceki kuşak göçmenler yanında yeni kuşak göçmenler göç sebeplerinin de etkisiyle kentte marjinal guruplar olarak algılanmıştır. Bu algılamanın kentsel sosyal yaşama uyum konusunda genel olarak kentliler arasında ve yerel yönetimler arasında bu gurupların

durumlarına ilişkin bir kayıtsızlık duygusu yarattığı, hatta çok kültürlülüğün bir tabu olarak algılanmasını derinleştirdiği söylenebilir.

Bu tür sorunların en sıklıkla yaşandığı ve büyükşehirlerdeki kürt kökenli grupların sorunları konusunda neredeyse simgeleşmiş olan İstanbul'daki Gazi Mahallesi bu anlamda önemli bir örnek olarak ele alınabilir. Gazi mahallesinde, yaşayanların çektiği sıkıntıların başında, günlerce sürebilen su kesintileri, yağmurlu günlerde iyice ortaya çıkan kanalizasyon sorunları, özellikle çocuklarda sağlık sorunlarına yol açan haneye ait lağım çukurlarının kullanımı, seyrek toplu taşıma araçları, çamurlu sokaklar gibi çok sayıda alt yapı problemleri vardır. Çünkü burası hem mesafe olarak hem de kültürel açıdan kentin çok uzağındadır. Gazi mahallesinde, yol, su , elektrik, ulaşım, eğitim konularındaki yetersiz kentsel hizmetler sunmayan yöneticiler nedeniyle mahalle sakinleri için bürokrasi , güvensizlikle eşdeğer bir sözcük haline gelmiştir. Pkk lehine sloganlar atılması, polisle çatışmalara girilmesi, Abdullah Öcalan için gösteriler yapılması gibi olaylar yüzünden, “güvensizlik” le adı özdeşleşmiş olan Gazi mahallesi, İstanbul'un kanayan yarası olmaya devam etmektedir. Gazi Mahallesi örneği kentin çeperinde bulunan ve kentlileşememiş, kentsel sosyal yaşamla bütünleşememiş Kürt kökenli etnik grupların oluşturdukları yaşam çevrelerine bir örnektir.

Diğer yandan bu gruplar için önemli bir diğer yaşam alanı da kent merkezi ve yakınında bulunan çöküntü bölgeleridir. Yine İstanbul'da Beyoğlu ve Tarlabası Semtlerinin yakın çevrelerinde yerleşen göçmen nüfus bu anlamda önemlidir. Tarlabası semti, Gazi mahallesinin aksine, çıkan olaylarla anılmamaktadır. Suç oranının yüksek olduğu, sokak çocuklarının sayıca fazla olduğu, işsizlik oranının çok yüksek olduğu ve İstanbul halkının zihin haritasında suçla anılan bir mekan haline gelmesiyle anılmaktadır. Tarlabası sakinleri, kendilerini Beyoğlu kültürünün (kent yaşamının) dışına itilmiş hissetmekte ve bu durum toplumla çatışma içinde yaşamalarına yol açmaktadır. Semtte aile sorunları, göç, yoksulluk, eğitimsizlik, çocuk istismarı, aile üyelerinin sağlık sorunları gibi meseleler vardır. Tarlabası'nda oturan Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan göç etmiş kadınların % 90.2'si okur yazar

değildir. Ekonomik olarak ailelerin % 60'ı asgari ücretin altında bir aylıkla yaşamaktadırlar. Ailelerin geçim kaynağının % 56.7'sini çocuklar oluşturmaktadır.⁸⁴

Tarlabası'ndaki Kürt Kökenli mahalle sakinlerinin çoğu, 1990'lar boyunca bölgede süren çatışmalar sonucunda dolaylı olarak köylerin boşaltılmak zorunda kaldığı durumların yanı sıra, devlet baskısı, insan hakları ihlalleri, yargısız infazlar ve köy korucusu olmanın dayatılması gibi durumlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedirler.

Yoğun biçimde Kürt kökenli gurupların göç ettiği büyükşehirlerin bazıları da Akdeniz Bölgesinde bulunan turizm alanında gelişmiş kentlerdir. Bu kentler hem vasıfsız işgücü kullanmaları hem de yakınlığı sebebiyle göçmenlerin tercih sebebi olmuşlardır. Bu tür kentlerin en çarpıcılarından bir tanesi Mersin'dir. Mersin nüfusunun 1985'ten sonra göçle birlikte hızla arttığı görülmektedir. 1985'te , 1.034.085 olan Mersin'in toplam nüfusu 2009 yılında 1.640.888'e çıkmıştır. Bu artış da göçlerin etkisi önemlidir.⁸⁵

Mersin'de Bayrak yakma olayları ile başlayan, 2000'li yıllarla beraber karşılaşılan ve başka illere de yayılan dışlayıcı bir söylemin ortaya çıktığı ve bütünleşmeye ilişkin tartışmanın gittikçe karamsarlaşmaya başladığı söylenebilir. Özellikle kentteki milliyetçi guruplarla etnik kökene dayalı olarak kendilerini ayrıştırma eğiliminde olan guruplar arasındaki yer yer çatışmaya varan sürtüşmeler etkisini yerel ve merkezi siyasal alanda göstermektedir.

Örneğin, 3 Eylül 2008'de Mersin'in Tepeköy beldesinde şeftali toplamaya giden çoğu kadın 150 Kürt işçi, belde sakinlerinin saldırısına maruz kalmıştır. 10 Haziran 2008 tarihinde ise, Mersin'in Anamur ilçesinde yaşayan ülkücü guruplar,

⁸⁴ Kaya, a.g.e. s.84

⁸⁵ Kaya, a.g.e. s.67 ve <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>

3 Kürt Kökenli öğrencinin (B.A. , P.A. , M.Ç.) evine silahlı baskın düzenlemiştir. Baskının arkasından da şikâyetçi olmadan memleketlerine dönmüşlerdir.⁸⁶

Mersin İnsan Hakları Derneği'nin yaptığı bir açıklamada, 1996 yılında, devletin tüm kurumlarının Mersin'de bir toplantı yaptığını, buradaki Kürt halkı sindirmeye yönelik kararlar aldığı ve baskı uyguladığı, Mersin'de yaşayan Kürt kökenli grupların devlet politikası ile kentten göçe zorlandırıldığını, seyyar satıcıları yok etmek için operasyonlar yapıldığını, seçimlere müdahale yapıldığı iddia edilmiştir. Bu tür iddiaların varlığı bile artık 1980 sonrası dönemde Kürt kökenli gurupların kentin diğer kesimlerinden kendilerini ayırttıkları ve buna yönelik bir “ötekileştirme” söylemi geliştirdiklerine işaret etmektedir.

Mersin Üniversitesi'nin 1998 yılından itibaren her 4 yılda bir 2000 denek üzerinden yaptığı anket sonuçları da, Mersin halkının, Kürt kökenli grupları yıllar geçmesine rağmen hala kabullenemediğinin bir göstergesidir. İlk yıllardaki anket sonuçlarına göre, Türkler, Kürt Kökenli gruplar ile, komşuluk ilişkilerine, iş arkadaşı olma konusuna, birbirleriyle evlenme konusuna sıcak bakarken, 2000'li yıllar itibariyle oranlar % 0 - % 22 arasında değişiklik göstermektedir. Deneklerin giderek daha da umutsuzlaştıkları, kaygı ve depresyon düzeylerinin yükseldiği, öfke katsayılarının arttığı bir döneme girildiği gözlemlenmektedir.⁸⁷

Köy boşaltmalar sonucunda yoğun göç olan illerden bir diğeri de Adana'dır. Seyhan ilçesinin Denizli mahallesi, Şakirpaşa mahallesi, Gülbahçe mahallesi, Dağlıoğlu mahallesi, Barbaros mahallesi, Yenibey mahallesi Kürt kökenli grupların yoğun olarak yerleştikleri mahallelerdir. Göç eden bu grupların, çalıştıkları işlerin başında tablalar üzerinde meyve sebze satmaları, inşaat sektöründe işçi olarak çalışmaları gelmektedir. Ayrıca Adana'nın gece hayatında da önemli bir yerleri bulunmaktadır.

⁸⁶ http://www.ihd.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=936:mers-mut-sde-meslek-ysek-okulu-renc-uadiklari-saldiriya-k-rapor&catid=34:el-raporlar&Itemid=90

⁸⁷ <http://www.medyafaresi.com/haber/53324/guncel-turkler-kurtleri-istemiyor-mu-mersin-universitesinde-sok-anket.html>

Pkk liderine yönelik yapılan her türlü girişim ve her beyan üzerine sokaklarda toplanan bu gruplar, polisle çatışmalara girmekte, yaşları 9-17 arasında değişen çocukları özellikle slogan atmalarda ve eylemlerde piyon olarak kullanmaktadırlar. Bu yüzden Adana'da gösterilerden tutuklanan Kürt kökenli grupların çocuklarının sayısı 70'in üzerindedir ve toplamda 300 yılın üzerinde hapis cezası verilmiştir. Gösteri yaptıkları mahallelerde bütün dükkânlara zarar vererek, esnafın kepenk kapatmasına, güvenlik güçleriyle karşılıklı giriştikleri saldırılar sonucunda mahallelerin savaş alanına dönmesine ve diğer insanların güvenliksiz bir ortamda yaşamalarına neden olmaktadır.

Adana Valiliği'nin, bu mahalleleri ablukaya alması ve giriş çıkışları kimlik kontrolü yaptırarak sağlaması üzerine, 8 Kasım 2008'de Kürt kökenli grupları tepki olarak Türk bayrağı asılı bir otomobili ateşe vermişlerdir. Motosikleti çalınan bir kişi, Kürt kökenli hırsızları yakalayıp kavga sırasında öldürülmesi üzerine, kişinin yakınlarının bu hırsızın linç etmeye kalkması, bütün esnafın, mahallelinin sokaklara dökülmesi ve pkk aleyhine sloganlar atması da Adana'da yaşanan bir diğer Türk-Kürt çatışmasına örnek olarak verilebilir. 1990'lı yıllardaki baskılar sonucunda Adana'ya göç ederek, Seyhan ilçesi Gülbahçe mahallesine yerleşen Bekir Alataş'ın oğlu Metin Alataş'ın bir portakal ağacına asılı olarak bulunması da , Kürt kökenli olmaları dolayısıyla, yakınları tarafından, kendilerine yapılan bir göz dağı verme eylemi olarak görülmektedir.

Doğu ve Güneydoğudan göç eden Kürt kökenli insanların maruz kaldığı ülke içinde yerinde edilme ya da zorunlu göz olarak tanımlanan sürecin en belirgin özelliklerinden bir tanesi, bu kişilerin kentsel mekâna her türlü mülkten azade şekilde gelmiş olmalarıdır. Yerinden edilme sürecinde “mülksüzleşme” den bahsedildiğinde, bunun kişiler üzerinde sosyo-politik bir boyutunun olduğunu söylemek gerekir.

1990'lardan önceki göç hareketleri, ağırlıklı olarak ekonomik motivasyonlarla gerçekleştirilmiştir ve kente yeni gelen göçmenlerin, kentsel yaşamda var olabilmek için sahip oldukları belirli bir sermaye birikimleri vardı.

Ancak zorunlu göç sürecini belirleyen koşullar, yerinden edilen insanları sadece ekonomik anlamda, dezavantajlı pozisyonlara yerleştirecek bir sermayesizlikle baş başa bırakmadı. Köksüzlük ve kaybolmuşluk hissi, kentsel alanda yeni bir başlangıç yapmak için ihtiyaç duyulan beşeri ya da kültürel sermaye kaynaklarından mahrum kalmak gibi durumlarla karşı karşıya getirdi.

Türkiye’de sürekli yaşanan bu göçlerin ve zorunlu göçlerin neden olduğu karışıklıkların, düzensizliklerin, olayların engellenebilmesi ve güvenli yaşam alanlarının kontrol altında tutulabilmesi için, devletin –otoritenin- bazı önlemler alması, düzenlenebilecek bir sistem sayesinde göç eden Kürt kökenli grupların neden olduğu, bu yaşanan veya yaşanabilecek olayları engellemesi gerekmektedir. Bu sistem sayesinde küçük çocukların sokaklarda propagandalara, eylemlere karışması engellenmeli, eğitim – öğretim hayatlarına devam etmeleri sağlanmalı, ailelerin geçici işlerde değil de kalıcı ve güvenli bir ortamda çalışmaları sağlanmalı, yaşadıkları kente ve mekânlara entegrasyonları konusunda daha profesyonel yardımlar almaları sağlanmalıdır. Hem göç eden bu grupların daha insancıl yaşamaları , hem de o kentte yaşayan yerleşik halk tarafından ötekileştirilmeden yaşamlarına devam etmelerine imkanı tanınmalıdır. Verilerin izin verdiği ölçüde geçmişten başlayarak günümüze kadar istatistikler oluşturulmalı, yetkili karar organlarınca, konusunda uzman olmuş kişilerce ve akademisyenlerin önerileri doğrultusunda bir strateji belirlenerek sistem kurulmalıdır. Bugüne kadar yapılmamış ama bundan sonra yapılırsa , ileriki kuşakların şu anda yaşananların aynılarını yaşamaları engellenmiş olacaktır.

Ankara Büyükşehir Belediyesi’nin faaliyetleri incelendiğinde, gerek Ankara Büyükşehir Belediyesi’ne ait haftalık haber bülteninden, gerekse internet sitelerinden, Ankara’ya göç eden Kürt Kökenli grupların Ankara kentine entegrasyonları için ayrı bir politikalarının bulunmadığı görülmektedir. Mülakatlara katılma talebimi de geri çevirmeleri böyle bir olguyu görmezden gelmelerinin ve yok saymalarının göstergesidir.

Konu ile ilgili görüşlerini ve tecrübelerine bağlı olarak önerilerini almak üzere, valilikle, yerel yönetimlerle, sivil toplum kuruluşlarıyla ve akademisyenlerle, hazırlanan sorular çerçevesinde mülakatlar yapılmış ve yapılandırılmış 7 adet soru sorulmuştur.

Yapılan görüşmelerde, yöneltlen sorulara alınan cevaplar, kişilerin tecrübelerine bağlı olarak, tamamen kişinin kendi düşünce ve görüşlerini yansıtmakta olup, çalışmakta oldukları kurumları bağlamamaktadır.

Ankara'nın başkent olduğunu ve çeşitli kökenlere sahip büyük bir nüfus barındırdığı gerçeğinden yola çıkarak, bu insanların kentin dokusuna zarar vermeden, kente daha hızlı ve kolay adapte olabilmelerini sağlayacak projeleri hayata geçirmeleri gerekmektedir. Bu projelerin oluşturulabilmesi için bazı ilkelere ve politikalara ihtiyaç duyulabilmektedir.

Mülakatların ve Araştırmalarımın sonuçlarından hareketle, Ankara ilinde eksik olduğunu düşündüğüm hususlarda, önemli önerilerde bulunulacaktır :

- 1- Kentsel hayata entegrasyon konusunda eğitimli uzman kişilerden oluşan bir oluşum yapılanmasına gidilebilir.
- 2- Özellikle çocukların eğitimi, kadınların Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesi konusunda yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin eşgüdüm içerisinde çalışmaları sağlanabilir.
- 3- Göç eden Kürt kökenli insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerde ivedilikle ihtiyaç duyulan sağlık ve psikolojik destek ihtiyacını karşılayacak nitelikte çalışmaların yapılması, göçün neden olduğu olumsuz etkilerin belli ölçüde önüne geçilmesi sağlanabilir.

- 4- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde hizmet üreten sivil toplum kuruluşlarının sağlık, eğitim, istihdam gibi faaliyetlerini daha etkin kılabilmek için yerel yönetimler insan kaynağı takviyesinde bulunabilir.
- 5- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde kalifiye olmayan insanların istihdam edilebilecekleri iş alanları yaratılabilir ve bu tür yatırımlar devlet tarafından özendirilebilir.
- 6- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde yer alan ilköğretim okullarında öğrenciler için, Yerel Yönetimler tarafından ücretsiz okul kıyafetleri ve öğrencilerin temel gıda ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ücretsiz yemek verilebilir. Bu okullarda okuyan çocukların sosyal aktivitelere katılımı üst düzeye çıkarılabilir.
- 7- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde tiyatro, sinema, spor salonları, el işi salonları, bilgisayar odaları, kütüphane gibi olguları içinde barındıran kültür merkezleri oluşturulabilir.
- 8- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde, yerel yönetimlerin temsilcilerinin bulunduğu bir merkezin olması ve bu insanların bu yetkililere kolayca ulaşabilmeleri sağlanabilir.
- 9- Kürt kökenli grupların bulunduğu bölgelerde, Emniyet güçlerinin de gerekli düzeyde hizmet vermesi ve bu insanların kendilerini güvende hissetmeleri sağlanabilir.
- 10- Bu önerilerin faaliyete geçmesi için, öncelikle Ankara Büyükşehir Belediyesi, bu sorunu görmezden gelmemeli ve bir an önce bu insanların Ankara kentine entegrasyonlarını kolaylaştıracak ölçüde harekete geçmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

AKGÜR, Zeynel Gökçe , **Türkiye’de Kırsal Kesimde Kente Göç ve Bölgelerarası Dengesizlik (1970-1993)**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.

AKKAYAN, Taylan, **Göç ve Değişme**, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979.

AKKUM, Musa, “Etnik Kümeler Küreselleşmeden Nasıl Etkilenecek ?”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

AKSOY, Nazan, “Çokkültürlülük Üstüne”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

ALPER, Ahmet Murat, **İşçi Dövizlerini Belirleyen Makro Ekonomik etkenler: Türkiye Örneği**, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2005.

AYAN, Mesut, **Sanayinin Kentleşmeye Etkisi, Seydişehir Örneği**, İzmir, Ege Üniversitesi GSF Yayınları, 1982.

AYATA, Ayşe Güneş, **Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik**, N. BİLGİN (der.), “Kentsel Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Etnik Kimlik” , İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 2001.

AYDINGÜL, İsmail ve Ahmet İÇDUYGU, İbrahim SİRKECİ , “Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketine Etkileri”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı - Bolu-Gerede 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

BÜMİN, Kürşat, **Demokrasi Arayışında Kent**, İstanbul, İz Yayıncılık, 1998.

ÇOLAK, Aytül ve Ayhan GENÇLER, “Türkiye’den Yurtdışına Beyin Göçü: Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, **Kocaeli Üniversitesi I. Ulusal Bilgi, Yönetim ve Ekonomi Kongresi**, İzmit, 2002

ENSAROĞLU, Yılmaz, “Modernleşme Sürecinde Çokkültürlülük”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

ERDOĞMUŞ, Zeki , “Türkiye’de Kırdan Kente Göçün Sosyal Temelleri”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilim Dergisi** , Cilt 3, Sayı 2, 1989.

ERIKSEN, Thomas Hylland, **Ethnicity, Race , And Nation**, GUIBERNAU Montserrat ve REX John (der.), “The Ethnicity Reader: Nationalism, Multiculturalism, and Migration”, Cambridge, Polity Press, 1997.

ERIKSEN, Thomas H, **Ethnicity And Nationalism, Anthropological Perspectives**, London, Pluto Press, 1993.

ERKAN, Rüstem , **Kentleşme ve Sosyal Değişme**, Ankara, Bilim adamı Yayınları, 2002.

GANGULY , Rajat ve Raymond C. TARAS, **Understanding Ethnic Conflict**, The International Dimension, New York, Longman Inc., 1998.

GÖKTÜRK, Atilla ve Sevilay KAYGALAK, **Göç ve Kentleşme**, Ankara, 1999.

GÖNÜLLÜ, Müzeyyen , “Dış Göç”, **Eğitim Fakültesi Dergisi**, Pamukkale Üniversitesi Yayınları, Sayı:1, 1996.

GÖRMEZ, Kemal, **Kent ve Siyaset**, Ankara, Gazi Kitapevi, 1997.

GÜL, Songül Sallan, “Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, **İnsan Hakları Yıllığı**, Cilt 23-24, 2002.

GÜVENÇ, Bozkurt , **İnsan ve Kültür**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1996.

HUMPHREY , Thomas Marshall ve Tom BOTTOMORE , **Yurttaşlık ve Toplumsal Sınırlar**, Ayhan KAYA (çev.), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006.

HUTCHINSON ,John , ve Anthony D. SMITH, **Ethnicity**, Oxford, Oxford University Press, 1996.

İNSAL, Ahmet, “Çokkültürlülük, Çokkimlilik, Çoğulculuk”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

İSBİR, Eyüp , **Kentleşme ve Metropolitan Alan Yönetimi**, Ankara, Atilla Yayınları, 1982.

İSBİR, Eyüp , **Şehirleşme ve Meseleleri**, Ankara, Baran Ofset, 1991.

KALAYCI, Hüseyin , “Etnisite ve Ulus Karşılaştırması”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi** , Sayı:44, 2008.

KARAMAN, Zerrin Toprak, **Kent Yönetimi ve Politikası**, İzmir, 2001.

KARTAL, Kemal, **Kentleşme ve İnsan**, Ankara, TODAİ Yayınları, 1978.

KARTAL, Kemal, **Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’de Kentleşme**, Ankara, 1983.

KAYA, Ayhan, “Türkiye’de İç Göçler Bütünleşme mi Geri Dönüş mü ? - İstanbul, Diyarbakır, Mersin- , İstanbul , İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları , 1. Baskı, 2009.

KAYA, Hasan, “Modernleşme Sürecinde Çokkültürlülük ve Türkiye”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

KELEŞ, Ruşen , **Kentleşme ve Konut Politikası** , Ankara, A.Ü. SBF Yayınları, 1984.

- KELEŞ, Ruşen , **SBF Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, TDK Yayını, 1980.
- KELEŞ, Ruşen , **Kentleşme Sürecinde Türkiye**, İzmit, KOSİAD Yayınları , 1996.
- KILIÇBAY, Mehmet Ali, **Şehirler ve Kentler**, Ankara, Gece Yayınları, 1993.
- KIRAY, Mübeccel, **Modern Şehirlerin Gelişimi ve Türkiye'ye Has Bazı Gelişmeler: Toplumbilim Yazıları**, Ankara, Gazi Üniversitesi İTİA Yayını, 1982.
- KURUBAŞ, Erol, “**Etnik Sorunlar: Ulus-Devlet ve Etnik Gruplar Arasındaki Varoluşsal İlişki**”, Doğu Batı Düşünce Dergisi, Sayı:44, 2008.
- KYMLICKA, Will , **Çokkültürlü Yurttaşlık: Azınlık Haklarının Liberal Teorisi**, Abdullah YILMAZ (çev.), İstanbul, Ayrıntı yayınları, 1998.
- LAÇİNER, Ömer, “Çokkültürlülük”, **Modernleşme ve Çokkültürlülük**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.
- LEE, Everett, “A Theory Of Migration”, **Theories of Migration**, ed. Robin COHEN, Cheltenham, Edward Elgar Publishing, 1996.
- ÖZBUDUN, Sibel, “Her Parlayan Altın Değildir yada Çokkültürcülük Üzerine Sesli Düşünceler”, **Avrupa Birliği ve Çokkültürcülük Yalanı**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2006.
- ÖZER, Ahmet, “Güneydoğu’da Kentleş(me)me Dramı”, **Görüş Dergisi**, Sayı 34, İstanbul, 1998.
- ÖZER, İnan, **Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişim**, Bursa, Ekin Kitapevi, 2004.
- ÖZYURT, Cevat , **Küreselleşme Sürecinde Kimlik ve Farklılaşma**, İstanbul, Açılım Kitabevi, 2005.

SARAN, Nephane , **Sosyal Antropoloji ve Etnoloji dergisi**, Sayı:4, 1986.

SENCER, Yakut, **Türkiye’de Kentleşme**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1979.

SEZAL, İhsan , “Göçler ve Şehirleşemeyen Şehirler”, **Toplum ve Göç**, Ankara, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, 1997.

SMITH, Anthony D. **Ulusların Etnik Kökeni**, S. BAYRAMOĞLU - H. KENDİR (çev.), Ankara, Dost Yayınları, 2002.

SMITH, Anthony D , **Milli Kimlik**, Bahadır Sina ŞENER (çev.), İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.

SOMERSAN, Semra , **Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk**, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.

STEINBERG, Stephen , **The Liberal Retreat from race since the Civil Right Act**, GUBERNAU Montserrat ve REX John (der.), “The Nature of Ethnicity in the Project of Migration”, Cambridge, Polity Press, 1997.

SÜHER, Hande, “Kentleşme ve Kentleşme Politikaları”, **Türkiye’de Kentleşme Türkiye’nin Sorunları Dizisi 7**, 1996.

ŞEN, Y. Furkan, **Globalleşme Sürecinde Milliyetçilik Trendleri ve Ulus Devlet**, Ankara, Yargı Basımcılık, 2004.

TANİLLİ, Server, **Yüzyılların Gerçeği ve Mirası**, İstanbul , Adam Yayınları, 1997.

TATLIDİL, Ercan , “Kent Sosyolojisi , Kuram ve Kavramlar”, **Sosyoloji Dergisi**, Sayı:3, İzmir, E.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, 1992.

TAYLOR, Charles, **Çokkültürlülük, Tanınma Politikası**, Amy GUTMANN (der.), “Tanınma Politikası”, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005.

TEKELİ, İlhan , “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi”, **Türkiye’de İçgöç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı - Bolu-Gerede 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998.

UNAT, Nermin Abadan , **Kökler ve Yollar, Türkiye’de Göç Süreçleri**, Ayhan Kaya – Bahar Şahin (der.), “Türk Dış Göçünün Aşamaları: 1950’li Yıllardan 2000’li Yıllara”, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.

ÜNER, Sunday , **Nüfusbilim Sözlüğü**, Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı: 22 (1), 1972.

YALÇIN, Cemal, **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Anı Yayınları, 2004.

YALÇIN, Cemal, “Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye’den Batı Avrupa Ülkelerine Göç”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi** , Cilt:26, Mayıs, 2002.

2023 BAŞKENT ANKARA , Nazım İmar Planı, Plan Açıklama Raporu, Ankara Büyükşehir Belediyesi, İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı, 2006.

EKLER LİSTESİ

- 1- Mülakat Soruları
- 2- Mülakat Çözümleri

MÜLAKAT SORULARI

- 1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?
- 2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?
- 3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?
- 4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?
- 5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?
- 6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?
- 7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI , BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR ?

FÜSUN ÇİÇEKÇİOĞLU
AVRUPA BİRLİĞİ
BÖLGESEL KALKINMA VE SINIRÖTESİ İŞBİRLİĞİ
SEKTÖR YÖNETİCİSİ

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Aslında genel bir başlık, kendi içinde bölümlendirerek anlatmalıyım ki, daha anlaşılabilir olsun. Kente göç Türkiye’de 1950’lerden itibaren sorun olmaya başlamış, 85’e kadar ki temel özelliği ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı göç olarak tanımlanabilir. 85’ten sonraki göç ise 85-95 arasındaki göç ise zorunlu göç olarak tezahür ediyor ve yerinden edilme olarak adlandırılması gerekiyor mutlaka ki, ikisini birbirinden ayırmak için. Bu dönemde olan göçün özellikleri oldukça daha farklı nitelikler arz ediyor. Ekonomik ve sosyal sonuçları olmakla beraber, ağırlıklı olarak politik nedenlerle yapılan ve zorlanmış göç olduğu için yarattığı sonuçlar ve travmalar daha farklı görülüyor. İki dönem altında inceleyecek olursak, dönemsel özellikleri bakımından, 95’ten sonra da, ekonomik ve sosyal nedenlerle göç devam ediyor, ama belirli özellikleri bakımından yarattığı sorunlar, birincisi destinasyon bölgesindeki yarattığı sorunlar, ikincisi de göç edenlerin kendisinin yaşadığı sorunlar. İkisinin birbiriyle karmaşması olarak özetlemek mümkün. Bu 50’lerden itibaren başlayan ekonomik ve sosyal nedenlerle olan göç tabi ki daha çok doğu ve güneydoğu bölgelerinden batıya doğru oluyor. Akış yönü bu şekilde ve yarattığı sorunlar temel olarak, hem göçü alan bölgede, hem de veren bölge de farklı farklı oluyor. Göçü alan bölgede ekonomik ve sosyal uyum sorunları, kentsel altyapının hem fiziki hem de sosyal altyapının bu göçü emmekteki zorlukları ve özellikle göç edenler açısından da uyum sorunları, kentin dokusuna entegrasyon sorunları olarak tezahür ediyor. Sadece göçü alan değil, Göçü veren bölgelerde de sorunlar yaşanıyor, nüfus kaybından kaynaklanan ciddi ekonomik zorluklar oluyor, tarımsal bölgelerden verildiği için bu göç daha çok, bu dönemde, o dönemdeki göçün yarattığı insan sermayesinin boşalması sonucu, üretime ve sosyal ilişkilere yansıyor. Zorunlu göç , yerinden edilme döneminde, özellikle

doğudaki ve güneydoğudaki güvenlik sorunları neden gösterilerek yapılan “köy boşaltmalar” gibi bir takım zorunlu olarak uygulanan politikalar nedeniyle, yaşanan yerinden edilmelerin yarattığı sorunlar çok farklı. Bu kişiler hem ekonomik sosyal göçün yarattığı sorunları yaşıyorlar, hem de ilave olarak yerinden edilmenin yarattığı ekonomik sosyal psikolojik her türlü travmatik sorun yaşıyor.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Kente göç edenlerin etnik kökeni, daha çok doğudan ve güneydoğudan göç yaşıyor, bu hem ekonomik ve sosyal nedenli göçte, hem de yerinden edilmeye bu şekilde yaşıyor. Dolayısıyla etnik köken bakımından da daha çok Kürt kökenli vatandaşların, Kürtlerin göçe zorlandığı ve ekonomik ve sosyal nedenlerle göç ettiklerini görüyoruz. Bu bakımdan da bu etnik kökenin yarattığı sorunlar, özellikle bahsettiğim ayrımlaştırma esasında düşünülmesinde yarar var. Ekonomik ve sosyal nedenlerle yaşanan göçlerde, tabi biraz daha kendi isteğine bağlı olarak, daha doğrusu göçün zamanını kendi belirleyebildiği için, o göçün zamanını belirleyebilmek ve göçün yarattığı süreci biraz daha yönetebilme özelliğine sahip olduğu için, kente entegrasyonu biraz daha kolay olabiliyor. Benimsenmesi de özellikle 1985’ten sonraki yaşanan sürece nazaren, kısmen daha kolay olabiliyor. Daha doğrusu ilk dönem göçün özelliklerinde, göçü yapanların etnik kökeni, göçü alan bölgede birincil sorun olarak öne çıkmıyor diyebiliriz. Böyle bir farkındalık, göçü alan bölgelerde göç edenlerle ilgili birincil özellik, göç edenleri tanımlama açısından, Kürt kökenli oldukları gibi bir tanımlama olmayabiliyor. Dönemin özellikleri gereği de, etnik kimliklerinden çok fazlasıyla ön plana çıkmadığı bir dönem olması itibarıyla, özellikle 1985’e kadar olan daha geniş bir döneme yayıldığı, daha farklı özelliklere sahip olan bir göç olduğu için , absorbe edilmesi daha kolay nispeten bir göç olduğu için, etnik kimlik birincil sorun olarak öne çıkmıyor diyebiliriz. Tabi ki bunun yarattığı birçok sorun, ekonomik zorluklar, gecekondulaşma gibi sorunlar var. Göçü alan bölgedeki temel direniş noktasının böyle bir şey olmadığını

söylemek çok yanlış olmaz diye söylemek yanlış olmaz sanıyorum. Fakat 85-95 arasındaki kitlesel yerinden edilmelerin sonucunda, bu yerinden edilenlerin yaşadığı psikolojik travmayla beraber düşünüldüğünde, özellikle de etnik kimlik politikalarının ve bilincinin arttığı bir döneme denk gelmesi itibariyle, göçü alan bölgelerde etnik kimliğe dönük, Kürt kimliğine dönük çok ciddi direnişler geliyor gözlemlerim kadarıyla. Bunun örnekleri de var aslında, özellikle batı bölgelerinde, bazı işyerlerinin Kürt kökenli vatandaşlara ait olana işyerlerinin saldırıya uğraması, zaman zaman arabalarının saldırıya uğraması, mahallelere dönük saldırılar yaşanması ve bütün bunların içinde de Kürt oldukları mesajlarının verilmesi gibi, toplumsal olaylar yaşandı. Dolayısıyla etnik kimlik, bu dönemden başlayarak ve sonrasına yönelik olarak ciddi biçimde, ayrıştırmaya, ayrımcılığa temel olan bir unsur olmuştur.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

60'lar 50'ler çok belirgin kitlesel göçlerin yaşandığı dönemler. Ekonomik ve sosyal bakımdan, Güneydoğu ve Doğu'daki bölgelerin görece az gelişmişliği. Dolayısıyla, oradaki ekonomik ve sosyal yaşam kurabilme zorlukları temel neden olmuş belli bir dönem. Daha sonraki dönemdeki en belirgin sebep, yerinden edilmeler olmuş, Kürt sorunun çözülmesi için izlenen politikaların bastırma ve şiddet yöntemi olmasıyla, böyle bir tırmanma izlenmiş. Tabi daha sonraki süreç, o yerinden edilmelerin, yavaş yavaş eriyerek kaybolduğu bir süreç, ekonomik ve sosyal nedenli göçler yine ağırlık kazanmaya başlamış. Dolayısıyla temel nedenler, ekonomik ve sosyal nedenler olarak özetlenebilir. Ama dönemselsel olarak yerinden edilme, Kürt sorunun çözümünde, Devletin izlediği politikalar olarak belirlenebilir.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Ekonomik ve sosyal nedenle göç edenlerin, tabi ki karşılaştıkları sorunlar , ekonomik ve sosyal uyum sorunları. Bunların arasında ciddi bir şekilde yer alan bir diğer sorun da, kentsel fiziki altyapının yetersizliğinden kaynaklanan barınma sorunları, bunun dışında sağlıkla ilgili sorunların çözümünde çok ciddi sorunlar yaşanıyor, eğitim sorunları yaşanıyor, bunun dışında tabi yine dönemsel olarak özelliklerine baktığımız zaman, belli bir dönemde özellikle kitlesel olarak göç eden gruplarda, çok ciddi psikolojik sorunlar yaşanıyor, bu sorunların adlandırılmasında bile zorluk çekildiği için çözümüne dönük önlemlerin alınmasında gecikme yaşanıyor. Bütün bunlarla bağlantılı düşünüldüğünde de , asıl meselenin bu göçle ilgili gerçeklerin kabullenilmesine dair bir sorun olduğunu söylemek çok yanlış olmaz. Çünkü bu tarz bir büyük kitlesel göçlerin yaşandığı ülkelerde, göçe dönük çok ciddi büyük önlemler alınmış. Bu önlemlerin arasında, kamu yönetimiyle, belediyelerin, yerel yönetimlerin işbirliğiyle bu sorunların çözülmesi yoluna gidilmiş. Fakat bizim ülkemizde, bu sorunların tanımlanması ve çözülmesi yoluna gidilmesi, biraz daha gevşek adımlarla izlenmiş. Bütün bunlardan kaynaklanan ekonomik, sosyal sorunlar, fiziki altyapının uyumsuzluğu, sosyal altyapının zorlukları, bunlara uyum sağlamanın zorlukları, eğitim sorunları, sağlık sorunları, bütün bunlarla birlikte büyüyen diğer sorunların yanı sıra ve belki hepsinin de öncesinde gelen bir “ana dil “ sorunu yaşanıyor. Özellikle bu 85 sonrası dönemde göçe zorlananların çoğu, köylerinden bazen 24 saat içinde boşaltılarak göçe zorlandıkları için, çoğunlukla ne yeterli eşyalarını alabiliyorlar, ne herhangi bir şekilde köyleriyle olan bağlarını düzenleyerek ayrılabilirler, hiçbir şekilde bir hazırlık olmaksızın ve çoğu da ana dillerinden başka bir dil bilmeden büyük kentin içinde yaşamak durumunda kalıyorlar. Dolayısıyla ana dille ilgili sorunlar, bütün bu sorunların yanı sıra çok ciddi bir sorun olmaya, özellikle belli bir dönemden sonra başlıyor. Yaşlıların çoğu, Kürtçe dışında bir dil bilmiyor, dolayısıyla sağlık sorunlarını anlatabilmeleri için yeterli dile sahip değil ve belli bir dönemde, özellikle bu köy boşaltmalardan kaynaklanan

zorunlu göçle gelenler potansiyel terörist olarak görülüyorlar. Çok yanlış bir algıyla kabullenilmiyorlar. Toplu mekânlarda, otobüslerde yanında Kürtçe konuşanlara potansiyel terörist olarak ve kötü olarak bakma çok fazlalaşabiliyor.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Yerel yönetimlerin, her şeyden önce göçle ilgili bir politikalarının olması gerekiyor. Her yerel yönetimin kendisinin yapabileceği bir şey değil, ulusal bir yönlendirme gerekiyor, bir stratejinin belirlenmesi gerekiyor. İç göçle ilgili bir politika olması gerekiyor. Bu politikaların çoğu ülkelerde var ancak Türkiye’de bazı şeyler gidişatına bırakılmış. Bu konuda ciddi adımların atılması gerekiyor. Ve ciddi bazı stratejilerin geliştirilmesi gerekiyor. Yerel yönetimlerin, topluma en yakın yönetim olması sebebiyle, sorunların belirlenmesinde ve stratejilerin belirlenmesinde birincil düzeyde sorumlu olmasını sağlayacak bir düzenleme gerekiyor. Bu sorunların çözümünde yerel yönetimlerin hem kaynakları hem de yaklaşımları yeterli olmayabilir. Bu konuda kamunun, merkezi yönetimin desteği ve birlikte çalışması gerekir. Yerel yönetimlerin sorunların belirlenmesinde ve stratejilerin oluşturulmasındaki birincil derecede sorumlu merkezler ve merciler olması gerektiğini düşünmek mümkün. Bu konuda bizim uyguladığımız iki adet projemiz bulunmakta. Birincisi doğu illerinde uygulanan, diğeri de batı illerinde. EKOSEP VE İGEP. Göç veren ve göç alan iller şeklinde değerlendirmek mümkün olabilir. Pilot projeler olarak başlandı ve oldukça başarılı sonuçları oldu.

Temel olarak yapılması gereken tek şey, bir göç politikasının olması ama ulusal düzeyde olması gerekmektedir. Bu politikanın belirlenmesinden sonrasında da, yerel yönetimlerin bu politikaların doğrudan uygulanmasıyla ilgili ana odaklar olması nedeniyle, kendi stratejilerini kendi illeri çerçevesinde mutlaka yapmaları gerekiyor. Bu 10 yıllık hedefler doğrultusunda olabilir, daha uzun olabilir ama mutlaka göçle ilgili bir

politikalarının olması gerekiyor. Çünkü büyük göç dalgalarının ne zaman olacağına ilişkin bir öngöründe bulunmak mümkün olmuyor. En azından eldeki verilerle mevcut bir göç politikası oluşturulabilirse, bu stratejinin alt bir takım önlemleri değişik süreçlerde düzenlenebilir.

Fiziki alt yapıyla ilgili ne tür bir yatırım politikası uygulanması gerekiyor, sosyal – beşeri altyapıyla ilgili neler yapılması gerekiyor, bütün bunların iyice düşünülüp tasarlanması lazım. Bunların yöntem olarak tepeden inmeci bir şekilde değil, doğrudan doğruya göç sorununu yaşayanlarla birlikte belirlenmesi gerekiyor, yani katılımcı bir yöntemle belirlenmesinde çok büyük bir yarar var. Kent konseylerinin aktive edilmesi bizim projelerin önemli çıktılarından biri olarak belirlenmişti. Kent konseyi bir yerde insanların, o şehrin sakinlerinin kendilerini dile getirebilecekleri yerler.

Sivil toplum örgütlerinin, devletin belirlediği politikalarda bir paydaş olarak yer alması gerekiyor mutlaka. Çünkü bu konularda, en kökten gelen, temelden, alttan gelen talepleri doğrudan oluşturabilecek kanala akıtabilecek olan sivil toplum örgütleri mevcut. Dolayısıyla bahsedilebilecek temel şey, bu politikaların, yerel yönetimlerin politikalarını belirlerken doğru paydaşlara ulaşma konusunda istekli olmaları. Tabi bir de yerel yönetimlerde şöyle sorunlar yaşanabiliyor, oluşturulan kapasitenin sürdürülür olmasını sağlamak bazen zor olabiliyor, yani çabuk değişebiliyor yerel yönetimlerde politikalar da, kadrolar da. Onun önüne geçmek için kalıcı bir model kurmak gerekiyor, yani oluşturulacak stratejilerin uygulanmasıyla sorumlu olan birimlerin kalıcılığını ve sürdürülebilirliğini sağlamak da diğer bir önemli sorun olarak önümüze çıkıyor.

6 VE 7. SORULARI BİR YEREL YÖNETİCİNİN CEVAPLAMASI DAHA UYGUN DİYE DÜŞÜNÜYORUM.

ERHAN ARAS

YENİMAHALLE BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Kente göçün yarattığı en belirgin sorunlar; barınma, istihdam ve adaptasyon sorunudur.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Göç eden etnik grupların karşılaştığı sorunların başında kültür şoku gelmektedir. Göç eden insanların alışmış oldukları iklim, yemek, örf ve adetler , sosyal değerler gibi birçok kavram kentlerde çok farklıdır. Bu, tamamen farklı olan hayata adapte olmak her zaman mümkün olmamakta ve uyum sürecini yavaşlatmaktadır.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Tarımda makineleşmenin yaygınlaşması ile işsizliğin oluşması, tarım alanlarının miras yoluyla küçük parçalara ayrılması, eğitim, sağlık ve altyapı hizmetlerinin yetersizliği, iş imkanlarının neredeyse hiç olmaması gibi nedenler tüm kırsal alanların ortak nedenleri arasındadır. Ancak tüm bu nedenlere ek olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinden gerçekleşen göçlerde özellikle 1980 yılında artış gösteren terör olaylarının etkisinin büyük olduğu görülmektedir. Bunun dışında bölgedeki feodal yapı ve kan davaları da Güneydoğulu halkı göçe iten karakteristik nedenlerdendir.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Çoğunlukla toprak yetersizliği, terör, işsizlik ve geçim sıkıntısı gibi nedenlerle kente göç eden ailelerin yaşadığı ilk ve en önemli sorun barınma sorunudur. Özellikle Kürt aileler, göç edilecek yerlerin belirlenmesi, kentte

yerleşecek semt, oluşturulacak konut ve iş bulmak konularında büyük ölçüde, daha önce göçmüş akraba ve hemşehrileri ile kurdukları ilişkilerden yararlanmaktadırlar. Ancak bu yine de kentlerdeki barınma ve istihdam sorunlarına kalıcı bir çözüm teşkil etmemektedir.

Kentte dayanışma içerisine giren etnik grupların belirli yerleşim alanlarında bir arada yaşadıkları ve geldikleri bölgenin kültürel öğelerini yaşattıkları gözlemlenmektedir. Bu da göç eden grubun kent yaşamına adaptasyonunu zorlaştırmakta hatta bazen imkânsız kılmaktadır.

Kent yaşamındaki çekirdek aile modelinden uzak olan gruplar kalabalık olan geniş ailelerinin geçimini karşılamakta güçlük çekmektedirler. Bu nedenle çocuk yaştaki aile bireyleri de çalışma hayatına katılarak ev ekonomisine katkıda bulunmaya çalışmakta ve ne yazık ki eğitimleri yeniden sekteye uğramaktadır. Bu da çocuk suçluluğunun artmasına neden olmaktadır.

5, 6, 7. SORULARA CEVAP VERİLMEMİŞTİR.

MEHMET BÜYÜKTAŞ

ANKARA VALİ YARDIMCISI

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Göçün yarattığı sorunların başında, genelde, küçük kentlerden bilhassa kırsal alandan büyükşehirlere gelen insanların entegrasyonu, yani geldikleri yerdeki toplumla uyuma sorunu vardır. Bunun dışında, eğitim öğretim sorunu gelmektedir. Küçük kentlerden büyük şehirlere gelen insanların ekserisi eğitim seviyesi düşük insanlardır. Ancak göç ettikleri bilhassa büyük şehirlerdeki eğitim seviyesi, genelde ülke ortalamasının üstündedir. Dolayısıyla , eğitim seviyesi ülkenin genelinin ortasında hatta üstünde olan bir ortama gelen , eğitim seviyesi düşük insanlarımız, oradaki insanlarla anlaşmakta güçlük çekerler. Bunun dışında 3. Bir sorun olarak, büyük kente gelen insan genelde bir özentiye kapılarak kente gelmektedir. Gelmeden evvel kentte kalacağı yeri ve işini ayarlayamadan gelmiştir. Geldiği kentte ya kırdan bayırda bir inşaatın namüsaıt ortamında veya bir tanıdığıının akrabasının yanında kalmaktadır. Yanında kaldığı akrabası genelde kendisi gibi düşük gelirli bir insandır. Müsaıt ortamı her zaman bulamayabilir, mevcut konutu akrabasının kendine ya yeter ya yetmez, bir de taşradan gelen bir akrabası bir yakını aralarına girince ister istemez o konutta barınmakta zorluk çektikleri gözlenmektedir. Kente göçün doğurduğu belli başlı sorunlar bunlardır, bunun daha alt sorunları da bulunabilir.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Kente göç eden grupların etnik kökeni, eğer göç ettiği kent, geldiği çıktığı küçük kent veya kırsal alanının etnik kökeni ile uyum sağlıyorsa , ne göç eden için ne göç ettiği yerdeki insanlar için pek fazla bir sorun olmayabilir diye düşünülebilir. Ancak geldiği yer büyük bir şehir olduğu için, o büyük şehirdeki bütün insanların hep kendisinin göç ettiği köy küçük şehir veya

bölgedeki insanlar olmayacağını da kabul etmek gerekir. Elbette , küçük kentlerden bir büyük şehre göç eden insanımız, kendisiyle , uyum sağlayabileceği insanların yanına gelmektedir, onların yanında kalmaktadır, daha ziyade onlarla teşrik-i mesai de bulunmaktadır, ama bu onun onlardan başka kimselerle etnik kökeni farklı olan insanlarla karşılaşmayacağı anlamına gelmez. Dolayısıyla , etnik kökeni farklı insanlarla karşılaştığı zaman, eğer gerek yeni göç eden insanımı ve gerekse geldiği yerde karşılaştığı insanımız kültür seviyeleri yüksek değilse bile yeterli ise karşılaşmaları, karşılaştıkları zaman, müzakere edecekleri sorunları anlayışla karşılayabilir ve sorunsuz meseleleri aşabilirler. Ancak gerek yeni göç eden insanımız , gerekse karşılaştığı geldiği şehirdeki yerleşik insanımız, meselelere ideolojik noktadan bakarlarsa aralarında anlaşmanın sağlanması güç olacaktır, hatta bu zaman zaman anlaşmaya değil , çatışmalara sebep olabilmektedir.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Kente göç eden, farklı etnik kökenden, özellikle Güneydoğulu Kürt grupların kente göç etme sebeplerini bir bir sıralamak hem pek mümkün değildir hem de pek inandırıcı değildir diye düşünüyorum. Zira göç eden insanın ne sebeple göç ettiği kendinde saklıdır. Göç sebebini bazen açıklar bazen açıklamaz. Açıkladığı veya açıklayacağı sebepler genelde işsizlik, işsizliğin neticesi açlık, geçim zorluğu ve eğitim imkânlarını yeteri kadar bulamamasıdır. Bu açıklayabildiği sebepler, hemen herkesçe bilinen sebeplerdir. Bunun dışında, kendince, saklı olan sebebi bilmek her zaman mümkün olamamaktadır. Bunlar içinde en belirgin sebep olarak, benim kanaatimce aç karnını doyurabilme, kendi yaşamını devam ettirebilmesine yeterli gelir sağlayacak bir iş bulabilmedir denilebilir.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Genelde, bir başka kente göç eden, diğer insanlarımızın karşılaştıkları sorunlarla hemen hemen aynıdır. Ancak Kürt vatandaşların, eğer Türkçe bilmiyorlarsa, ve bir bakıma Kürtlük, Kürtçülüğe şartlanmışlarsa, vardıkları yer insanlarıyla ideolojik çatışmalara, çarpışmalara girmeleridir diye düşünülebilir.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Yaptıkları bir takım çalışmalar vardır, ancak bu çalışmaları da sadece ve sadece büyük kentlere göçen Güneydoğulu Kürt gruplara mahsus çalışmalar olarak görmemek lazımdır. Zira büyükşehirlere gelen insanlarımız, Güneydoğulu Kürt gruplar değil, Kürt olmayan, Türk, Çerkez, Abaza veya başka etnik kökenden gelen insanlarımız da vardır. Dolayısıyla yerel yönetimlerin yapmakta oldukları çalışmalar, belli bir etnik kökenin o şehre intibakı değil, o şehre gelen değişik etnik kökenlerde olan insanların, o şehre uyum çalışmalarıdır. Neler yapmalıdır sorusuna gelince de, şehirde, o şehirde, daha önce gelmiş, yerleşik duruma geçmiş insanlardan ziyade, yeni gelen insanları, sorunsuz bir şekilde o şehre alışabilmeleri için onlara, ilk etapta belki bir geçici barınma yerleri ve giderek daimi bir iş ve kalma yerleri temin etme yolunda olmalıdır. Taşradan büyük kentlere gelen insanları, sorunlarının çözümüne özel bir büronu kurulması, belki ideal bir çözüm olarak düşünülebilir ancak, taşradan büyükşehirde gelen insanların sorunu da , o şehirde daha önceden gelmiş veya doğmuş büyümüş ama yeterli aş bulamamış, iş bulamamış insanların sorunları da bir paralellik arz etmektedir, hepsi sosyal sorunlar anlamı altında toplanabilir. Dolayısıyla, ama belediyelere ama vilayetlere müracaat eden insanların sosyal sorunlarına çözüm büroları adı altında kurulan bürolar, zaman içinde kendilerine müracaat eden insanların diğer sorunlarını çözdüğü gibi taşradan gelen insanlarımızın sorunlarını çözmekte de yardımcı olabilirler.

6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Ben bir vali yardımcısı olarak genelde cevaplandırabilirim, belediyelerin bu sorunların çözümü için yapmakta oldukları belki şehirlerin gelişmekte olan bölgelerinde , kente göç eden insanlara bu meyanda dar gelirli vatandaşlarımıza uzun vadede, ödenmek üzere verilebilecek sosyal konutlar yapmak, insanları o sosyal konutlara yerleştirtinceye kadar belki açacakları aş evlerinde geçici barındırma yerlerinde barındırmak şeklinde olabilir diye düşünüyorum.

7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI, BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR?

Belediyeler ve valilikler, takdir edileceği üzere, imkânları nispetinde uygulayabilmektedir. Her bir sorunun çözümü sadedinde atılacak adımlar ister istemez bir maliyeti gerektir. Düşünün ki, bir belediyenin veya bir vilayetin bu sorunlara ayırabileceği kaynak, bir farz üç birim diyelim, eğer o şehre göç edecek insanlarımızın sorunları beş birimlik bir maliyeti gerektiriyorsa, ya o sorunların bir kısmını ertelemek veya mevcut üç birimlik maliyetle bulunabilecek çözümleri, gelen insanların hepsine paylaştırmak gelmektedir.

NECATİ UYAR
ŞEHİR PLANCILARI ODASI

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Kentte göçün yarattığı sorunları belki ikiye ayırmak gerekir. Kentte yarattığı sorunlar açısından, bir gelen nüfusun nasıl yerleştirileceği planlamanın sorun alanlarından bir tanesi. Bir hesaplama yapıyorsunuz planlama kararlarını verirken, belirli bir nüfus öngörüyorsunuz, kente hangi yıl ne kadar insan, doğal artışlarla yada alacağı göçlerle ne kadar insanın gelebileceği tahmin ediyorsunuz. Bu tahminin dışına çıkıyorsa göçler, ani oluşuyorsa, farklı gelişmelerden kaynaklı ani göçler oluşuyorsa, bir kere hazırlıksız yakalanıyorsunuz. Dolayısıyla Türkiye açısından bakıldığında bir bu yanı var, kentler hazırlıksız yakalanıyor. Yani, Su kadar insan göç edecek, ben buna hazırlık yapayım, söyle de bir yer hazırlayım diye bir anlayış eskiden beri yok. Buna hazırlıklı bir sistem yok. Diğer taraftan göç eden insanlar, yoksul kesimden gelen insanlar, dolayısıyla bu gelenlerin imarlı yerlerde yerleşmesi de çok düşük oranda bu insanların, kentin çeperlerine ya yeni gecekondu oluşumuna yada var olan yerlerde kiracı olmaya yöneliyorlar ilk zaman. Tabi diğer taraftan onları zorlayan başka bir şey, bir arada olma arayışı var, sizin yönlendirdiğiniz yere de gitmek istemiyorlar. Kendi seçtikleri yere gitmek istiyorlar, bu da gayet normal. Kırsal alandan geliyor çok dar bir çevreden geliyor, yardımlaşmanın dayanışmanın olduğu bir yaşam biçimini bırakıp da geliyor, kentin içinde de bu arayış içinde oluyor, mekânsal açıdan bakıldığında gerçekten iste, bunların yer seçimini yönlendiremiyorsunuz, bunlara hazırlıklı değilsiniz, kentte yarattığı önemli sorunlardan biri bu, diğeri tabi göçle gelen nüfusun istihdamı sorunu, o ikinci bir sorun ortada , gelen kişiler kalifiye değil, doğrudan kentte bir ise adapte olmaları çok zor, özellikle kente geldiğinde o kentin, eğer Ankara gibi sanayi kenti olmayan bir kentse, yanı ağırlıklı bir sanayi kenti değilse, sanayi işçiliği çok yoğun değilse, is bulmaları da daha zor oluyor, farklı sektörlerde daha marjinal işlerle bu sefer uğraşmaya başlıyorlar, istihdamı bu insanların işgücüne dönüşmesi de diğer önemli sorun, kentler açısından bence.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Aslında dezavantajlı başlıyorlar kente geldiklerinde zaten. Diğer taraftan eğer etnik köken, zaten ilk soruda söylediğim gibi, sizin yönlendirdiğiniz yere gitmiyorlar, kendi istedikleri yere gidiyorlar, o yeri tercih etmelerinden biri de aslında bu etnik köken. Hem dayanışma arayışı, hem de dışlanmadan korkma gittiği yerlerde. Maalesef son yıllarda özellikle Kürtler açısından kentlerde böyle bir sorun var. Kürt esnaftan alışveriş yapmamaya varan, dışlamaların yaşandığını artık kentlerde görüyoruz. Şundan da kaynaklanıyor olabiliyor, iş bulamayanlar insanlar geldiğinde, sadece Kürtler için değil, o kente dışarıdan gelen yabancı, Türkiye'nin içinde herhangi bir kentten herhangi bir kente göç edenler açısından, yerleşik olan halk olumsuz bir olay olduğunda yanlışlıkla onlardan biri bir suç işlemişse, yoğun bir tepki oluşuyor. Normalde kendi içinden, o kentin yakınından göç etmiş olan, yada kentte yaşayanlardan biri suç işlediğinde böyle bir kitlesel tepki görmüyoruz. Ama göç edenlerin içinden doğal olarak onlarında içinden suçlu insanlar çıkıyor, ve bu sefer suçsuz olan çoğunluğun üzerinde sanki onlar da hep birlikte suçu işlemiş gibi Kürtler yaptı gibi bir tepkinin de oluşabildiğini görüyoruz. Çok tehlikeli bir süreç . Bu etnik kökenleriyle göç edenlerin yaşadığı önemli sorunlardan biri. Siz hiç habersiz bir şekilde bulunduğunuz evin taşlanmasıyla karşı karşıya da kalabiliyorsunuz. Kendini bilmez birinin işlediği bir suç nedeniyle, bu hemen etnik kökene dayandırılıp, buradan bir suçlamaya dönüşebiliyor, en vahim gelişmelerden bu herhalde.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Tabi göçün eskiden beri bilinen nedenleri var, kırsal alanda artık ekonomik olarak yaşama şartları zorlaştığında, insanların daha iyi koşullara erişmek için göç etmesi, eskiden beri var olan nedenlerden biri. Kan davası vs. benzeri bir takım unsurlar nedeniyle göç etme de çok yaygın. Anadolu da var,

güneydoğu da da var, Kürt nüfusun önemli bir bölümü de böyle bir nedenden dolayı göç etmişti geçmişte . herhalde son yıllardaki en önemlisi köy boşaltmalar. Zorunlu göç. Artık orada hayvancılık yapan bir insan yaylaya çıkamıyorsa, hayvancılık yapamıyorsa, geçimini sağlayamıyorsa, bir çözüm bulmak zorundadır. En yakın çözümde üst kademedeki ilk kente ya da daha uzaklara İstanbul'a, Ankara'ya İzmir'e gitmektir. Etnik kökenden bağımsız olarak göçlerin var olan herkes için geçerli olan sebepleri ekonomiktir. Son zamanlarda bu işin içine biraz da özellikle Kürtler açısından bakıldığında köy boşaltmalar, yaylaların kapatılması gibi nedenlerle son 20 yılda özellikle çok ciddi bir göç yaşandı, bütün kentlerde bundan payını aldı. Su andaki en belirgin sebep, son 20 yılın en belirgin sebebi bence, yaşadıkları yerde artık yaşamalarını sürdüremez hale gelmeleri. İzlenen politikaların da bunu desteklemesi, hayvancılık zor durumda, ama özellikle Kürtler açısından bakıldığında hayvancılık yapacakları alan , mekan bırakılmadı. Bu son zamanların en belirgin göç nedenlerinden bence, köy boşaltmalar ve çevresinde alan , açık arazi ye çıkılmanın, yaylalara çıkılmanın yasaklanması en önemli neden.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

En çok karşılaştıkları , göç eden insanların kente adapte olması gerekir. Uyum sağlaması gerekir ama bu uyumu sağlayabilmesi için karma yapının olduğu yerlerde yaşaması gerekir. Ancak giderek oralarda barınamaz duruma getirilmeleri göç edenlerin, uyum sağlamalarının zor olması, hep kendi mahallelerini oluşturmaya yöneliyor. Dayanışmanın olduğu yerlere insanlar gidiyor, aynı kahvede olmak istiyor, bir araya gelmek istiyor, konuşmak istiyor. Belki dili bilmiyor, Türkçe bilmeyen bir sürü kadın göç ediyor. Özellikle kadınlar açısından zor bir durum, konuşacak komsusu bile olmayabiliyor. Dolayısıyla, kendi mahallerinde yada kendi dilini anlayan insanların olduğu mahallelere göç ediyor, oralarda yaşamak istiyor. Tabi bu da orda yaşamak kente uyumu zorlaştırıyor diğer taraftan. Bence en önemli sorun yeni bir yere yerleşmeye geliyorlar, orda yaşamaya başlayacaklar,

bundan sonra hep orada yaşayacaklar belki ama orali olamıyorlar, kendi göç ettikleri yerdeki özelliklerini taşıyorlar. Bu Türkiye’den yurt dışına göç edenlerin bir bölümünün yaşadığı sorun. Dil , aslında burada bakılsa, olayı anlamak için, en iyi örnek belki Almanya’ya Avusturya’ya göç eden Türkler. Ne yaşadılar nasıl yaşadılar, benzer bir şeyi buraya göç eden Kürtler için de düşünmek gerekir. Türkçe’yi hiç bilmeyen bir , erkeklerin çoğunun dışarıda bir şekilde biliyorlar öğreniyorlar ama, kadınların o kentte nasıl yaşayacağını dikkate almak gerekir. Bence temel sorunlardan biri bu, diğer sorun da iş bulamıyorlar, yoksulluktan kurtulmak için geldikleri kentte çok daha başka sorunlarla karşı karşıya kalabiliyorlar. Uyuşturucu bağımlılığı, uyuşturucu belki parayla bulunabiliyor ama tiner , bali gibi, çocuklarda kötü alışkanlıklar, eğitimini sağlayamıyor, okula gönderemiyor bu sefer çok farklı nesile doğru dönüşüyor, herhalde çocuklar açısından da önemli bir sorun var göç edenler için.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Neler yapmalıdır, bir kere önce kabul etmelidir, kabul etmeden bu sorunu çözme şansları yok, sunu kabul etmesi gerekiyor, göç eden insanların içinde, Türkçe bilmeyen insanlar olduğunu kabul etmesi gerekiyor, bunun tedbirini alması gerekiyor ülkenin, Kürtçe televizyon yayını başlatarak bu işi çözmek mümkün değil, dilini konuşabileceği bir olanak sağlıyor musunuz yada Türkçe’yi öğrenebileceği bir olanak sağlıyor musunuz orada, o eğitimleri verebiliyor musunuz. İş olanaklarını yaratabiliyor musunuz, burada sorunların çözümü için temel gerekçe ekonomik olduğu için her ne kadar zorla boşaltılmış da olsa köyleri geldikleri yerde yaşayabilmek için bir iş yapmak zorundalar, bunun çözülmesi gerekiyor. Ama buna ilişkin ben belediyelerin çok , yerel yönetimlerin elinde de gücü olduğunu düşünmüyorum iş olanaklarının geliştirilmesi açısından, kurslar eğitimler düzenleme konusunda özel bir çaba harcanması gerekir göç edenlere yönelik çalışmaların. Yaşadıkları toplumsal sorunlara yönelik, düzenli araştırmaların yapılıp , ne tür sorunlar yaşanıyor, nasıl çözülebilir, buna ilişkin düzenli araştırmalar

yapılması gerekir ama işte bunun için önce kabul etmesi gerekir, böyle bir olgu var, böyle bir Kürt nüfus göçü var, sorduğunuz da sorguladığınızda tabi sadece Kürtler değil, Çankırılılar da var, Yozgatlılar da Ankara'ya göçüyor. Onlarda var, onların da sorunu var gibi bir tepkiyle karşılaşabilirsiniz. Ancak onlar bu uyum sorununu Kürtler kadar fazla yaşamıyorlar. Bunu kabul etmek gerekiyor bence önce. Buna yönelik araştırmaları yapması , ortaya koyması gerekir belediyelerin. Devletin de buna çözüm arayışını geliştirmesi gerekir.

6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Bütün sorunların çözümü belediyelerin ve ilçe belediyelerinin sorumluluk alanında bence. İlçe belediyelerinin çok ciddi bir biçimde, kendi alanlarını araştırması, tanınması ve iyi analiz etmesi gerekir. Çekinmeden etnik kimlik üzerinden de gerekirse araştırmasını yapıp, ne tür sorunlar var, neye ihtiyaç var, bunların sağlanması gerekir. Farklı bir kültür gerekiyor, onu anlamak gerekir. Ankara'da yaygın olmayan, örneğin, güneydoğuya baktığımızda bir cenaze sonrasında yaşanan süreç seremoni çok uzun sürer, herkes gidip ziyaret eder, cenazenin çıktığı evde ciddi bir sorumluluk üstlenilir ve ciddi bir dayanışma söz konusu olur. Ama büyük kente geldiğinde böyle bir ortam da mekân da yoktur. Bunların karşılanabileceği ortak sorunlar yaşandığında kullanılabilecek mekânların üretilmesi gerekir. Bunun da sahibi ancak en yakındaki yerel yönetimdir, ilçe belediyesidir. Büyükşehir belediyesi değilse bile, İlçe belediyelerinin kendi ilçesindeki kişileri tanıyıp, bilip, buna göre mutlaka yapması gerekir. Diyarbakır'da, belediyelerin bu göç edenler için yaptığı bir anket sonucunda, bu hiçbir evde çamaşır makinesi yok, elektrik ödeyecekleri para da yok, o zaman çok basit bir sistem kurup, bu insanların geliş çamaşırlarını yıkayabilecekleri bir bina ve içinde çamaşır makinelerinin olduğu bir ortam sağlamıştır. İhtiyaçlar doğrultusunda sadece insanlara ekmek, peynir, makarna dağıtarak , kömür dağıtarak yaşamalarını sağlamanın dışında, düzenli olarak, sana bağlı olmadan da gidip hizmetini görebileceği olanakların yaratılması gerekir. Ama bu önce kabullenmeyi, orada

kalmalarını benimsemeye dayalıdır. Belediyelere , hep kentin o tarafında yaşayanlara, Kürtlere yapıyorsunuz bu yardımı diye gelen şikayetleri yakınmaları da biliyoruz. İşte bu belediye başkanı hep Kürtlere yardım yapıyor gibi bir söylentinin olumsuz propaganda aracı olarak kullanıldığını da görüyoruz. O yüzden zor bir şeydir. Ama ayrımsız hizmeti verirken, kentin bir bölümünün parka ihtiyacı vardır, bir bölümünün çamaşır yıkama yerine ihtiyacı vardır, bir bölümünün cenaze sonrası toplanacakları bir alana ihtiyacı vardır, bunların dikkate alınması gerekir, bunları yapması gerekir, yapıyorlar mı dersiniz, yapan belediyelere pek rastlamıyoruz.

7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI, BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR?

Ben bu sorunların çözümü için belirli bir politikaları ve stratejileri olduğuna inanmıyorum. Yani, belediyeler açısından, ben bu sorunu çözeyim diye. Kaldı ki, sorun olarak neyi tanımladıklarına da bağlıdır. Yani insanların kente uyumunu mudur, insanların orada rahat yaşayabilmeleri midir, yada çocukların kötü alışkanlıklar edinmemesi midir. Mutlaka vardır bunların bir takım tespitleri ama, ben belediyelerin bu konulara hizmetlere ilişkin , Ankara'ya ilişkin en azından bir bilgi sahibi değilim. Belki de yapıyor olabilirler ama bunu dillendiremiyorlardır. Bir olumsuzluk propagandası yapılmaması açısından. Belki de dillendirmemelerinin sebebi, çok kişi duyarsa kaldıramayabiliriz mi acaba ? bunlar genel sorunlar işte, özellikle göç edenlerin sorunu değil, bütün dünyanın sorunu. Ankara'nın sağlık merkezi olmasının sebebiyle, güneydoğudan gelenlerin sayısı, İzmir'e , İstanbul'a oranla daha fazladır. Sonuç olarak, Göçlerde sorunun asıl kaynağında yerinde çözmek gerekmektedir, İstanbul'dan Sivas'ın sorununun çözülmesinin mümkün olmadığı gibi.

TURAN ATLAMAZ
ANKARA VALİ YARDIMCISI

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Esasen, öncelikle kentin fiziki durumuna yönelik, iki sosyal bünyeye yönelik yarattığı sorunlar diye ikiye ayırmak isterim öncelikle. Öncelikle kentin fiziki bölümüne yönelik, imar planlarına uymayan, temel altyapısı son derece problemli, gecekondulara bile denilemeyecek çok olumsuz şartlarda toplum vicdanını da kanatacak koşullarda kente eklentiler oluşuyor. Bunlar gecekondular diye bile ifade edilemeyecek şekildedir. Örneğin kağıt toplayanlar var, bunlar naylon barakalarda kalıyorlar. Örneğin eşinin dostunun yanına gelmiş, onun gecekondusunun yanına küçük tahtalardan bir yer çevirmiş, efendim 8-10 kişi birkaç metre kare yerde yaşayanlar var, stadyumlarda merdivenlerin altında yaşayanlardan tutunuz, bir önemli orta refüjün ortasında yatanları görebilirsiniz, hal gibi, otogar gibi, tren garı gibi ortak mekanları, biraz da kış koşullarında sıcak ortam olarak buldukları için oradan oraya kovulmalarına rağmen, zabıta tarafından takip edilmelerine rağmen, veya yerel güvenlikçiler tarafından sürekli taciz edilmelerine rağmen oralarda kalmak zorunda kalan grup grup insanlar. Bunlar haliyle kentin imajını olumsuz etkiliyorlar, kentin gelişiminde bir nevi fren görevi yapıyorlar. Planlanmaya sokmak istediğinizde, bunlar bulundukları yerleri terk ederken büyük problemler çıkarabiliyorlar. Veya yerel idarelerin modern kentleşme projelerinde bunlar aşılması çok zor sosyal **ur olarak tortu** oluşturuyorlar. Yine bunlar temel altyapı dediğim gibi, su, yağmur atık suyu , içme suyu veya evsel atıkların kanalizasyon sisteminin bağlantı yerleri itibariyle, bunlar çoğu zaman, örneğin kanalizasyonu yağmur atık suyu şebekesine bağlarlar, kaçak olarak. Veya diğer sistemleri birbirine karıştırırlar. Kaçak elektrik alırlar, bütün mekanizmayı tehdit eder, mahalleyi sıkıntıya koyabilirler. Bunun yanında, doğalgaz gibi birçok imkânlardan istifade edemezler. Veya su bağlantısı olmayan yerlerde, çok uzak yerlerden buraya su taşımaya, hijyenik olmayan sulardan istifade etmeye gibi, aklınıza gelebilecek her türlü

temel kent altyapı hizmetlerini hem çarpıtırılar hem de kendileri yoksun kalırlar.

Bunun yanında sosyal doku. Sosyal doku dediğimiz zaman bu insanlar bir, kültürel olarak kentin kültürel ortalamasını aşağıya çekiyorlar. Niye, bunların tamamına yakını okuma yazma bilmeyen insanlardır. Tamamı kent yaşamının bir faturası olduğunu bilmez, kurallara uyamaz, trafiğe sıkıntı yaratır, alışveriş merkezlerinde herkes sağdan giderken , o rastgele gider, ses kirliliğinin kirlilik olduğunu bilmez. Örneğin , hasbelkader , bir apartmanda küçük bir odacık bulmuş veya giriş katında, örneğin kapıcı katında bir yer bulmuşsa bu sabah erkenden balkonda odun kırmanın rahatsızlık verdiğini bilmeyebilir veya mangal yakmanın, oradaki bir ağacın dalını kırmanın esasen ciddi bir suç olduğunu bilmeyebilir, bu yüzden bu insanlar ciddi bir uyum sıkıntısı yaşıyorlar. Şimdi hele hele, benim şahsi kanaatim, biraz da bu benim görev yaptığım esnada şunu görüyorum. Kentli gibi yaşamak istiyorlar, imkânları el vermiyor, kendi potansiyelleri de buna müsait değil. Köyden geldiklerini burada devam ettirmek istiyorlar, böyle terk etmek istemedikleri bir şey. Kendi aralarında hemşeriler, gruplar oluşturmaya başlıyorlar, yani şehir içi, Ankara'nın içerisinde, atıyorum Şanlıurfa'lılar bölümü oluşmaya başlıyor, Siirtliler bölümü oluşmaya başlıyor. Bunların dernekleri oluşmaya başlıyor, kahveleri oluşmaya başlıyor, hatta bakkalları marketleri oluşmaya başlıyor derken kent içinde olumsuz ama birliktelikten kaynaklanan bir güven ortamı oluşturmuş azınlıklar oluşuyor. Ve bu insanların birçoğu gelir seviyesi çok düşük insanlar olduğundan, zorunlu giderlerini karşılamak için çok riskli işlere girebiliyorlar. Yani kanunen suç sayılabilecek, efendim gecekondu mafyasından tutun da hamal mafyasına kadar, uyuşturucu pazarlamasından tutunuz, pavyonlarda korucu gibi görevler yaparak, bodyguardlık gibi. Bunun yanında bu insanlar özellikle belirli sektörlerde özellikle hemşericiliğin verdiği korunmayla, ticari yapıda da serbest pazarı olumsuz etkileyebiliyorlar. Örneğin, şu tarz dışında insanlar Ankara halinde iş yapamazlar, gittiğinizde görürsünüz, örneğin şu bölgede şu meslek grubun şuralıdır, ona başkası giremez gibi. Bir nevi bu , o

azınlığın verdiği gücü arkasına alıyor ancak, serbest Pazar ortamını da yok ettiğinden kendilerince güvenlik problemleri yaratan, sosyal problemler yaratan bir sığ doku oluşmasına sebep oluyor. Bakınız, bu insanlar kentli gibi, örneğın, gidip viskisini şarabını içemiyor, e şimdi köylü gibi ayranını da içemiyor, ortada bu sefer küçücük küçücük izbe yerlerde ayakta birahaneler çıkmaya başlıyor, efendim çok af buyurun tuvaleti kendi içinde, ağır bir kokuyu hissettiğıniz ama onların, kendilerinin kendi aralarında rahatsız olmadığı, şimdi kentli marka giyiniyor, veya üstün şeyler giyiniyor, bunlar kırsaldaki yaşantısını devam ettiremediğinden çok ucuz ve kalitesi de son derece düşük bir konfeksiyon sanayi bunlara hitap etmeye başlıyor, Pazar dengelerini bozan. Yine bunlar mesela, diyelim ki, kentte klasik müzik veya Türk sanat müziğı gibi müzik türleri hakim oluyor, e şimdi köyde de türkü hakim. Bunlar türküyle sanat müziğı arasında acıdan beslenen bir arabesk furyasını körüklüyorlar. Yani bu geçiş çok dramatik oluyor bence. Artı, birçok illegal örgütlenme veya siyasi yelpazenin dışında kalan birçok örgütlenme kendisine hedef kitle alıyor. Çünkü bunlar çok kolay risk üstlenen gruplar olduğundan, bunlar bir nevi problem yaratan, asayiş problemi yaratan kentin içerisinde özel tarlalar gibi, özel bölümler oluşturuyor ki, bilirsiniz ben söylemek istemiyorum, Ankara'nın örneğın şu semtinde gecenin şu saatinden sonra bir kısım insanlar sanki yarasalar gibi çıkarlar uyuşturucu pazarlarlar. Örneğın şu bölgeye giremezsiniz, o bölgede şu olumsuzluk hakim olmuştur. Aslında bir kamu görevlisi olarak bunları söylemeye dilim varmıyor. O nedenle şunu söylemek istiyorum, bunların birinci kuşak gelirken bir lokma ve bir hırka için geliyorlar, yani karınlarını doyurup, yağmur altından kurtulacakları tek göz odada 3-5 çocukla olduğu, hatta çocuğunu da bir ilkokula falan gönderebilirse , bundan tatmin olup mutlu olabiliyorlar. Ama kentte, kentin bütün özelliklerini, yaşam ayrıcalıklarını gördüğü halde , bunu yaşayamadan büyüyen ikinci ve üçüncü kuşak çocuklar bu sefer koşulları sorgulamaya başlıyor. Bir nevi toplumsal kurallara başkaldıran anarşik düşünce sahibi, çok kolay olumsuzluklara kanalize edilebilen bir kuşak geliyor. Ve bu kuşak kendi anne babasını veya onu kente taşıyan kuşağı da sevmiyor. Onları da son derece yetersiz teslimiyetçi buluyor. Kentle de tam

uyum sağlayamadığından , toplumsal bir tepki oluşuyor, hınç alıcı, çok ani karar verip suç işlemeye meyilli, artı bir de olumsuz, kendisi gibi gelip isim yapmış , olumsuz insanları kendisine model alıyor, o modelleri kendisinde yaşamaya çalışıyor, bunun da çok ağır faturaları ödeniyor, gerek kentin sosyal dokusu adına, gerek dışarıdan gelip kente tutunmaya çalışan gruplar adına.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Şimdi efendim, takdir edilir ki ülkemiz 84'lerden bugüne çok ciddi bir terörle mücadele süreci yaşıyor, şimdi ne konuşacak olursak, Güneydoğu'dan Kürt halkımızdan bir kısım insanlar, şöyle ya da böyle kendilerince terörle iç içeler. Şimdi bunlar, Anadolu'da şehitlere sebep olan, bir nevi huzurunu tepen insanlar olarak algılanıyor. Ve şehit vermiş geniş Anadolu'daki egemen etnik yapı bu azınlıkları suçlu buluyor, dolaylı ya da doğrudan bunları mahkûm ediyor, fırsatını bulduğu zaman da bunları sorgulamak veya cezalandırmak istiyor. Yani Kürt grupların, özellikle büyük metropollere göçüne müteakip bunlar kendilerini güvende hissedebilecekleri ya illegal örgütlerle yakın diyaloga geçmek zorundalar, veya kendinden önce geçmiş, kendince orada tutunmaya çalışmış esnafımsı , tam esnaf diyemiyorum çünkü doğrudan belirli bir süreç yaşamadan, doğrudan birisinin bu bölgede esnaf olması sizde takdir edersiniz mümkün değil , veya hizmet sektöründe belirli yerlere gelmiş olmaları çok sıkıntılı , çok zor , Örneğin lüks 5 yıldızlı otellerde, İngiliz müşterilerle kontak kuran ama dili çok bozuk doğulu gençleri de görebiliyorsunuz, o nedenle , her halükarda çok dramatik bir geçiş söz konusu. Bu etnik gruplar, kendilerini güvende hissedebilmeleri için ya illegal örgüt veya kendinden önceki gelmiş gruplarla sıcak diyalog halinde oldukları zaman, ancak kendilerini güvende bulabiliyorlar. Bunun karşısında, gelen bu insanlara, Anadolu'da Türk kesim dediğimiz kesim pek sıcak bakmıyor maalesef, en küçük bir olumsuzluklarda bunlara karşı büyük bir reaksiyon gösterilebiliyor. Bunlar bir kısım adaletsizliklere veya kamu hizmetlerinden yararlanmada yoksunluklara konu olabiliyorlar. Burada, tabi

temel hak ve özgürlükleri ön plana çıkaran yönetimler biraz daha olayı insani boyutlardaki sıcak noktaya çekmeden, çözüm yollarını bulma gayreti içerisinde. Ancak, ben yine de şu kanaatteyim ki, bu gelen insanlar her ne kadar beklentilerini gerçekleştirmiş olsalar dahi, hem göçtükleri yerin yerel halkı, hem bunlar pek mutlu olamıyorlar.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Şimdi bazıları bu işin ekonomik nedenlere ve başka nedenlere dayandığını söylüyorlar ama bana sorarsanız birinci ve en etkili sebep GÜVENLİKTİR. Yani bir insan dedelerinin babalarının atalarının yaşadığı , hatta onlar için çok önemlidir , kırsal kesimde mezarlıklar, geçmişin bir nevi onlara bakan gözü gibidir, atasının mezarını terk edip , bir insan yatağını yorganını sarıp, bilemediği bir yola çıkabiliyorsa bulunduğu yerde yaşam, ölümden daha zor demektir. Onun için , hele hele toprağa bağlı, hayvanlarıyla, ömrünün çok önemli bir kısmını dağlarda geçirmiş, göçer hayatı yaşamış insanlar var, ki Güneydoğu’da göçerlik çok daha yaygındır şu anda biliyorsunuz, eğer varını yoğunu bir huruç içine koyup otobüsün bagajında İstanbul’a taşınmayı göz önüne almışsa, hayat ölümden daha ağırlaşmış demektir ve bu insanlar esasen, geldikleri yerlerde ne olursa olsun mutsuzdurlar ve bakarsanız bunların hemen hepsinin öldüklerinde memleketlerine kendilerinin na’şını götürecek dernekleri vardır, bu bile o bizim meşhur türkümüzde hatırlar mısınız “kendi gurbet elde, gönlü sılada” ifadesini hep yaşarlar. Benim Güneydoğu’da kaymakamlığım yıllarında, gördüğüm göç eden insanlar bazen tekrar ziyaretimize gelirlerdi veya biz yeni görev aldığımız yerlerde ismimizi hatırlar ve ziyaretimize gelirlerdi. Ben göç edipte mutlu olanı pek görmedim. İnanın hepsi, nihai noktada, bizim topraklarımızda bizim bölgelerimizde de keşke huzur olsa da, tekrar geri dönsek hesabı içerisinde insanlardır. Ve hep o özlemle yaşarlar. Bunlar bulundukları bölgenin oradaki insanların buluştukları kahvehaneye geldiklerinde inanın İstanbul’u, Bursa’yı , Adana’yı

, Mersin'i, Antalya'yı konuşmazlar, hep o bölgedeki hatıralarını anlatırlar, çok ilginçtir. O insanların hayatında, göçten öncesi bir iz bırakmıştır, kalıcıdır. Göçten sonrasını bu insanlar , sanki nedense hayatlarında açılmış bir parantez gibi kabul ederler. O nedenle, ben bu göç olayını, bilmiyorum abartıyor muyum, abartıyorsam beni hoşgörün, savaş sonrası toplumsal kriz gibi görüyorum. Çünkü, hakikatten hiçbir insan mecbur kalmadıkça, mesela, Doğudan göç eden bir aşığın bir türküsünü hatırlıyorum ben, “Özcanımdan çok sevdiğim Erzurum, Kaderime boyun büktüm gidirem, Bir seher vakti ezanlar okunurken, Son bir kez başımı çevirdim, yandım cayır cayır, döndüm gidirem “ diyor, şimdi düşününüz, yani çıkarken bu insanlar son bakışın acısını yaşayan insanlardır, hakikatten çok dramatiktir ve o insanların hepsi öldüğünde gelir yine kendi topraklarına gömülürler. Keşke temel hak ve özgürlükler boyutunda, bu geçmişin acı hatıralarını bir çırpıda unutturabilecek bir formül bulabilsek.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Neler değil ki, şimdi bir defa aklınıza gelebilen bütün kamu hizmetlerinden, örneğin, çocuklarının eğitimi, bunların geleceği, o yavrularının uygun okullarda okuması, eşlerinin, çoluk çocuklarının asgari yaşam standardında hayat sürdürebilmesi, kendilerinin yarınlarına güvenle bakabilmesi, yani bunlar işsizdir, bunlar kahve köşelerindedir, bunların hiç birisinin sosyal güvencesi yoktur, bunların çocukları yarınlarına güvenle bakamaz, bir insanın en önemli , en önemli olmazsa olmazı bence “yarınlarına güvenle bakabilmesidir”. Yarın ne olacak, ben hastalansam benim sonum ne olur, benim çoluk çocuğumun geleceği ne olacak, bu çok önemli. Güneydoğu'da Bitlis Adilcevaz Kaymakamlığı'nda görev yapıyorum, görev yaptığım esnada, 3-5 tane pırıl pırıl genç, gözlerinin içi gülüyor, zeki oldukları her halinden belli, ziyaretime geldiler , konuştuk, çay içtik, dediler ki, kaymakam bey, biz seni öz abimiz biliyoruz, seninle bir hatıramızı paylaşmak istiyoruz, dedim ki tabi sevgili kardeşim, buyur mutlu olurum dedim, bunlar İzmir bölgesinde çalışmışlar, hakikatten şu anda bile burnumun kemiği sızlıyor,

paralarını ceplerine koymuşlar, memleketlerine gidecekler, içlerinden bir tanesi bile okuma-yazma bilmediği için otobüsü kaçırmışlar. Firmanın adını okuyamamışlar, şimdi düşünebiliyor musunuz, Allah aşkına, şu 21. Yüzyılda diyelim, okuma –yazma bilmediği için 18 inde 20 sinde bir grup genç otobüsünü kaçırıyorsa, hayata onların gözüyle bakabiliyor muyuz. O nedenle, ben o bölgeden, okuma fırsatı bulabilen, çok istisnai gençler gördüm, ki bütün yakın akrabaları , bütün geleceklerini onların üzerine bağlamıştır. Benim oğlum hukuk okuyor, avukat hakim olacak demiştir. Eğer bu çocuk hukuku bitir de hakim olamaz ortada kalırsa, bir terör örgütü de sen benim örgütüme katılırsan, senin rütben şu olacak, senin ailene bu kadar yardım edeceğiz, sen de bizim yarın kuracağımız, yeni düzende şöyle bir üst kademe yönetici olacaksın derse, bu çocuğu siz tutamazsınız. Şimdi bir de biz olaylara, objektif yansız ve devlet olmanın şefkatiyle ne derece bakabildik bugüne kadar iyi irdelememiz lazım. Yani etkiler altında kalmadan, olayları değerlendirmemiz lazım, bir bakıyoruz bizi maalesef , basın oldukça olayları abartıyor, bir bakıyorsunuz insanlar 40 yılda bir yaşadıkları acı olayları bütün hayata teşmil etmek suretiyle, kötü kanaat oluşturabiliyorlar. Şimdi mesela ben Güneydoğu'dan izine geldiğimde, kaymakamlığım yıllarında, en büyük çektiğim sıkıntılardan birisi şu olmuştur. Nerde görev yapıyorsun, e demişimdir BİTLİS'te, MUŞ'ta, AĞRI'da, TUNCELİ'de , hemen orayla ilgili saplantılarını söylemişlerdir. Ben de dedim ki “hayır , hayır arkadaşlar , bakın siz yanıyorsunuz, benim orada, hayatımda kazandığım en güzel dostlarım var, en samimi insanlar var, en sıcak insanlar var, en vefalı insanlar var, mesela ben bugünde aynı örneği verdim, bir grup ozan beni ziyarete gelmişti, yine Doğu'dan bahsedince, anarşiyle bahsettiler, dedim ki arkadaşlar niye haksızlık ediyorsunuz, ikimiz bugün karar versek, Ankara Yenimahalle'de, yoldan geçen hanımefendiye saldırırsak, yarın da iki şarjör mermi boşaltsak havaya, Ankara'nın bütün gazeteleri bir hafta içerisinde Yenimahalle'yi terör belgesi ilan ederler. Demez ki 2 kişi. Öyleyse biz çok daha sansasyonel bir şekilde yayılabilen, işte terör olayları, noktasal olaylardır, yani kilometrekarelerce alanda haftada iki noktada bir olay olmuşsa, bunu tamamına teşmil edip , o insanları bu olaydan sorumlu

tutmamak suretiyle, birdir, kardeşlik ortamı, hep söylüyoruz, kardeşlik ortamı filan değil, bir dir bunlar, birdir. Benim dedem Erzurum'dan gelmiş, efendim benim babadan dedem İran Horasan'dan gelmiş, hiç kimse dilekçe vererek bir yerden gelmiyor ki. Ben Bitlis Adilcevaz Kaymakamlığı yaparken, bir yazı işleri müdürüm vardı, yazı işleri müdürümün annesi vardı, benimde anacığımı yanımda götürmüştüm, o tek kelime Türkçe bilmiyor, anacığında tek kelime Kürtçe bilmiyor. Saatlerce otururlardı, nasıl anlaşıyorsunuz, ne anlaşıyorsunuz, muhabbetle, ellerini tokalaşırlardı, kucaklaşırlardı, ve benim tayinim çıktığında , inanin ikisini ayırmak o kadar zor oldu ki, iki göz iki çeşme, birbirinden ayıramadık, halbuki tek kelime bildikleri, birbirlerinin isimleri. Başka hiçbir şey bilmiyorlar. Yani söylemek istediğim şu, bu toprağın insanlarının ne derece bir olduğunu, ben kardeşlik olduğunu falan da demiyorum, yani kardeşlik iki ayrı unsur, burası birdir, ben uluslar arası bir takım senaryoların bu bölgede , maalesef o bölgedeki bir kısım olumsuzlukları efendim, ekonomik veya sosyal sıkıntıları, örneğin, orda aşiret yapısı biraz canlıdır, şeyhlik, pirlık meseleleri , bunları da kullanarak, aslında çağdaş kültürü götürememenin doğal sonuçlarıdır bunlar. O kültürü biz oralara taşıyamadığımız için, devlet olarak öncelikle bizim kendi kendimizi sorgulamamız gerekir. Yani, şu anda hangimiz iyi bir İngilizce'yi konuşmak istemeyiz ki, yüksek uygarlığa yön veren dil, belirleyici dildir. Öyleyse insanlar, bırakın ana diliyle rahat konuşsun. Türkçe bilim dilidir, eğer biz onu bilim dili yapamadıysak zaten sıkıntı bizde. Öyleyse biz, basit şeylerden gocunup, basit şeylerden savunma moduna girmek suretiyle, güzel insanlara bu sıkıntıları, dolayısıyla bütün ülkeye bu sıkıntıları yaşatmamanın yolunu bulmamız gerekir. Kanaatim budur.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Şimdi efendim yerel yönetimler, maalesef her yerel yönetimin önceliği farklı farklı. Yani bir yere gidiyorsunuz belediye başkanı tarihi dokuyu sahiplenme adına bütün imkânlarını seferber etmiş, öbürü turizme yönelmiş, beriki ulaşımı ön plana almış vs. Şimdi efendim bizim, bir defa bizim yerel idareleri

kısa , orta , uzun vadede, bu problemleri aşmaya yönelik stratejik planlara zorlamamız gerekir kanaatindeyim. Yani, siz örneğin, şu şu etnik gruplar site kurdukları zaman şu şu kolaylıkları gösterin gibi, veya şu şu sosyal dokuyu oluşturmak üzere, siz örneğin kooperatiflerde veya kentin diğer ortak kullanım alanlarında, atıyorum, örneğin terminalde bir grubun hakimiyetini kırarak şekilde tedbirler almak, örneğin halde bir grubun hakimiyetini kırarak tedbirler almak gibi. Şimdi , bir de örneğin şu bağlar şunların, bu bağlar bunların, şu mahalle şunların bu mahalle bunların fikrini bilinçli bir şekilde ortadan kaldıracak ortak projelere , özellikle kentsel dönüşümler bunun için büyük bir fırsattır. Kentsel dönüşüm projelerinde, o azınlık olduğu kanaatinde olan insanlara da asimile edildikleri hissini vermeden, bakınız ben bu konuda yaşadığımız bir örneği vereceğim “ Erzincan’da o büyük depremin yaşandığı Kobe bölgesinde çalışma imkanımız olmuştu, orada Vietnamlılar vardı, birkaç değişik grup vardı, bizimki gibi de değil, tamamen etnik gruplar, Çinliler vardı, Japonların bile kendi içinde 4 ayrı grubu vardı, dilleri bile ayrıydı, o yıkılmış kentin bölümünün kurulmasında bunları bir araya getirmiş bir konsorsiyum oluşturmuşlar. Birlikte bir komisyona oluşturmuşlar. Bir grup diyor ki benim atalarımda şu ağaçlar çok önemliydi, parklara bu ağaçlar dikilsin, öbürü diyor ki, benim atalarım şuradan akan kaynak suyundan eğilip su içerlerdi, caddenin şu bölümünde dere gibi o su yapılsın, bir başkası diyor ki benim atalarım bahçelerinin çitlerini bambu ağacından yaparlardı ondan olsun, ve bu komisyon onların bu ortak beklentilerini oluşturmak suretiyle, o bölgenin yeniden oluşmasında, hem ortak meydanlar hem binaların şekli de dahil, ve ilginçtir hepsini mutlu edecek bir projede buluşmuşlar ki, Japonlar da o komisyonun başkanını kaydı hayat, o adam ölünceye kadar oraya muhtar tayin etmişler. Çok ilginçtir, yani şunu söylemek istiyorum, bütün kültürel değerleri yaşatan barışık, ortak bir doku , kent dokusunda buluşmak lazım. Şimdi belediyeler bunu dikkate almaları gerekir, kısa vadede şu olabilir, kısa vadede gelen göçlerin sağlıklı bir alt yapıya kavuşması için önceden tedbirler alabilirler, sosyal bir kısım uygulamalarında, bu insanları dışlamadan, mevcut kent dokusuna uyumlarını hedefleyebilirler. Ama ondan öte, ondan öte, devletin bir kısa-orta-uzun

vadeli , bunların gelen göç gruplarının kentle uyumunu ve hatta söylemeye dilim varmıyor ama bunların bir nevi eğitimini sağlamaları lazım. Yani şimdi Şırnak'ın bir kasabasından , aşiretinden gelmiş bir insanın sinyalizasyon ışıklarına uymasını bekleyemezsiniz. Bilmeyebilir, yaya geçidini bilmeyebilir, AVM'lerdeki bir kısım kuralları, sinemasından, tiyatrosuna, ortak kültür alanlarını. Belediyelerin, onları da rahatsız etmeden, başına vurmadan bunları öğretmesi lazım. Bunları götürüp orada, onların dikkatini çekecek, onları mutlu edecek müzik gruplarıyla, folklor gruplarıyla veya diğer duygusal sıcaklık temin edebilecek , yemeğinden tutunuz el ürünlerine, ne yapacaksa bunu yerel idarelerin bir şekilde, mevcut dokunun bunlara olan tepkisini kırarak, gelenlerin de geldiği yeri, kendi toprağı gibi hissedip, onlarla sıcak bir iletişime girecek, bir nevi eğitim sürecini tamamlayacak , tamamladıktan sonra da oradan birisi olacak altyapıyı oluşturmaları gerekir.

6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Şimdi ben mevcut belediyelerin, bu konuda yeterli şeyler yaptığını maalesef söyleyemiyorum, şimdi belediyelerimizi, bir doğudaki belediyeler olarak ele alalım, bir de bu göçü kabul eden belediyeler olarak ele alalım. Her ikisinde de adeta olaya popülist yaklaşımla, bir tarafta bunların mağdur edildiği ezildiği, ajite edildiği ve de kurgulanmış şekilde gönderilmelerini sağlayan belediyeler var, bir tarafta da bu gelenlerin kente yük, istenmeyen, problem odağı olduğunu, peşin peşin kabul etmiş , bunları itip kakan , insan yerine koymayan , görünürse sanki öyle görünse dahi , sadece oylarına talip olup, aslında bunların problemlerini görmezden gelen yapılar var. Bence her şeyden önce her iki belediye de keyfilikten uzaklaştırılmalı. Üst bir kısım düzenlemelerle bu problemi öncelikle gerçek boyutlarıyla, bilimsel boyutlarıyla, objektif bir şekilde kabullenip, samimi çözümlerle bu insanların acılarını bir an önce dindirmenin kısa-orta-uzun projelerini hazırlamalılar bence.

7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI, BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR?

Şimdi yine, bu konuda yönetici arkadaşlarımızın, tecrübeleri, donanımları, bu konudaki birikimleri belirleyici oluyor. Yani, bir nevi kişilerin hadiselerle olaylara bakışına, bu olayların boyutlarına, kavrayışına dayanıyor. O nedenle her kentte aynı denilemez bence. Şimdi ben Ankara'yı örnek vermem gerekirse, Ankara , 81 vilayetin bir nevi, kitabın giriş bölümünde fihrist olur ya , fihristi gibidir. O nedenle, mesela biz, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı olarak yardımlarımızda , Ankaralı kadar ki daha fazlasına , evet evet daha fazlasıdır, Doğu'dan gelen insanlarımıza yardım yapmaya çalışıyoruz. Niye, bu insanlar çaresiz, zaten mecbur kalmış, ilerlemiş hastalıklarıyla buraya gelen insanlar. Bizim bunları yedirmemiz, içirmemiz, misafir etmemiz , tedavilerini yaptırmamız ve de en uygun koşullarla memleketlerine göndermemiz gerekiyor. Örneğin geçtiğimiz ay , hiç unutmuyorum, biz organ nakli veya kanser tedavisi görmüş , kemoterapi veya ı ışın tedavisi görmüş olabilir 266 aileyi uçakla gönderdik. Doğu'ya, Güneydoğu'ya. Özel ambulanslarla göndermeye çalışıyoruz. Niye, hakikatten sıkıntılı insanlar. Şimdi soybis denen bir sistemimiz var, sorguluyoruz. Üzerinde ne bir arabası var, ne gayrimenkulü var, ne bir sosyal güvencesi var. E şimdi bu insanlar ya ölüme terk edilecek, ya siz bu insanları sahiplenip, gereğini yapmaya çalışacaksınız. Bizim bu konuda uygulamakta olduğumuz şu iki projemizi size örnek olarak vermek isterim. Şimdi burada mesela, bizim asıl ağırlıklı misafirlerimiz ki, bu kanser hastalarımızdan burada misafir ettiğimiz, yedirip içirdiğimiz , ihtiyaçlarını karşıladığımız , ilaçlarını aldığımız, veya ortopedik aletlerini aldığımız yaklaşık 8724 hastamız var , misafir etmişiz. Burada bizim hedef hizmet verdiğimiz insanların % 50'den fazlası Güneydoğu'dan. Yine bakınız evsizler, sokakta yaşayanlarla ilgili bir projemiz ki, geçtiğimiz hafta, yılın idarecisi ödülünü aldık. Sokaktaki insanlarımızı aldık , götürdük, temizledik, giydirdik, tedavilerini yaptırarak, efendim kimliklerinin çıkartılması, barındırdık, ameliyatları yapılanlar, yeşil kartını çıkarttıklarımız,

iş sahibi yaptıklarımız. Huzurevi ve rehabilite merkezine yerleştirdiklerimiz vs. bakınız bu sosyal projelerin tamamı aslında ana kitlemiz bizim göçmen gelen insanlarımızdır. Ve de farkında mısınız bilmiyorum, Ankara'nın kavşaklarında mendil satan insanların sayısı yok denecek kadar az, dilenciler yok denecek kadar az. Biz bu projelerimizle onların tamamını, eğitim, madde bağımlılarını AMATEM'de tedavi vs. , ne yapılması gerekiyorsa onu yapmaya çalıştık. Ortalama yaklaşık evsiz 1000 civarı insanımızın sorunun çözdük. Demek istediğim kentlerin, valiliklerin belediyelerin geçiciden ziyade kalıcı çözümleri uygulaması gerekiyor. Sorunu kaynağından çözmüş olmak gerekiyor. Yerel idarelerinde merkezi idarelerin de bu konuda popülist politikalarından ziyade kalıcı, olayı kaynağından çözen, problem olmaktan çıkarıp , topluma artı haline dönüştüren politikaları benimsemeleri lazım. Ankara Valiliği olarak biz bunları yapmaya çalışıyoruz kanaatimce.

NİHAT YILDIZ
KEÇİÖREN BELEDİYESİ
BELEDİYE BAŞKAN YARDIMCISI

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Kentte göçün yarattığı en önemli sorunların birisi, nüfus artışına paralel olarak, önceden öngörülemeyen, hesaplanamayan, planlanamayan, altyapısı tamamlanamayan yerlerde, öngörülenin üzerinde bir göç yada nüfus artışı olması halinde, kentte karşı karşıya kalınan en önemli sorunlardan birisi aşırı yoğunluk, kalabalık, bununda beraberinde getirdiği işsizlik, ulaşım ve kente dair, kentli insanların alması gereken hizmetlerin uygun koşullarda verilememesi.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Şimdi bunu salt etnik kökene indirgemek doğru bir yaklaşım değil diye düşünüyorum, kente hangi etnik yada farklı gruptan gelirse gelinsin, kentte öngörülenden fazla miktarda göç gelmesi halinde, bunu su yada bu etnik gruba indirgemeksizin, kente dışarıdan gelen ve kentin doğal büyüklüğü içerisinde kaldıramayacağının üzerinde bir göç hareketi bir takım sorunlara mutlaka sebebiyet verir, nedir bu sebebiyet, trafik, altyapı, eğitim, ulaşım ve sağlıksız ikamet koşullarının oluşmasına sebep olur. Belediyeler ya da yerel yöneticiler öngörülenden ya da planlanandan fazla bir göç dalgasını göğüslemekte, karşılamakta, göç eden vatandaşlarının gerek temel ihtiyaçlarını, gerekse temel barınma ihtiyaçlarını karşılama konusunda sıkıntı çekerler.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Bizim 1960 ve 70’li yıllardan bu yana, taşradan büyük kentlere bir göç hareketi var, güneydoğudan, Karadeniz’den , Orta Anadolu’dan da , taşralardan büyük kentlere doğru bir göç hadisesi var. Bu göç hadisesinin en önemli sebeplerinden birisi, bölgesel işsizlikler. Ya da taşrada, Anadolu’da, ister güneydoğuda, ister orta Anadolu’da. Çorum’dan bizi Ankara’ya göç ettiren sebep işsizlik, babamı ve bizi Ankara’ya göç ettiren sebep. İşsizlik benim tahminim en temel sorun, ikincisi, artık insanlar ister etnik köken olarak farklı, ister Kürt olsun, ister Çerkez olsun, ister Türk olsun, yada diğer etnik gruplara ait olsun, insanlar göç ederken bu özellikleri sebebiyle değil, çoluğunu çocuğunu daha rahat koşullarda eğitimi sağlayabileceği, eğitim aldrabileceği, hayata daha iyi hazırlayabileceği ve daha rahat koşullarda is bulabileceği yerlere göç etmeye çalışıyorlar.

Terörün birinci faktör olduğunu düşünmüyorum ben, sadece güneydoğuya münhasır değil, doğuya da Karadeniz’e de , orta Anadolu’ya da, genellemek gerekir diye düşünüyorum, bana göre en belirgin sebep göçteki işsizlik. Terör ve diğer dış etkenler, belki ikinci ve üçüncü kategoride yer alabilir ama bence en belirgin faktörün işsizlik olduğunu düşünüyorum.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Kente göç eden insanları, sadece Güneydoğulu, Doğulu , Karadenizli diye kategorize etmek yerine, kente göç eden, dışarıdan gelen insanların karşılaştıkları en temel sorun “entegrasyon” sorunu. Kente entegrasyon sorunu. Bizim Keçiören’de de karşı karşıya kaldığımız en önemli hususlardan birisi, Güneydoğulu, Doğulu olarak değerlendirmeye gerek yok, Orta Anadolu’dan göç eden insanlarımızdaki en belirgin özelliklerden de birisi, insanımız büyük kente göç ediyor ama kentte köyü yaşamaya çalışıyor. Bu

yüzden de en belirgin, en temel faktör “kente entegre” olma problemi, bunu da salt Kürt nüfusa, Çerkez nüfusa, Türk nüfusa indirmek, tabi tutmak doğru değil diye düşünüyorum. Gerek devletin gerekse belediyelerin uygulamalarında, bölgesel ya da etnik bir ayrımcılık söz konusu olamaz.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Yerel yönetimler, temel altyapı hizmetlerini, kendi sınırları içerisinde yerleşmiş olan bütün vatandaşlara sunmaya, hizmetleri götürmeye çalışmalıdır. Her vatandaşın eşit olarak yararlanacağı koşulları oluşturmaya çalışmalıdır. Neler yapmalıdır, yerel yönetimler, vatandaşlar için iş kapısı olarak algılanıyor, yanlış bir algı olmasına rağmen. İşsiz kaldığı takdirde, ilk çaldığı kapı “belediyeler ya da yerel yönetimler” oluyor. Dolayısıyla yerel yönetimlerin yapması gereken bence, mesleki eğitime, insanlara meslek kazandırmaya yönelik, piyasada veya toplumda öncelikli hale gelen meslek dallarında, mesleki eğitime önem vermeleri ve insanları meslekli hale getirmeye önem vermeleri ve bunun için eğitim programları hazırlamaları, bu programlarını da piyasadaki işkollarıyla, üniversitelerle işbirliği içerisinde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. İşsizliğin önlenmesine de bir nebze katkı yapmaya çalışmaları gerekir. İkincisi, yerel yönetimlerin sunmakta olduğu temel altyapı hizmetlerini, kente ekonominin ve ticaretin geliştirilmesi yönünde kullanmaları ve önünü açmaları gerekir ki, işsizlik ve entegrasyon sorunlarını daha kısa sürede çözüm bulunabilsin.

6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Belediyemiz öncelikle işsizliğin çözümü ve meslek edindirmesi konusunda, ciddi çalışma içerisinde. Su anda bizim 50’ye yakın branşta KEÇMEK (Keçiören Meslek Edindirme Kursları) dediğimiz kurslarımız var, 10 bine yakın insanımız kurs görüyor, kursun sonunda kendilerine sertifika veriyoruz, geleneksel el sanatları, takı tasarım, konfeksiyon , dikiş-nakis gibi farklı alanlarda eğitim yürütüyoruz. Ancak eğitime katkı anlamında, KADEM

(Keçiören Kadın Eğitim Merkezi), bu merkezin amacı, eğitimini yarıda bırakmış, hiç eğitim görmemiş kadınlarımızın eğitimlerini tamamlamalarına imkân vermek, hiç okuma yazma bilmiyorsa okuma yazma öğretmek. Mahalle muhtarlarıyla, mahalle temsilcileriyle, okul idarecileriyle, camilerdeki din görevlileriyle, mahalleyi iyi bilen ve mahalleye iyi ulaşabilen kişilerle irtibat kurarak bu kişilere ulaşıyoruz. Bu kişilere Afislerle, broşürlerle, basın yayın yoluyla duyuruyoruz ve ulaşıyoruz. Hedefimiz Keçiören ilçesinde hiç okuma yazma bilmeyen hiçbir vatandaşın kalmaması.

7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI, BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR?

Milli Eğitim, halk merkezi, valilik ve emniyetle işbirliği içerisindeyiz. Madde bağımlıları, sokakta yaşayan çocuklar, gençler, aile içi şiddet gören kişilerin hepsi emniyete intikal ediyor. Bu durumda, emniyetle işbirliği ile yapıyoruz ve onları belediyemize yönlendiriyorlar. Madde bağımlılarının ve çocukların tarafımızdan rehabilite edilmelerini sağlıyoruz, şiddet gören çocuk ve kadınlarımızın, bu ortamdan uzaklaşabilmeleri için çalışmalarımızı da sürdürüyoruz.

YRD. DOÇ. DR. MURAT ERDOĞAN
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ

1- SİZCE KENTE GÖÇÜN YARATTIĞI SORUNLAR NELERDİR ?

Göç öyle bir şey ki , göç bir sorun olarak nitelendirildiğinde ben bir göç çalışanı olarak rahatsız oluyorum. Göçün yarattığı sorunlar nelerdir sorusunun yerine, göç ne gibi sosyal siyasal dinamikler yaratıyor denilse ve bunun altına olumlular ve olumsuzlar yazılsa bu beni daha mutlu eder. Göçün yarattığı sorunlar tabi var ama göçün yarattığı sorunların yanında göçün yarattığı çok olumlu şeylerde var. Göçün temel sorun kaynağı olmasında Türkiye'deki merkezi yapı ve Türkiye'deki siyaset kurumlarının çok ciddi bir payı var. Merkezden yönetilmeye çalışılan koca bir ülkeden söz ediyoruz. Öyle de olunca, merkezde kaynaklara ulaşabilmek için herkes yaşamını oraya yönlendiriyor. Yani göçün hani bu son dönem Kürt sorunu dışında, göçün varlığı insanların daha iyi yaşama isteği ile ilgili bir şeydir. Kendi bulunduğu yerde hastane bulamaz, okul bulamaz, su bulamaz, elektrik bulamaz doğru düzgün yol bulamaz, telefon bulmaz. Ama büyük kentlerde bu imkana sahiptirler. Hemen hemen hepimizde böyle bir göçmenlik var. Benim ailemde Van'dan göç etti mesela , temel sebep bizlerin daha iyi eğitim görmemizdi. Böyle bir kaygıdan, eğer orada daha iyi bir imkan olsaydı böyle bir şey olmazdı. Ama Türkiye'deki göçün ayırt edici özelliklerinden birisi çok yoğun bir göç yaşanıyor olması. Yani şöyle düşünelim, İstanbul son on senedeki nüfus artışı 5 milyon. Yani yılda 500 bin nüfus artıyor. Bu nüfus doğurganlıkla artmıyor, doğurganlıkla da artıyor tabi, ama bu nüfusun yılda en az 300 bini yani yaklaşık olarak günde 1000 tane göçmen alıyor bu kent. Günde 1000 tane göçmenin gittiği bir kente, siz hep arkadan hizmet etmeye çalışırsınız. Önden buna önlem alamazsınız. Çünkü bu 1000 göçmen gittiğinde onlara orda hazır bir ortam yok, önce akrabalarının yanına gidecekler, sonra derme çatma bir yerde olacaklar. Ardından kendilerini geliştirecekler, başka alanlara taşınacaklar. Bu evrim hep geliyor. Bu çok yüksek bir sayı, ve bu yüksek sayı doğal olarak kentin kültürünü birebir

etkiliyor. Yani şöyle bir şey oluyor, bir göçmen kente göç ettiğinde genelde kentlileşir süreç içinde. Ama bu kadar çok sayıda insan göç ettiğinde, o kent, köyün ya da kırsalın esaslarına göre şekillenmeye başlar. O aile arasındaki ilişkiler burada da devam etmeye başlar. Hani ilginçtir, o namus cinayetleri denen cinayetler genelde bu gecekondu bölgelerinin etrafında döner durur. Çünkü bu insanlar kırsaldan çıkıp aynı geleneksel kabuğu ve kalıplarla kente gelirler. Ama bu kente var oldukları kültürel ortam onlara son derece yabancıdır ve bu kültürel ortamın içine girmeye çalışanlar da aykırı görülür. Türkiye’de göçün yarattığı sorunlara baktığımızda, mutlaka çok yoğun göçü unutmamamız lazım. Avrupa’nın tamamında göç hareketi var, ama bu göç hareketliliği çok düşük. Avrupa’da nüfus azalıyor, dinamik nüfus yaşıyor ve dolayısıyla göçmen ihtiyacı var. Avrupa Birliği’nin 27 ülkesi var, bu 27 ülkenin yılda ortalama 1,5-2 milyon arası göçmen alıyorlar. Bizim ülkemizde göçmen hareketliliği her sene 1 milyondan daha fazla. Nereye gidiyorlar, Ankara’ya, İstanbul’a, İzmir’e , Bursa’ya vs. Şimdi insanların hareket etmesi, bir meydan okumadır hayata. Yani kaldığın var olduğun koşullar sana yetmiyor. Çocuğun için, annen için , dayın için vs. daha iyi bir yaşam arayışındasın, bir yerden bir yere gidiyorsun. E bu bir fedakarlıktır, bunu hiç unutmamak lazım. Çünkü bulunduğun çevreden, akrabandan, suyundan ayrılıyorsun, bir yere gidiyorsun. Bu bir ihtiyaçtır ve bununla ilgili mücadele ediyorsun. Sonra gittiğin yerde yabancısın ve gittiğin yerde sana bir dışlama vardır genel olarak ve sen bu dışlamanın ötesinde bir hayat oluşturmaya çalışacaksın, kendine yeni iş kuracaksın, yeni meslekler edineceksin, geldiğinde de çoğunlukla elinde de bir koalfikasyonlar yoktur. Onun için ben kentte göçün yarattığı sorunlar, genelde bizim devletin bu konudaki merkezi yapısından ve bu tip yoğun bir göç akımıyla mücadele edememesiyle ilgili bir sorun olarak görüyorum, yoksa insanların yarattığı bir sorundan bahsetmiyorum. Bunun tedbirini kentlerimizin alması lazım, bir sene iki sene değil yıllardır bu böyle gidiyor. O zaman devletin imkanlarını kullanacak, projeksiyonlar yaparak, göçmen kitleleri hazmedecek alanlar yaratması lazım. Onların geldiğinde kalabilecekleri, onlara uygun vasıflı alanlar yaratılabilmesi lazım. Gelenlerin eğitim imkanlarını sağlayabilmesi lazım,

ama bunun için de devletin projeksiyon üzerinden , yani geleceği görerek bir takım şeyler üretmesi gerekiyor.

2- KENTE GÖÇ EDEN GRUPLARIN ETNİK KÖKENİ KENTTE NE TÜR SORUNLARLA KARŞILAŞMALARINA SEBEP OLUYOR ?

Şimdi etnik köken Türkiye’de özellikle, 1984’te pkk’nın eylemlere başlamasıyla önemli bir konu haline geldi. O zamana kadar insanlar, bir yerlere göç ederken etnik köken en minimal rolü oynuyordu çok önemli bir şey değildi. Kürtlerle ilgili sorun yeni bir sorun değil daha önceleri de buna benzer bir sürü olaylar var ama yoğunlaşan dönem 1984 sonrası. Dolayısıyla kente göç eden etnik köken, Türkiye’deki terör ortamından dolayı belirli bir etnik grupla terörün ilişkilendirilmesi dolayısıyla sorun yaratıyor. Yine insanlar, yerleşik insanlar daha şüpheli davranıyorlar, gelen insanların bir bomba olup, silah olup yöneleceğini düşünüyorlar. Bu anlamda bir takım sıkıntılar var ama etnik kökenin kentte bir sorun yaratması , etnik kökenden daha fazla yoksullukla ilgili bir şey, bulundukları koşullarla ilgili bir şey. Şimdi bir de çok önemli bir faktör var onu unutmayalım, kente göç eden gruplar, ideal biçimde ne olur, ben daha iyi bir yerde yaşamak istiyorum, çocuklarım daha iyi bir eğitim alsınlar, işim güzel olsun, ortalık temiz olsun vs diye düşünürsün göç edersin. Ama Türkiye’de şunu biliyoruz ki, resmen 3000 in üzerinde olduğu bilinen köyün zorla boşaltılmasından kaynaklanan bir göç akımı var. Şimdi hem bu anlamda göçe tabi olanların bir öfkesi, rahatsızlığı var çünkü bunu kendilerine yapılmış bir haksızlık ve hakaret olarak görüyorlar. Dolayısıyla kente geldiklerinde de , kendilerini gayet iğreti görüyorlar, ama aynı zamanda geldikleri yerdekiler de , “haa bunlar köyden boşaltılmışlarsa bunlar teröristtir” gibi bakıyorlar. Bence asıl sıkıntı burada ve onların karşılaştıkları temel sorun hem toplumsal düzeyde kabul görmelerinde sıkıntı , hem de devletle ilişkilerinde hep güvenlik konseptiyle karşılanıyor olmaları. Yani her zaman bunları kontrol etme ve bunların bir şekilde bir biçimde bir şeylere , olumsuz şeylere neden olmasını engellemeye yönelik bir güvenlik anlayışı devreye giriyor. Bence temel sebep, sorun bu.

3- KENTE GÖÇ EDEN FARKLI ETNİK KÖKENDEN, ÖZELLİKLE GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KENTE GÖÇ ETME SEBEPLERİ NELERDİR ? EN BELİRGİN SEBEP NEDİR ?

Güneydoğulu Kürtlerin kente göç etmesinin sebebi bence, pkk'yı falan bir tarafa bırakırsak, daha iyi bir yaşam. Bunun da temel sebebinin hantal, merkezi ve hizmetini her tarafa ulaştıramayan bir devlet yapısından kaynaklandığını düşünüyorum. Türkiye'de hemen hemen her şeyinin kararının Ankara'dan alındığı bir Türkiye'den söz ediyoruz. Dolayısıyla insanların daha iyi bir yaşam için göç etmeyi düşünmeleri gayet doğal beklenebilir bir durum. Bir de Türk toplumu biraz pragmatik bir toplum. Hareket etmeyi , başka yerlere göç etmeyi fazla dert etmiyor. Hani birazcık o anlamda “göçebe bir toplum” hali de var, dolayısıyla ne kürtünü ne Türkünü ne Lazını ne bilmem nesini tanıyor. Herkes göç ediyor ama hani Kürt gruplarının kente göç etmesi, aslında bu kitlenin içinde bir hareketlilik. Kürt grupların, etnik grupların bulunduğu bölgelere bakıyorsanız ekonomik olarak daha sıkıntılı bölgeler, coğrafya olarak daha sıkıntılı bölgeler ve devlet hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksadığı bölgeler. Hani bunun illa bir politik sebebi olmayabilir ama aksıyor. Öyle köyler var ki aylarca yolları kapalı bir kar yağıyor, bir sürü doğal sebepleri de var bunun. Ama siyasi sebepleri de var ama dolayısıyla insanların kente göç etmesi bu anlamda anlaşılır bir durum. Ama Kürt grupların kente göç etmelerinde son dönemde iki önemli faktör daha var. Birisi ; güvenlikten kaynaklı tedirginliklerden uzak bir yaşam istemeleri , ikincisi de ; az önce söylediğim gibi zorunlu göç. Zorunlu göçe tabi olan yaklaşık olarak Türkiye'de 600 bin ile 1 milyon arasında insan olduğu tahmin ediliyor. Bir de kendileri gönüllüymüş gibi gelen ama aslında zorunlu göç etmiş olanlar var. Yani artık bıkmış usanmış olanlar var. Yani şöyle düşünün , 100 km 'lik bir mesafeye gidiyorsunuz , 8 noktada kontrolden geçiyorsunuz. Her birisinde aracınızdan iniyorsunuz, üstünüz başınız aranıyor, size bir biçimde kötü muamele ediliyor, siz kendi ülkenizde bir tehlike olarak gösteriliyorsunuz vs. şimdi bunları yaşadıktan bir süre sonra da aman istemiyorum diyorsunuz. Şimdi gidin Van'a ya da doğunun başka illerine bir sürü 06 ya da 34 plakalı araç görürsünüz. Bunun çok basit

bir sebebi var. Benim yakınlarımdan birisi de vardı. Aracı niye 65 plaka Van almıyorsun da, 06 Ankara . ya dedi 06'yı görünce polisler daha iyi davranıyor dedi. Şimdi böyle sorunlar var, dolayısıyla insanlar bir yere göç etmek istediklerinde birazcık da o hayatın kendilerini bezdirmesiyle ilgili, dolayısıyla son dönemde Güneydoğuda yaşanan bu terör ortamı da çok önemli bir faktör bir çok yönüyle.

4- KENTE GÖÇ EDEN GÜNEYDOĞULU KÜRT GRUPLARIN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR SİZCE NELERDİR ?

Öncelikle bir kere onlara, bir güvenlik sorunu gibi bakılması en önemli sorun. Yani onları toplumun bir parçası olarak görmemek, hani aynı anda göç eden Karadenizliyi, aynı anda göç eden Egeliyi, Denizlilinin İstanbul'a göç etmesi doğal bir süreç gibi görülüyor. Ama Kürtün göç etmesi, insanlarda bir tedirginlik yaratıyor. Bu özellikle son 20 senede katlanarak artan bir tedirginlik oldu. Bir de özellikle Güneydoğudaki çatışma ortamından kaynaklanan bir biçimde , gencecik insanların şehit olmaları , bir sürü ailenin, bir sürü toplumun daha da hassas olmasına sebep oldu. Dolayısıyla , gelen Kürtlerin hep bu eylemlerin , hep bu yaşanan sevimsiz kötü olayların müsebbi olması gibi bir durum da var. Onun da getirdiği bir durum diyebiliriz. Dolayısıyla bununla karşılaşılacak sorunlar var. Ama en az bunun kadar önem derecesinde durulması gereken şey, devletin ve yerel yönetimin, harikulade derecede hazırlıksız olması ve gelen insanlara yönelik hizmet sunumunda son derece sıkıntılar yaşaması.

5- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN YEREL YÖNETİMLER NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Benim bildiğim kadarıyla yerel yönetimler, bu konuda çok fazla bir şey yapmıyorlar. Özellikle etnik temele dayalı pek bir şey yaptıkları söylenemez. Ama özellikle seçim dönemlerinde bu bölgelere yönelik bir ilginin olduğunu biliyoruz. Yerel yönetimlerin gerçekten , bir kere bu Türkiye'deki göç olgusunun varlığını kabul etmesi gerekiyor. Bütün projeksiyonlarını buna

göre yapması gerekiyor. Önümüzdeki 5 senede, 10 senede , önümüzdeki 20 senede , biz buraya Anadolu'nun farklı yerlerinden farklı etnik özelliklerine sahip , atıyorum mesela 3 milyon insan gelecek, ben bu 3 milyon insanın yaklaşık olarak , 1 milyonunun öğrenci olduğunu hesaba katmam lazım. Buna yönelik okul yapmam lazım, ama bakın okul yapmak deyince bunu belediye yapamaz, yerel yönetim yapamaz. Devlet yapacak, bu sefer devletin devreye girmesi gerekiyor. Yani bu anlamda, yerelle merkezi yönetimlerin birbirleriyle ilişkili çalışması lazım. Yada diyecek ki bu kadar insan geliyor, kanalizasyon sistemini ona göre yapmam lazım. Elektrik enerjini ona göre, su ihtiyacını ona göre karşılayan lazım. Ve bu gelen insanların kültürel ihtiyaçlarını, kentsel ihtiyaçlarını karşılayabilecek alt yapıyı oluşturman lazım. Bununla ilgili olarak bizim yerel yönetimlerde özel çalışmaların yapıldığını hiç düşünmüyorum ne yazık ki. Bu konuda hakikatten bir şeyler yapılması gerekiyor ama bunun olabilmesi için de, bu Kürt sorununun çatışmalı niteliğinin biraz yumuşaması lazım. Çünkü o çatışmanın niteliği var olduğu müddetçe, yerel yönetimler onlara yönelik bir hizmet yaptıklarında , bu sefer toplumun diğer kesimlerinden tepki topluyorlar. Ve eninde sonunda bu siyasi bir süreç ve siyasi bir süreç olduğu için oy kaybettireceklerini düşündükleri şehre girmek istemiyorlar. Bu da ayrı bir sorun.

6- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELEDİYENİZ NELER YAPMAKTADIR VE NELER YAPMALIDIR ?

Belediyeler bu konuda özel olarak, göç eden insanlarla ilgili olarak gerçekten özel birimler oluşturabilirler. Yani ben, çok merkezileşmiş ve hani sizin sözünü ettiğiniz gibi bir genel müdürler, genel müdür yardımcıları gibi bir şey olmasa bile, belediyelerin bir birimi olan ama temel şiarı gelen insana etnik , dini herhangi bir ayırım yapmadan hizmet etmek olan bir kurum ihtiyacı var. Gelen insanı bir tehdit unsuru olarak değil bir zenginlik olarak görmek, bu işin temel felsefesi olmalı. Yoksa öbür türlü siz sürekli gelenlerden şikayet edersiniz, sürekli gelenlerden korkarsınız. Yani burada ciddi bir mantalite değişikliği gerekiyor. Biz de bugüne kadar göçmen dediğimiz şeyin hep böyle olumsuz bir şey yapacağı, olumsuzluğa neden

olacağına dair bir inanç, bir algı var. Bu algının mutlaka bir biçimde ortadan kaldırılması gerekiyor. Dolayısıyla belediye hizmet verecekken önce mantalitenin değişmesi gerekiyor. Ve bu işlerle ilgili olarak da bir belediye başkan yardımcısını, ya da bir genel sekreter yardımcısını özel olarak görevlendirmesi gerekiyor.

7- BU SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN BELİRLEDİĞİNİZ STRATEJİLERİ VEYA POLİTİKALARI , BELEDİYE / VALİLİK NE DÜZEYDE UYGULAYABİLMEKTEDİR ?

Yani bir kere bu konuda bir strateji ya da politika belirlendiğine çok inanmıyorum. Bu konudaki genel geçer belirlenen kural daha çok merkezi hükümetle ilişkili oluyor. Yani valilikler her zaman bu işin daha çok güvenlik yönüne önem veriyor. Bu adamlar nasıl yaramazlık yapmazlar, çocukları mümkün olduğunca eğitime gönderelim de ilerde başımıza bela olmasınlar, bunların yerleştiği bölgeleri mutlaka polis denetiminde tutalım, hani ne olur ne olmaz falan. Yani bu tür bir yaklaşım olduğu için hani belirlenen strateji de hep güvenlik üzerine oturtulduğu için, bunu, buradaki insanların kente entegrasyonlarına katkı sağlayacağını hiç düşünmüyorlar. Hatta tam tersine insanları daha da ajite eden , daha da yaşanan topluma yabancılaştıran bir süreç olduğu söylenebilir.

ÖZET

İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren; insanlar, ekonomik, siyasal, etnik sorunlar gibi çeşitli nedenlerden dolayı kalıcı olarak yer değiştirmek (göç etmek) durumunda kalmışlardır. Savaştan kaçmak, daha iyi şartlarda yaşamak, çalışmak ve daha çok para kazanmak vb. bu sebeplerden bazılarıdır.

Aslında bu kitlelerin göç etmelerinin – diğerleriyle kıyaslandığında- en büyük sebebi ekonomik sorunlardır. Ülkelerinde veya bulundukları yerleşim biriminde çalışabilecekleri istihdam alanlarının yeterli olmaması ve dolayısıyla iş bulamamaları, onları göç etmeye mecbur kılmıştır. Türkiye’den göç eden insanlarda da bu durum aynıdır, çoğunlukla Almanya ve Fransa gibi gelişmiş ülkelere iş bulmak, çalışmak, daha iyi şartlarda yaşamak, insan muamelesi görerek yaşamak ümidiyle göç etmişlerdir.

Ancak, Türkiye içinde yaşanan iç göçlerde durum biraz farklıdır. Özellikle Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgesindeki illerden, büyükşehirlere, batıya ve Akdeniz bölgesindeki illere , yerleşim birimlerine yoğun göç yaşanmasının sebepleri sadece ekonomik nedenlerle sınırlı değildir. Ekonomik sorunların yanı sıra, devletin o bölgelerde yeterli güvenliği sağlayamaması, terör eylemlerinin aşırı derecede artması, yaşayan köy halkının tüm geçim kaynaklarının ve evlerinin yakılıp-yıkılıp yok edilmesi ve köy koruculuğu sistemindeki boşlukları avantaj olarak kullanan kişilerin artması ve kaos ortamı oluşturması gibi nedenler bulunmaktadır.

Diğer illere göç edenlerin, yeterli miktarda konut alanı olmaması sebebiyle kent merkezlerine kabul edilmemeleri, o illerde gecekondulaşma oranını hızlı bir şekilde arttırmıştır. Göç ettikleri illerin kenar mahallelerinde, kente eklemlenerek yeni bir yapılanma oluşturmuşlardır. Bu yapılanmalardan, özellikle “Kürt Kökenli” grupların oluşturduğu bölgeler, dilleri, giyim tarzları, kültürleri ve davranış biçimleri dolayısıyla ayrı bir yaşam tarzına sahiptirler ve bu yüzden de göç ettikleri yerleşim biriminin ortamına uyum sağlayamamaktadırlar.

Kitlesel olarak ayrımcılığa maruz kalmaları, lisanları dolayısıyla net bir şekilde kendilerini ifade edememeleri, çok kalabalık nüfuslu aileye sahip olmaları, iş bulamamaları, maddi imkânlarının yeterli olamayışı gibi çok ciddi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yaşamlarını sürdürebilmek için de farklı arayışlar içine girmektedirler. Bu grupların, halkla iç içe yaşam standartlarında yaşayabilmeleri için –devlete- iller bazında da yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Entegrasyon ve uyumları için yapılması gerekenler, –en ince ayrıntısına kadar – izlenmesi gereken politikalar belirlenmeli ve aşama aşama uygulanmaya başlanmalıdır. Yerel yönetimlerin, bu grupların adaptasyonları için eğitim, sağlık, kültürel dayanışma, sosyal yardımlar, meslek edindirme, yaşayacak yer sağlama gibi konularda bir program çizip (STK’lar, üniversiteler, dernekler, gönüllüler kanalıyla), hizmet sunum süreçlerini geliştirmeleri gerekmektedir. Her şeyden öte, temel hak ve özgürlüklerin önemli bir unsuru olan etnik kimliklerin yerel yönetimlerin hizmet sunum süreçlerinin yeniden tanımlanmasında ve iyileştirilmesinde dikkate alınması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı; topraklarında binlerce etnik gruptan insanın çalıştığı ve yaşadığı Türkiye Cumhuriyeti’nde, “Kürt Kökenli” grupların göç ettikleri yerleşim birimlerinde, karşı karşıya kaldıkları olumlu - olumsuz davranışları, koşulları ve sorunları ortaya çıkartmak, “geri dönüşler” için yeterli düzeyde çalışmalar yapıp yapılmadığını araştırmak, Yerel Yönetimler bazında da Ankara İlinde bu sorunlara çözüm üretilip üretilmediğini incelemek, geliştirmekte oldukları politikaların var olup olmadığını araştırmak, varsa sunulmasını sağlamak, yoksa öneri olabilecek çözüm politikaları sunmaktır.

Anahtar Kelimeler : Etnik gruplar, göç , entegrasyon, kentleşme, yerel yönetimler, Kürt kökenli gruplar (ya da kentliler)

ABSTRACT

From the beginning of the human history, people has always had to move (migrate) due to various reasons such as economic, political, ethnic issues. Some of these reasons include escaping from war, living in better conditions, working and earning more money, etc.

Actually the most significant reason - as compared to other - of this community migration is the economical problems. People have been obliged to migrate due to lack of employment areas in their countries or location and therefore inability to find a job. This situation also applies to those who migrated from Turkey; they have migrated primarily to developed countries such as Germany and France for the hope to find a job, live in better terms, be treated more humanly.

However the situation experienced in internal migration within Turkey is a bit different. The reasons of populous migration particularly from South-eastern Anatolia an Eastern Anatolia regions to metropolises, to the west and Mediterranean cities are not only limited to economical reasons. Along with the economical problems, there are other reasons such as the inability of the state to provide sufficient security, increase in terror actions extensively, destruction of the sources of income of village inhabitants and their homes and increase in the number of people who uses the gaps in the village guarding system to their advantages and creation of chaotic environment.

Unacceptance of those who migrated to other cities to the city centers due to lack of sufficient housing area has increased the squatting rate rapidly in those cities. They have created a new structuring in outskirts of the cities they migrated by being articulated to those cities. Among these structuring, especially those regions created by "Kurdish Roots" have a different lifestyles through their languages, dressing styles and behavioral habits and therefore they cannot fit in the environment of the habitat they migrated to.

They are facing quite serious problems such as exposing to mass discrimination, inability to express themselves due to their language, having overpopulated families, being unable to find jobs, lack of financial opportunities. They tend to be in different pursuits in order to survive. The government – and the local administrations in provincial respect - has a lot to do in order these groups to live in adequate standards within the local community. Those required to be done, the policies necessary to pursuit for their integrations and accommodation must be determined in very details and started to be applied gradually. The local administrations need to sketch a program on education, healthcare, cultural solidarity, social aids, vocational courses, accommodation for the adaptation of these groups and develop the service providing processes (via NGOs, universities, associations, volunteers). Beyond everything, the ethnical identities as an important factor of basic rights and liberties need to be considered in revaluations and betterment of the service offerings of the local administrations.

The objective of this study is to reveal the negative and positive attitudes, conditions and problems faced by “Kurdish Rooted” groups in the habitats they migrated, to investigate whether sufficient studies are conducted for the "feedbacks", to examine whether the solutions are produced to these problems in Ankara at local administration level, to investigate the existence of the policies they are developing and to provide the offering if they are or to present solution policies as suggestions, if they are not, in Republic of Turkey where people from thousand of ethnicities work and live.

Keywords: Ethnic groups, migration, integration, urbanization, local administrations, Kurdish rooted groups (or urbanites)

